

De ødelagte

DE ØDELAGTE

Faren er dømt for minst 160 overgrep mot denne jenten. Hun er så skadet at hun har vært inne-låst på sykehus i Bergen i nesten fire år.

Slik håndterte vi de aller mest sårbare kildene.

Ingunn Røren, Anders Grimsrud Eriksen og Per Lindberg

Bergens Tidende

Innhold

1 Innledning	3
2 Jenten på sykehuset	4
Få tilgang til mindreårig barnevernsjente, tvangsinnlagt på lukket avdeling	4
Intervjue svært ung, sårbar og alvorlig syk kilde	6
Var hun den det var brukt mest tvang mot i Norge?	7
Verifisere en historie der det er påstand mot påstand	8
3 Kvinnen med åtte personligheter	8
Få intervju med kilde med alvorlig personlighetslidelse	9
Intervjue kilde som ukontrollert skifter personlighet	10
Ekstreme fortellinger	11
4 Ofrenes skader - gransking av 200 dommer	12
Få oversikt over alle dommer om overgrep mot barn	12
Innsyn i dommer med forbud mot offentlig gjengivelse	13
Hvordan gjøre dommer om til tall og statistikk?	13
Fra tall til journalistiske poeng	14
Håndtering av sårbare personer i datasettet	16
6 Tilsvar og kontroll	17
7 Formidling	18
Hvordan holde på leseren gjennom svært sterke historier?	18
8 Konsekvenser	19
9 Epilog	20
Vedlegg	21
Liste over alle publiserte artikler i prosjektet	21
Datamodell for vårt eget "saksbehandlingssystem"	23
Oversiktssiden i "saksbehandlingssystemet"	23
Eksempel på registreringsskjema brukt av journalistene	24
Eksempler på informasjon generert av dataanalysen	25
Illustrasjon av relasjoner lagt inn i grafdatabase	26
Kopier av hovedsakene fra papiravisen	27

1. Innledning

– Jeg kommer sannsynligvis til å skifte personlighet, men jeg ønsker at vi fortsetter intervjuet uansett. Jeg vil fortelle.

Anette (35) er invalidisert for livet etter å ha blitt voldtatt jevnlig av sin far og flere andre menn gjennom barndommen. Hun gjenopplevde brutale overgrep foran øynene våre. I løpet av intervjuet ble den oppegående kvinnen til et lite barn som knapt hadde språk.

I arbeidet med graveprosjektet "De ødelagte" har vi kommet borti problemstillinger og etiske dilemmaer helt utenom det vanlige.

Vårt mål var å løfte frem stemmene til de mest sårbare og skadde ofrene. Vi intervjuet et overgrepsoffer som var så syk at hun ikke klarte å spise, fordi hun gjenopplevde følelsen av farens penis i munnen. Allerede før hun ble myndig var hun den personen i Norge det ble brukt mest tvang mot. Et annet offer er så skadet at hun skifter personlighet uten å kunne styre det. Der måtte vi gjennomføre sitatsjekk med en person som ikke ante hva hun hadde sagt den siste halvdelen av intervjuet.

Vi møtte utfordringer det ikke fantes fasitsvar på, så vi måtte finne metodene selv underveis. Derfor handler denne rapporten om å håndtere de mest sårbare kildene på en presseetisk forsvarlig måte. Det var et risikabelt prosjekt. Kunne kontakten med BT forverre situasjonen for mennesker som allerede var blant landets mest utsatte og sårbare?

Det begynte med et tips om en 17 år gammel jente som ble beltelagt fire ganger daglig fordi hun ikke kunne spise, pusse tennene eller ha noe i munnen uten å gjenoppleve overgrepene. Tipset stemte. Vi fant et overgrepsoffer som hadde vært innelåst på lukket avdeling i fire år, en ung jente som var fratatt all frihet uten å ha gjort noe galt.

Vi trodde jenten på sykehuset var ytterpunktet i hvor skadet en person kunne bli av overgrep. Det skulle vise seg å være feil.

I rapporten vil vi forklare hvordan vi kartla senskadene systematisk ved å analysere 200 overgrepssaker. Vi registrerte hver detalj om familieforhold, psykiske skader og gjerningsmenn i en database. Senskader hos ofre nevnes ofte bare med noen setninger om psykiske problemer når pressen dekker overgrepssaker. Vi så noe helt annet og langt mer alvorlig. Databasen ga oss nye sterke historier.

Vi intervjuet til slutt ti ofre. I tillegg fortalte en lang rekke fagfolk oss vonde historier, om ofre som knapt hadde vært utenfor hjemmet på mange år, om en person som skadet seg selv så mye at en kroppsdel måtte amputeres, om selvmord og ødelagte liv.

Dette var barn som var invalidisert etter å ha blitt misbrukt seksuelt.

Vi ville fortelle deres historie.

2. Jenten på sykehuset

Artikkel: <https://www.bt.no/btmagasinet/i/QL4qp8>

Utfordring: Få tilgang til mindreårig barnevernsjente, tvangsinnlagt på lukket psykiatrisk avdeling

Tipset som var utgangspunktet for hele serien virket umulig å lage journalistikk av. 17-åringen vi fikk høre om skulle være så skadet av seksuelle overgrep fra sin far at hun måtte beltelegges opptil fire ganger om dagen. Når hun forsøkte å spise, ble minnene om overgrepene så overveldende at hun dissosierte, altså at hun koblet seg fra seg selv og virkeligheten.

I jentens tilfelle slo det ut ved at hun forsøkte å klore ut øynene sine, skallet hodet i veggen med stor kraft eller prøvde å skade seg selv på andre måter. Hun har skadet flere ansatte i psykiatrien. Jenten var under barnevernets omsorg, og tvangsinnlagt på lukket avdeling. Hun har i lange perioder blitt overvåket døgnet rundt fordi hun var akutt suicidal.

Metode: Tid, tillit og klare premisser

Vi kontaktet jentens verge og bistandsadvokat. Jenten er alvorlig psykisk syk, men er ikke fratatt samtykkekompetansen. Begge hadde bistått henne over tid, og kjente henne godt. Det var viktig for oss at de var informert, slik at flere kunne vurdere om hun var i stand til å snakke med oss.

Vergen og bistandsadvokaten hadde møter med jenten, og fortalte henne om BTs prosjekt og at vi ønsket å snakke med henne. Vergen informerte behandlingsapparatet, og de opplyste at de ville la det være opp til henne om hun ville snakke med oss.

Da hadde journalist Ingunn Røren brukt mye tid på å bygge opp tillit hos dem som var rundt jenten. Vi gjorde dette gjennom å understreke at jenten ikke ville være alene om å fortelle sin historie, at hun ville være et av flere ofre. Hun ville også få god tid til å lese gjennom alt sammen med de som var tette på henne, og mulighet til å selv sette grensene for hva hun var komfortabel med å dele med offentligheten. En fordel var at Røren tidligere hadde intervjuet noen av vergens og advokatens klienter i etisk krevende saker, og at de hadde opplevd at klientene ble behandlet ryddig og respektfullt. Det gjorde dem mindre skeptiske til å formidle vår forespørsel.

Både overfor denne jenten og ofre vi kom i kontakt med senere, la vi vekt på hva vi ville kartlegge i prosjektet, og hvorfor vi mente det var viktig å få frem denne kunnskapen. Det viste seg å være lurt. De fleste ofrene vi kontaktet mente det sjelden kom frem hvordan overgrep i barndommen påvirker voksenlivet. Jenten tenkte seg om i noen uker. I juni 2018 fikk vi beskjed om at hun ville møte Røren, sammen med bistandsadvokaten. På dette tidspunktet var det tatt ut tiltale mot faren. Han var tiltalt for omfattende orale og anale overgrep mot henne fra hun var 8 til 12 år. Ellers visste vi lite om hennes bakgrunn.

Metode: Musikk som research

For å være sikker på at det var jentens selvstendige valg å snakke med BT, og at hun forsto premissene for møtet, spurte Røren via vergen om å få e-postadressen hennes. Det var greit for henne.

På e-post forklarte Røren prosjektet, og at vi ønsket å snakke med henne om hvordan livet hennes var. Vi hadde hørt at hun brukte musikk som terapi, og spurte om vi kunne få høre noen av sangene hennes. Svaret kom etter 15 minutter. Hun sa at det var greit at vi besøkte henne på sykehuset, og ville gjerne at vi skulle høre musikken hennes.

Hun sendte en rekke sanger, alle med svært sterke, personlige tekster. Gjennom tekstene ble vi kjent med jenten på en måte hun var komfortabel med før vi møtte henne. Hun sang om svik, ensomhet, smerte og vanskelige følelser knyttet til foreldrene.

«Ingen tårer, ingen trøst.

Mørket faller over meg.

Liten jente vil bli stor,

flytte vekk fra far og mor»

Vi ønsket å finne ut om noen kunne ha oppdaget forholdene hun levde under, og stilte henne en del spørsmål om skolegang og familieforhold. Hun svarte alltid raskt, kort og faktabasert. Vår oppfatning var at dette var en oppegående jente, som var godt orientert om egen sykdom og situasjon. Samtidig visste vi at hun hadde vært tvangsinnlagt fra hun var 14 år, etter opphold i flere fosterhjem. Hun hadde ikke vært en del av det vanlige samfunnet på mange år, og dette måtte vi ta i betraktning. Røren hadde jevnlig kontakt med henne på e-post i nesten fire uker før vårt første møte.

Utfordring: Intervjue svært ung, sårbar og alvorlig syk kilde

Under vanlige omstendigheter ville vi snakket med jentens foreldre, men de mistet omsorgen for henne da hun var 12 år på grunn av alvorlig omsorgssvikt. Et ekstra utfordrende element var at moren støttet faren, også etter at han ble anmeldt og senere dømt for grove overgrep mot datteren.

Vi ventet med å intervju jenten til etter at hun fylte 18 år, slik at hun var myndig.

På Sandviken psykiatriske sykehus ble Røren låst inne på et møterom sammen med jenten og bistandsadvokat Ellen Eikeseth Mjøs. Før de ansatte forlot rommet, la de fra seg en alarmtelefon som vi skulle benytte hvis jenten fikk sterke reaksjoner og ble farlig for seg selv eller andre. Det var en stor fordel at advokaten var til stede, fordi hun kjenner jenten godt. Mjøs bidro til at samtalen fløt lettere. 18-åringen var vennlig og stillferdig, det var vanskelig å se for seg at dette var en person personalet hadde måttet holde fysisk fast eller beltelegge flere tusen ganger.

Vi ante ikke om samtalen ville vare i minutter eller timer, det var helt avhengig av jentens tilstand og reaksjoner. Vi visste heller ikke om hun ville kunne svare for seg på en måte som gjorde at det ble et intervju. Det eneste vi visste, var at de sakkyndige hadde slått fast at jenten var altfor syk til å vitne i den kommende rettssaken mot faren.

Metode: Tåle det som blir fortalt

Røren forsto raskt at samtalen med jenten ville bli langt mer dyptgripende enn vi hadde trodd. Det var en fordel at journalisten hadde lang erfaring i å snakke med ofre for overgrep. I en slik situasjon er det viktig å tåle det som blir fortalt, uten å reagere sterkt, med avsky eller sjokk.

Målet var å holde samtalen så rolig og konkret som mulig. Hun sa vi kunne spørre om alt, og svarte kort og konsist. Jenten viste tydelig ubehag når hun snakket om overgrepene, men dissosierte ikke.

– Kroppen husker det som har skjedd, selv om hjernen prøver å glemme. Jeg gjenopplever overgrepene nesten hver dag. Det er som jeg er liten igjen og kjenner pappa oppå meg, sa hun.

En del av svarene bar preg av at jenten knapt hadde vært utenfor veggene på sykehuset på nesten fire år. Ting andre tenåringer tar for gitt var ukjente for henne. Hennes største ønske var å få være mer ute *"og kanskje få noen venner, det hadde vært fint"*.

Jenten opplyste at hun inntil nylig hadde blitt overvåket døgnet rundt, på grunn av konstant høy selvmordsfare. Hun var aldri alene, selv ikke når hun sov eller var på

do. Også dette fortalte hun åpent om. Da vi traff henne, hadde hun nettopp fått lov til å være alene i fem minutter av gangen mellom hvert tilsyn.

Etter avtale med jenten ble hele samtalen tatt opp, først og fremst for å ikke bryte øyekontakten med henne ved å se ned i en blokk og notere.

Røren hadde med seg ferdigskrevne fritak fra taushetsplikten, som jenten signerte. Vi visste ikke om vi ville få møte henne igjen, hun kunne brått bli sykere. Vi ville derfor sikre oss fritakene i det første møtet. 18-åringen samtykket i at vi snakket med halvsøstrene hennes, ansatte på de psykiatriske avdelingene hun hadde vært på, og Kontrollkommisjonen, som hadde vært tett inne i hennes sak.

Vi konkluderte med at jenten til tross for sin svært spesielle situasjon forsto hva det ville innebære om historien hennes ble offentlig. Hennes vurdering var at det lille nettverket hun hadde allerede kjente til historien, og hun hadde lite kontakt med samfunnet ellers. Hun regnet med at foreldrene ikke ville like at historien kom ut, men hun hadde ikke hatt noen form for kontakt med dem på flere år. Mest av alt var hun opptatt av å kunne hjelpe andre ved å fortelle. Selv hadde hun følt seg helt alene med sine opplevelser, hun ville vise andre overgrepsofre at de var flere. Vi understreket at hun når som helst kunne trekke seg fra saken. Vi sa også at hun kunne gi beskjed via vergen, støttekontaktene eller advokaten dersom det var noe i kontakten med oss hun opplevde som vanskelig.

Røren fortsatte å holde kontakt med jenten på e-post i månedene som fulgte. Svarene hennes ble lengre og mer utfyllende, det var tydelig at hun begynte å stole på oss.

Utfordring: Var hun den det var brukt mest tvang mot i Norge?

Det er lett å tenke at enhver tvangsbruk mot et barn er et maktovergrep, men jenten selv var klar på at hun forsto hvorfor hun måtte holdes fast og etterhvert beltelegges da hun ble gammel nok.

Hun foretrakk belter, fordi hun opplevde det som mindre inngripende enn fysisk fastholding. Å bli holdt fysisk fast minnet henne om overgrepene.

En ansatt sa at jenten, så vidt hun visste, var den personen i Norge det ble brukt mest tvang mot. Det var en oppsiktsvekkende opplysning, med tanke på at jenten nettopp hadde fylt 18 år. Kunne det stemme at en tenåring var den personen i Norge som ble utsatt for mest tvang?

Metode: Innsyn hos sykehus og i Norsk pasientregister

Jenten hadde fritatt sykehusene fra taushetsplikten, og vi søkte innsyn i tvangsbruken fra både ungdomsposten på Haukeland universitetssjukehus og Psykiatrisk Klinik i Sandviken. Til sammen viste tallene at jenten hadde blitt holdt fysisk fast eller beltelagt 2539 ganger fra hun var 14 år gammel til vi møtte henne like etter 18-årsdagen.

All tvangsbruk på institusjoner i Norge skal rapporteres til Helsedirektoratet og Norsk pasientregister. På ungdomsposten på Haukeland skjøt tvangsbruken i været da jenten ble innlagt, i en slik grad at Helsedirektoratet kontaktet sykehuset for å sjekke om det var noe galt med rapporteringen. Vi fikk innsyn i dette brevet. Det viste seg at i 2016 hadde jenten alene mer enn halvparten av alle tvangsvedtak på beltelegging for mindreårige i hele Norge.

Vi kontaktet Helsedirektoratet, men av personvernårsaker ville de ikke bekrefte at jenten var den det ble brukt mest tvang mot i Norge. Vi trengte dokumentasjon på denne hypotesen. Løsningen ble å søke innsyn i pasientregisteret. Vi ba om en liste over antall vedtak om fysisk tvangsbruk for de ti pasientene i Norge som hadde flest slike vedtak de siste tre årene.

Det tok nesten to måneder før vi til slutt fikk opplysningene. Listen over personene med flest vedtak inneholdt kun et tall for antall vedtak. Men det var nok. Vi så at de andre tallene på listen ikke var i nærheten av tallet vi hadde for jenten på sykehuset. Tvangsbruken mot henne var nesten fire ganger så høy som mot neste person på listen.

Utfordring: Verifisere en historie der det er påstand mot påstand

Jentens far nektet straffskyld, han sa han aldri hadde forgrepet seg på datteren. Moren og faren avviste fullstendig at det hadde vært mye alkohol og omfattende omsorgssvikt i hjemmet.

Metode: Bred innhenting av dokumentasjon

For å kontrollere det jenten fortalte, intervjuet vi halvsøstrene hennes, andre som hadde en relasjon til familien, psykiateren som hadde ansvar for jenten fra hun ble innlagt på psykiatrisk som 14-åring, advokaten, støttekontaktene, flere ansatte i psykiatrien og fars forsvarer. En ekstra utfordring her var at jentens mor i en årrekke jobbet i barnevernet og psykiatrien, og flere av de vi snakket med var tidligere kolleger av moren. Dermed måtte vi være ekstra varsomme.

Gjennom å følge rettssaken mot faren fikk vi innblikk i mors og fars forklaringer, vitnemål fra barnevernet og flere familiemedlemmer. Vi hadde også tilgang til bekymringsmeldinger knyttet til halvsøstrene og sakkyndigvurderingen av jenten. Skriftlig og muntlig dokumentasjon underbygget at det jenten fortalte stemte.

3. Kvinnen med åtte personligheter

Artikkel: <https://www.bt.no/btmagasinet/i/GG6n79>

En historie dukket opp i flere sammenhenger mens vi gravde. Den handlet om to søstre som skulle ha blitt utsatt for ekstremt omfattende overgrep fra flere menn gjennom mange år. Erfarne fagfolk sa at den saken overgikk alt de tidligere hadde vært borte i, både når det gjaldt antall overgripere, omfang og senskadene på barna. Vi fikk høre at søstrenes mor gjennom hele deres barndom hadde vært samboer med ulike overgripere som alle hadde misbrukt barna hennes. Den yngste jenten skulle i tillegg ha blitt lånt ut til mange menn av sin far, som lot andre misbruke henne mot at han fikk piller og sprit.

Forholdene lå langt tilbake i tid, men ble etterforsket fra 2016. Saken skulle for retten i tidsrommet vi innhentet dommer fra, og var derfor svært aktuell for vårt prosjekt. Vi skjønnte tidlig at det kunne bli vanskelig å få ofrene i tale. Senskadene på særlig den yngste søsteren ble beskrevet som ekstreme.

Utfordring: Få intervju med kilde med alvorlig personlighetslidelse

De to halvsøstrene er i dag 35 og 41 år gamle. 35-åringen var tilnærmet invalidisert etter overgrepene, fikk vi høre. Hun var innlagt på psykiatrisk avdeling, og var så skadet at hun skiftet personlighet uten å kunne kontrollere det.

Det vakte oppsikt da begge søstrenes fedre og en av deres stefedre ble pågrepet og fremstilt for fengsling i desember 2016. Alle tre var siktet for grove overgrep mot søstrene. Deres felles mor var mistenkt for medvirkning til overgrep.

Totalt ble syv personer etterforsket for overgrep mot søstrene. På grunn av foreldelse ble bare 35-åringens far tiltalt. Han ble tiltalt for å ha misbrukt henne jevnlig fra hun var 2-3 år gammel, og for å ha begått overgrep mot henne alene og sammen med andre frem til hun ble 14 år. I forkant av flere av overgrepene var han tiltalt for å ha dopet henne ned eller brukt vold mot henne.

Vi visste at flere medier hadde forsøkt å få intervjuer med kvinnene da saken ble kjent for offentligheten gjennom fengslingsmøtet, men at de hadde sagt nei.

Metode: Tillit bygget gjennom mange år

Vi kontaktet søstrenes bistandsadvokater, for å høre om de ville snakke med oss. 35-åringens advokat, Beate Hamre, advarte oss om at hennes klient var svært alvorlig syk, men ville formidle forespørselen vår.

Vi gikk frem på samme måte som med jenten på sykehuset, ved å forklare grundig hva vi kartla i prosjektet, med vekt på at vi ønsket å vise hvor alvorlige senskadene

var. Tilbakemeldingen fra Hamre kom etter noen uker: kvinnen sa ja til å møte oss. Hun valgte å snakke fordi hun kjente til en sak BT publiserte i 2013, [historien om Janne](#). Janne ble utsatt for seksuelle overgrep fra sin stefar. 35-åringen hadde lest saken mange ganger, og kjente seg godt igjen i Jannes beskrivelser av massiv omsorgssvikt. 35-åringen som tidligere ikke hadde villet snakke med pressen, bestemte seg for å gjøre det denne gangen fordi hun hadde tillit til journalisten.

Utfordring: Intervjue kilde som ukontrollert skifter personlighet

I september 2018 møtte Røren kvinnen på den psykiatriske avdelingen der hun har vært innlagt over 60 ganger. Bistandsadvokat Beate Hamre var til stede under hele intervjuet. Hun har bistått kvinnen i flere år, og 35-åringen har stor tillit til henne. I forkant hadde bistandsadvokaten advart oss om at kvinnen brått kunne skifte personlighet, og at det var forferdelig vondt å se hvis hun dissosierte og gjenopplevde overgrep.

Kvinnen vi møtte var svært velformulert. Vi ble enige om at vi kunne kalle henne Anette, som er hennes reelle mellomnavn. Hun forklarte at hun er påført dissosiativ identitetsforstyrrelse, og at personligheten hennes er splittet. Dette er en svært sjelden tilstand psykiaterne ser hos personer som har vært utsatt for alvorlige traumer som barn. Slik beskrev vi det i saken:

"I kroppen bærer hun åtte personligheter, som hun ikke kan kontrollere. Anette kaller dem delene sine. Åtte deler som hver bærer en flik av smerten og redselen. Personlighetene tar over uten at hun kan styre det. Én er sint, én gråter. Én del er bitte liten og redd. Delene uttrykker det hun selv ikke klarer. Det er hennes måte å overleve på etter en barndom der overgrep var en del av hverdagen."

Anette sa at hun trolig kom til å skifte personlighet mens vi snakket sammen, men hun ønsket at intervjuet skulle fortsette selv om det skjedde. Hun fikk rett. Anette fremsto som en oppegående, godt orientert person i den første delen av samtalen, men så endret det seg brått. Vi valgte å beskrive det som skjedde under intervjuet i saken, for at leserne skulle få en forståelse av hvordan dissosiasjon arter seg.

"Stemmen blir lysere, mimikken i ansiktet endrer seg. Blikket er fjernt, ordbruken som et barns. Skiftet skjer midt i en beskrivelse av et overgrep. Hun begynner å fortelle om noe som skjedde da hun gikk på barneskolen. Hun snakker som om hun er i situasjonen, som om hun er ti-elleve år, og at overgrepet pågår her og nå".

Metode: Tilpasse intervjusituasjonen etter kildens opplevde alder

Midt i intervjuet ble den voksne kvinnen til et stadig yngre barn, som uttrykte voldsom redsel og smerte. Det var vondt å være vitne til, og presseetisk svært utfordrende. Mens hun var seg selv var Anette klar på at intervjuet skulle fortsette uansett, men

det var forferdelig vanskelig å vite underveis om det var etisk forsvarlig. Vi fulgte hennes ønske til det ikke lenger var mulig å kommunisere med henne, og konfererte med bistandsadvokaten underveis på om det var greit å fortsette.

Kvinnen som brukte avanserte ord og uttrykk da intervjuet begynte, forsto ikke lenger spørsmålene. Vi måtte prøve oss frem, og stille spørsmålene på andre, enklere måter som samsvarte med alderen på personlighetene som var fremme.

I forkant advarte Anette om at det kunne bli vanskelig hvis den sinte personligheten kom frem. Når denne personligheten tar over, blir hun voldsomt utagerende. Hun har kuttet seg, forsøkt å ta livet av seg og rasert leiligheten sin. Ved en anledning måtte det fem politifolk til for å få kontroll på den spinkle kvinnen.

Denne personligheten kom ikke frem under intervjuet, men fire andre som er yngre og reddere enn den sinte delen av henne. Det var som å intervju fem personer i én. Midt i den krevende intervjusituasjonen var det fascinerende å se hvordan hendelsene hun fortalte om fortsatte å være de samme, det var hennes perspektiv i forhold til dem som endret seg.

Mot slutten av intervjuet fremsto Anette som et skremt barn på 2-3 år. Hun holdt seg for underlivet, og skrek "*Mannen! Mannen!*". Hun kastet seg inn i et hjørne og dunket kroppen hardt i gulvet. Det var ikke lenger mulig å få kontakt med henne. Advokaten hentet en psykiatrisk sykepleier. Intervjuet måtte avsluttes.

Etter å ha sett hvor dårlig Anette ble av å snakke om det hun hadde opplevd, var vi sikre på at dette intervjuet aldri ville bli publisert. Røren ringte sykehuset dagen etter for å høre hvordan det gikk med Anette. Da var hun seg selv igjen, voksen og oppegående. Hun ønsket ikke å trekke seg, hun ville fortelle. Hun lot oss vise alt i teksten, inkludert hvordan hun blir når hun dissosierer.

– Det er vanskelig for meg, for jeg ønsker ikke å bli fremstilt som et livredd barn. Men jeg vil vise hva overgriperne har gjort mot meg. Dette er senskadene jeg må leve med hele livet, sa hun.

Vi var usikre på om det var etisk forsvarlig å eksponere en så skadet person, men etter mange samtaler med Anette selv, hennes primærbehandler, bistandsadvokaten og andre som står henne nær, konkluderte vi med at hun hadde et reflektert forhold til det å gjøre sin historie offentlig.

Utfordring: Ekstreme fortellinger

I de fleste saker som handler om seksuelle overgrep, er det som regel påstand mot påstand. Overgrep skjer i lukkede rom, bare offer og gjerningsmann er til stede.

Hva kunne vi stole på? Hvor langt kunne vi gå i beskrivelsen av det som skulle ha skjedd?

Metode: Gransking av flere hundre sider dokumentasjon

Vi innhentet all tenkelig dokumentasjon, inkludert bekymringsmeldinger, legeerklæringer og barnevernsrapporter som i mange tilfeller lå langt tilbake i tid. I flere av sakene var det rapporter som gjaldt eldre søsken som ga oss dokumentasjonen vi trengte om ofrene vi snakket med. Dette gjaldt spesielt der ofrene selv var for unge til å si fra, men der eldre søsken varslet om vold, rus og overgrep.

I Anettes sak fikk vi tilgang til over 700 sider med dokumenter. Vi fant en nesten uvirkelig fortelling om en rekke menn som forgrep seg på sårbare barn, en mor som sviktet og et offentlig system som gjentatte ganger ble gjort oppmerksomme på forholdene, uten å gripe inn.

Vi intervjuet alle som var mulig å få i tale av ofrenes søsken, barndomsvenner, annen familie, en helsesøster, etterforskere, behandlere, bistandsadvokater og støttekontakter. Sammen ga de et bilde som tydet på at det våre intervjuobjekter fortalte var sant.

Røren holdt tett kontakt med Anette fra september til saken ble publisert ni måneder senere. Den lange ventetiden frem til publisering var vanskelig for Anette, men vi valgte å vente til dommen mot faren hennes var klar. Anettes historie var ekstrem, og vi ville ta med rettens vurderinger for å avgjøre hvor langt vi kunne gå i å formidle hennes opplevelser.

4. Ofrenes skader - gransking av 200 dommer

Utfordring: Få oversikt over alle dommer om overgrep mot barn

Vi ønsket å kartlegge senskader til ofrene i rettssaker som handlet om overgrep mot barn. Først måtte vi få oversikt over alle dommer. Noen hadde vi i egne arkiver, men vi hadde ingen fullstendig oversikt.

Metode: Strukturert innsyn i saksnumre

Vi satte opp en oversikt over de aktuelle straffeparagrafene. Vi ønsket å se fem år tilbake i tid og måtte ta med straffeparagrafer fra både ny og gammel straffelov.

Domstoladministrasjonen (DA) kan gi innsyn i lister over saksnummer fra deres datasystem "Lovisa". Vi sendte en detaljert innsynshenvendelse og ba om alle saksnumre til dommer som omhandlet disse paragrafene i alle ting- og lagmannsretter i Norge de siste fem årene. Utfordringene og motstanden lot ikke vente på seg:

- Flere dommer var tydelig feil kodet i systemet til DA. Flere dommer BT satt på var ikke med i listen vi fikk fra DA. Noen dommer vi fikk i listen dreide seg ikke om overgrep mot barn. Ifølge DA er det svært ulike rutiner på koding av dommene i de ulike tingrettene og hos statsadvokatene. "Lovisa" bruker en annen kategorisering av dommene enn rene straffeparagrafer.
- I "Lovisa"-systemet eksisterte det ingen kobling mellom dommer i tingretten og eventuelle ankesaker. Vi endte senere opp med en stor manuell jobb for å gjøre denne koblingen for å unngå å telle saker to ganger.

Til slutt satt vi med en liste over 1526 straffesaker. Det ville bli en for omfattende jobb for oss å registrere opplysninger fra alle dommene. Vi reduserte utvalget til domstolene innenfor BTs dekningsområde - totalt i overkant av 200 dommer.

Utfordring: Innsyn i dommer med forbud mot offentlig gjengivelse

Domstoladministrasjonen kan ikke gi innsyn i selve dommene. Det må domstolene gjøre. Noen dommer var sladdet og flere av tingrettene nektet innsyn med henvisning til at det var "forbud mot offentlig gjengivelse"

Løsningen ble å ta flere runder med tingretten - og i enkelte tilfeller skrive direkte til sorenskriver - og forklare dem at Domstolloven §130 første ledd gjelder forbud mot offentlig gjengivelse av dommen, og ikke pressens rett til innsyn i dommen. Vi fikk til slutt innsyn i alle dommene.

Utfordring: Hvordan gjøre dommer om til tall og statistikk?

Vårt mål var å lage strukturert statistikk over ofrene og deres senskader basert på dommene. Men dommer er ikke skrevet med tanke på statistikk. Bortsett fra starten/tiltalen og slutningen er det svært ulikt hva dommerne tar med av opplysninger. Noen ganger var detaljer om offeret slik som senskader, skolegang og andre forhold med, andre ganger var det knapt med detaljer.

Metode: Vårt eget saksbehandlingssystem

Vi gjorde flere forsøk på å automatisk trekke ut strukturert nøkkelinformasjon fra dommene, men vi så tidlig at dette ikke ble nøyaktig nok. Vi trengte et system der journalistene i teamet kunne registrere opplysninger i dommene effektivt.

Vi laget en datamodell som beskrev hvordan aktørene og opplysninger hang sammen (se skisse i vedlegg). Vi bygget så en egen intern webløsning med en database ved bruk av rammeverket [Django](#).

- Det ble opprettet en "sak" i systemet for hvert saksnummer i listen fra DA
- Teksten fra PDF-ene ble hentet ut og gjort søkbare i databasen.
- Opplysninger som saksnummer, domsdato, type sak og domstol ble automatisk hentet ut fra teksten ved hjelp av spesialtilpasset kode.
- Domsdokumentene ble automatisk koblet til "saken" basert på saksnummeret. I en oversikt kunne journalistene til en hver tid se hvilke saker som hadde fått et dokument tilknyttet seg - altså at innsynet var gått gjennom og status for registreringen. (se skjermdump i vedlegg)

Når dokumentene var inne og koblet til sakene startet den omfattende manuelle registreringen. Journalistene Røren og Lindberg gikk gjennom sak for sak og lette etter opplysninger i dommene og førte disse inn i felter i saksbehandlingssystemet. Vi hadde lagt inn flere mekanismer for å sikre at opplysningene vi la inn kunne brukes til statistikk senere, og at vi slapp en omfattende datavask. Blant annet:

- Vi etterstrebet å bruke felter der journalistene måtte velge en eller flere verdier fremfor fritekst-felter som er vanskelig å tallfeste senere.
- Systemet validerte at det som journalistene skrev inn var gyldige verdier, eks om lengden på straff var oppført i år, måneder og dager.

Metode: Koding av variabler og kategorisering

Vi laget et eget metodedokument der vi satte opp hva som burde registreres og mulige verdier. I flere tilfeller måtte vi lage egne kodesett, f.eks. over relasjonstyper mellom ofre og tiltalte. For andre variabler slik som yrker og utdanningsnivå, kunne vi bruke ferdige kodesett importert fra SSB.

Etter den første gjennomgangen av dommene så vi at vi måtte justere på kategoriene. F.eks. måtte vi legge til flere typer relasjoner mellom offer og tiltalte, fordi vi så at stefedre ofte gikk igjen i materialet. Journalistene måtte gå gjennom og registrere dommene minst to ganger for å fange opp nye kategorier og kvalitetssikre registreringen. Arbeidet begynte i juli 2018 og varte helt til desember.

Utfordring: Fra tall til journalistiske poeng

Fordi dommene hadde svært ulikt nivå av detaljer om gjerningsmennene, ofrene og senskadene, visste vi at analysen ble utfordrende. Vi måtte lage systemer for å fange opp hvilke variabler vi kunne lage statistikk av og hvor det var manglende data. Vi ønsket å ha muligheten til å gjenskape hele analyseprosessen for å finne eventuelle feil, og kontrollere avgjørelsene vi hadde tatt underveis.

Metode: Strukturert analyse med full sporbarhet

For å organisere datavask og analyse brukte vi den digitale notisblokken [Jupyter Notebook](#) med analyse-rammeverket [Pandas](#). Det lar oss kombinere programmeringskode, tekst og visualiseringer, og alt som er gjort med datasettet kan gjenskapes senere. I BT er dette nå blitt standard ved dataanalyse.

Hver gang analysen ble kjørt ble det automatisk laget egne interne nettsider der journalistene i teamet kunne se oppdaterte tall og raskt peke ut journalistiske poeng.

For å få en rask oversikt over hvilke variabler vi hadde mye manglende data for, visualiserte vi ved hjelp av kodebibliotekene ["missingno"](#) og ["Pandas profiling"](#).

Metode: Statistisk analyse

Vi gjorde flere analyser for å se om det var forskjell i senskader mellom ulike grupper av ofre. Der vi fant forskjell mellom gruppene gjorde vi signifikans-tester for å se om forskjellene var så store at det var naturlig å gjøre et journalistisk poeng ut av det. Vi avdekket blant annet at det var en signifikant høyere andel av ofrene som hadde fått PTSD i de tilfellene der gjerningsmannen var i familie med offeret.

Registreringen av relasjonen mellom offer og gjerningsmenn ga oss gode journalistiske poeng. Det var tydelig gjennom tallene at stefedre gikk igjen som overgrepsmenn.

Vi avdekket at nesten hvert tredje offer ble misbrukt av en nær familie. I de tilfellene ofrene var ti år eller yngre da overgrepene startet, var to av tre overgrepsmenn i familie med offeret. Analysen viste også at det var tre ganger så høy andel av ofre med PTSD, i de tilfellene der gjerningsmannen var i familie med offeret.

Mange av disse journalistiske poengene ble brukt i artiklene om ofrene der det var relevant, blant annet i artikkelen om [søstrene som banket i veggen for å varsle om at faren var på vei](#). I tillegg ble flere av funnene presentert i den første nyhetssaken ["Ødelagt av overgrep"](#) og i oversikten over [mennene som ødela egen familie](#).

Metode: Nettverksanalyse

Vi ønsket å finne ut om ofre eller gjerningsmenn gikk igjen i flere saker, og hvilke bistandsadvokater som var mest sentrale. Løsningen ble å legge opplysningene våre inn i en såkalt grafdatabase (kalt Neo4j) der over 600 personer og saker ble representert i en graf som objekter med relasjoner i mellom (se vedlegg).

Vi kunne da raskt se hvilke personer som gikk igjen i flere saker. Blant annet fant vi to personer som var fornærmet i fire saker hver, og en person som først var

fornærmet i en sak og i neste sak var gjerningsmann. Det hjalp oss også for å se hvilke bistandsadvokater som var sentrale i flere saker.

Utfordring: Håndtering av sårbare personer i datasettet

I utgangspunktet var de fleste av dommene vi satt på offentlige dommer. Men summen av vårt arbeid med å sammenstille opplysningene, var en database med svært sensitive personopplysninger om ofre og deres senskader.

Vi så tidlig at vi hadde behov for en nøyaktig identifisering av ofre internt i vårt arbeid for å kunne kontakte dem og bistandsadvokater, og for å se hvilke ofre og gjerningsmenn som gikk igjen i flere saker.

Selv om "[journalistiske formål](#)" har flere unntak fra personopplysningsloven, er vi fortsatt pliktig til å ha god kontroll på rutiner og informasjonssikkerhet. I dette tilfellet var ikke dette kun utløst av lovverket. Vi ønsket på ingen måte at vår database over ofre og overgripere skulle komme ut på nett ved et uhell eller av andre årsaker. Både fordi det kunne være svært belastende for ofre, men også fordi en slik database over barneovergripere kunne blitt brukt til formål vi ikke hadde kontroll over.

Metode: Kryptering og vern av personopplysninger

Vi innførte flere tiltak og internkontroll for å hindre opplysninger på avveie:

- Vi unngikk å bruke Schibsteds standard dataservere som den gang var administrert av et eksternt selskap i utlandet. Vi satte i stedet opp egen kryptert server som vi hadde fysisk og teknisk kontroll på i teamet.
- Kun de tre journalistene som skulle arbeide med prosjektet hadde tilgang.
- Ved eksport av data til analyseverktøyet og til bruk i statistikk ble identifiserbare kjennetegn og opplysninger fjernet fra dataene.
- Vi hadde streng kontroll på låsing av maskiner og oppbevaring av informasjon.
- Alle de 3083 endringene som ble gjort med dataene i systemet ble loggført.
- Opplysningene ble slettet fra databasen da prosjektet var over.

5. Slik organiserte vi arbeidet

Gravegruppen ble bevisst satt sammen av journalister med ulik kompetanse. Lindberg er krimjournalist, Røren har bakgrunn fra feature og graving, mens Eriksen er ekspert på datagraving. Vi jobbet med prosjektet ved siden av annet arbeid fra våren 2018, og tilnærmet på fulltid fra høsten 2018 til mai 2019.

Fra begynnelsen jobbet vi parallelt med to spor. Mens Lindberg og Eriksen konsentrerte seg om å kartlegge de 200 dommene, jobbet Røren med å opprette kontakt med ofre. Fotograf Vegar Valde ble koblet på fra begynnelsen, fordi vi

ønsket et helhetlig visuelt uttrykk på sakene. Eir Stegane var reportasjeleder, i tillegg ble reportasjeleder Helge Svela koblet på for å se på sakene med friske øyne. Nyhetsredaktør Jan Stian Vold var tett på hele tiden.

6. Tilsvare og kontroll

I serien "De ødelagte" intervjuet vi totalt ti ofre. Det utløste behov for tilsvare, både fra mennene som ble anklaget for overgrep, men i flere av sakene også fra ofrenes mødre, som ble anklaget for medvirkning til overgrep eller omsorgssvikt.

I tillegg inneholdt særlig saken om Anette, men også historien om jenten på sykehuset, sterke beskyldninger mot det offentliges håndtering av sårbare barn.

Der det var mulig, tok vi tilsvarene via den som var forsvarer da sakene var for retten. De berørte partene fikk lese alle anklager mot seg, og fikk samtidig imøtegåelse. Flere steder i sakene er det lagt inn at foreldrene avviser alle anklager. De straffedømte var gjennomgående negative til at vi skrev om sakene, og flere av dem var hissige i kommunikasjonen med oss. Vi brukte mye tid på å sikre oss at de fikk tilsvare på alle anklager.

Anettes mor fikk flere tilbud om å snakke med oss, men ville ikke. Vi brukte sitater fra hennes vitnemål i retten for å få frem hennes syn på anklagene. Moren erkjente i retten at hun hadde sviktet fullstendig som mor.

Fordi Bergen kommune i to av sakene skulle svare på omfattende beskyldninger om offentlig svikt, kalte vi inn kommunens toppledelse til redaksjonen. De fikk lese gjennom sakene om jenten på sykehuset og Anette. De kunne notere, men fikk ikke ta med seg upublisert materiale. Dette var den mest ryddige måten å gjøre det på, særlig i saken om Anette fordi kommunen måtte ta en grundig gjennomgang av arkivene sine for å svare skikkelig.

Kommunen fikk via vår sak vite at Anette og søsteren kom til å saksøke kommunen for tapt barndom og varig svekket livskvalitet. Etter to måneders gransking av arkivene, erkjente kommunen at de hadde sviktet de to søstrene. Erstatningssaken er foreløpig ikke avgjort.

Alle ofrene fikk lese gjennom sakene i sin helhet før publisering. Anette og jenten på sykehuset fikk lese gjennom sakene sammen med folk de har tillit til, og i flere runder. På publiseringsdagene sørget vi for at de var ekstra godt ivaretatt på institusjonene der de var innlagt.

I ettertid har Anette fortalt at hun reagerte sterkt på de første nyhetssakene som kom om fengsling av faren og stefedrene. Hun var fullstendig uforberedt, og opplevde det

som svært ubehagelig. Etter at vi fikk kontakt med henne informerte vi henne fortløpende, hun visste om hvert ord som ble publisert og fikk tid til å forberede seg. Det gjorde at hun opplevde sakene om henne i "De ødelagte" som enklere å takle, til tross for at de gikk langt mer i dybden enn nyhetssakene.

I Anettes tilfelle var det en ekstra utfordring at hun har barn som er gamle nok til å lese aviser. Hennes historie inneholdt både grove overgrep fra barnas morfar og beskrivelser av sykdom og selvmordsforsøk. Anette og barnas far informerte barna om innholdet, men vil ikke at de skal lese alt før de blir eldre. Barna vet at moren har opplevd mye vondt.

Sitatsjekken med jenten på sykehuset foregikk på et låst rom på lukket avdeling. Hvert åttende minutt hadde vi tilsyn av en psykiatrisk sykepleier. Vi fryktet det ville forstyrre dialogen med jenten, men hun var så vant til å bli overvåket at det ikke så ut til å påvirke henne.

Støttekontaktene til jenten på sykehuset var tett på henne den dagen saken om henne ble publisert. En av dem sendte oss denne tilbakemeldingen: *"Hun er glad saken er ute, og har noe så sjelden som en god dag"*.

Linje for linje

For å være helt sikre på at vi hadde dekning for hver eneste påstand, tok vi en linje for linje-gjennomgang av begge sakene. To reportasjeledere hadde rollene som djevelens advokater, mens journalistene måtte vise til holdbar dokumentasjon på alt vi hadde skrevet. Alle ladete ord ble fjernet. Dette er tidkrevende og slitsomt, men gir en solid trygghet før publisering av etisk vanskelige saker. Også koden bak data-analysen ble gjennomgått linje for linje av BTs datajournalist-team.

7. Formidling

Utfordring: Hvordan holde på leseren gjennom svært sterke historier?

Mange tenker umiddelbart at "dette orker jeg ikke lese om" når det handler om overgrep mot barn. Vi visste fra begynnelsen at vi måtte tenke fortelling parallelt med graving. Vi måtte fenge leserne, og formidle på en måte som gjorde at de ble med gjennom hele saken, uansett hvor vond den var.

Metode: Barn som ser rett på leseren

Et viktig grep var å bruke barnebilder av ofrene i den grad det lot seg gjøre. Vi ville vise hvem de var, barna som hadde fått livene sine helt eller delvis ødelagt. Bildene

ga en helt annen nærhet enn de anonymiserte bildene av barna som voksne. Barnebildene ga et inntrykk av normalitet, og fungerte som en sterk kontrast til den brutale teksten. Unntaket var saken om Anette, der barnebildene dokumenterte oppvekst i et alkoholisert hjem.

I flere av tilfellene var det vanskelig å finne bilder som kunne brukes, men resultatet var verdt tiden vi brukte på å finne dem. Det gjaldt spesielt i saken om jenten på sykehuset, der bildet som endte som inngangsbilde ble funnet ganske tilfeldig hos en perifer kilde.

Samtlige bilder er klarert med ofrene og de som er tette på dem. Vi forsikret oss om at ingen av de aktuelle bildene lå på sosiale medier for å minske risikoen for identifisering. Dette gjorde vi ved å sjekke med hvert offer om bildene var publisert noe sted. Flere svært gode bilder ble ikke brukt fordi offeret var for lett å kjenne igjen.

Metode: Demp alt

Historiene vi skulle formidle var så sterke at vårt viktigste fortellergrep var å tone alt ned. Beskrivelsene av overgrep er så grafiske de må være for at leserne skal forstå hva barna har blitt utsatt for, men skal ikke inneholde et ord mer enn nødvendig. Vi strippet ned det visuelle uttrykket for å ikke forstyrre leseflyten.

Tidlig ble det bestemt at stilen på nett-presentasjonen skulle være nedtonet, med fokus på historien, bildene og grafikkene. Fargen og stilen var dempet og renskåret.

Selv om registrerings- og analysearbeidet med dommene var omfattende, var vi bevisst på ikke å publisere data og informasjon fra det store datasettet uten en klar journalistisk tanke. Noen ganger er noen få, nøkterne setninger som "*mer enn halvdelen av barna ble utsatt for gjentatte overgrep*" alt som trengs fra et omfattende arbeid datajournalistikk.

Hver sak hadde en faktaboks med alle steder der ofre for overgrep kan henvende seg for å få hjelp. Serien fikk navnet "De ødelagte", i samråd med ofrene vi intervjuet. Det var slik de følte seg - ødelagt.

8. Konsekvenser

- Serien synliggjorde de omfattende senskadene hos barn som har blitt utsatt for seksuelle overgrep.
- Vi dokumenterte viktig kunnskap om hvem ofrene og overgriperne er, relasjonene mellom dem, andelen ofre som er påført alvorlige lidelser og hvordan livet deres som voksne påvirkes av overgrepene i barndommen.
- Serien bidro til mer åpenhet og debatt om seksuelle overgrep mot barn.

- Daværende barneminister Linda Hofstad Helleland uttalte at BTs sak om jenten på sykehuset burde leses av alle voksne, fordi vi alle har et ansvar for å forhindre og avdekke overgrep.
- Ofrene vi intervjuet uttrykte lettelse over å bli hørt og få fortelle sin historie, mange av dem har båret på dette alene i svært mange år.
- "De ødelagte" fikk voldsomt gjennomslag. Saken om jenten på sykehuset er den mest leste abonnement-saken i BT noensinne. Den er også den enkeltsaken som har utløst flest abonnementssalg i BTs historie. Saken om Anette er den nest mest solgte. I Aftenposten, som også publiserte sakene, er begge artiklene på topp fem over avisens mest solgte saker gjennom tidene.
- Serien utløste stort engasjement i sosiale medier, og overveldende mange henvendelser og tips fra leserne. Flere av henvendelsene begynte slik: *"Kan jeg fortelle deg noe jeg aldri har sagt til noen før?"* Flere opplyste at de hadde søkt hjelp eller anmeldt saker som følge av artiklene. Vi hadde åpnet en ventil, en mulighet for å snakke om det vondeste og mest tabubelagte.

9 Epilog

Nesten ett år etter at artikkelen om jenten på sykehuset ble publisert, tok hun kontakt med Røren. Hun hadde hatt en oppsiktsvekkende god utvikling det siste året, og tatt viktige steg mot et mer normalt liv for en ung kvinne.

– *Jeg tror dere bør lage en ny sak om meg. Den kan hete: "Ikke fullt så ødelagt", sa 19-åringen.*

Hun er fortsatt innlagt på Sandviken, men ikke på tvang. Drømmen hennes om å få være mer ute og få venner er oppfylt. I januar 2020 gikk jenten som knapt våget å snakke, på scenen foran en fullsatt sal. Hun grep mikrofonen, og sang historien om livet sitt. Hun hadde et viktig budskap til BTs lesere:

– *Når det er håp for meg, er det håp for alle.*

Historien kan leses her: <https://www.bt.no/btmagasinet/i/dOabrX>

Bergen, 12. januar 2020

Ingunn Røren, Anders Grimsrud Eriksen og Per Lindberg

Vedlegg

Liste over alle publiserte artikler i prosjektet

Hovedsaker

Alle publisert på bt.no og i BT-papir. I tillegg er flere publisert i andre Schibsted-aviser.

10. januar 2019:

Ødelagt av overgrep

<https://www.bt.no/nyheter/innenriks/i/zLBmWr/oedelagt-av-overgrep>

11. januar 2019:

Faren er dømt for minst 160 overgrep mot denne jenten. Hun er så skadet at hun har vært innelåst på sykehus i Bergen i snart fire år

<https://www.bt.no/btmagasinet/i/QL4qp8/faren-er-doemt-for-minst-160-overgrep>

1. mars 2019:

Søstrene banket i veggen for å varsle hverandre at faren var på vei: – Ingenting ved meg er verdt å elske

<https://www.bt.no/btmagasinet/i/21WGQx/ingenting-ved-meg-er-verdt-aa-elske>

6. august 2019:

Anette levde hele barndommen med overgripere: – Det var fritt frem for alle som ville misbruke meg

<https://www.bt.no/btmagasinet/i/GG6n79/det-var-fritt-frem-for-alle-som-ville-misbruke-meg>

Andre saker

13. januar 2019:

Barneministeren: – BTs sak bør leses av alle voksne

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/p6aGvE>

15. januar 2019

Redd Barna: – Barn må få vite hva seksuelle overgrep er

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/Xwmzmo/barn-maa-faa-vite-hva>

21. januar 2019

– Vi så at mange barn ikke ble trodd da de fortalte om vold eller seksuelle overgrep

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/0Eagog/vi-saa-at-mange-barn-ikke-ble-trodd>

29. januar 2019

Slik levde de med hemmeligheten i ekteskapet

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/VRAlDI/slik-levde-de-med-hemmeligheten>

1 mars 2019 (publisert samtidig med saken om Anette som ble misbrukt av flere menn):

Mennene som ødela egen familie

<https://www.bt.no/nyheter/i/P3VrV0/mennene-som-oedela-egen-familie>

7. mars 2019: **Det ble varslet om omsorgssvikt i årevis. Nå krever søstrene millionerstatning**

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/L084xp>

17. mars 2019

– Kall en spade for en spade og en pikk for en pikk

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/VRKdbV>

18. mars 2019

Far skal ha misbrukt og dopet ned datteren i årevis

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/1k10IW>

19. mars 2019

– Jeg hadde et skap jeg pleide å gjemme meg i

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/P3k2LX>

22. mars 2019

Far: – Hun var gulljenta min. Ren løgn at jeg har gjort noe mot henne

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/MRRa5R>

7. mai 2019

Krever 12 års fengsel for faren

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/4q3pxV/krever-12-aars-fengsel-for-faren>

8. mai 2019

Da hun fortalte om overgrepene, ble hun utstøtt av familien

<https://www.bt.no/nyheter/i/b5mg23/da-hun-fortalte-om-overgrepene-ble-hun-utstoett-av-familien>

22. mai 2019

Faren hennes er nå dømt til 12 års fengsel for minst 300 overgrep

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/MRdk6o>

4. oktober 2019

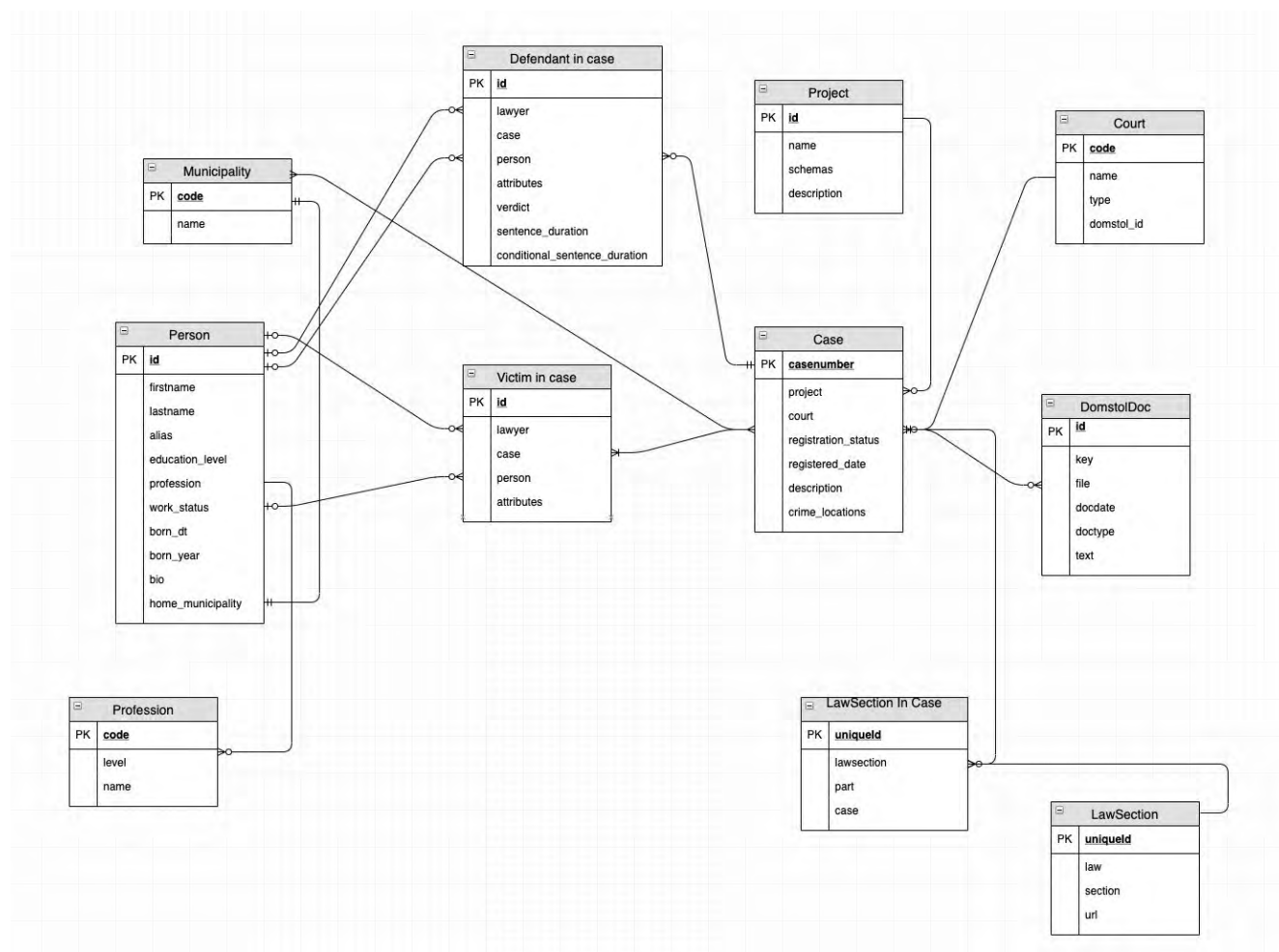
Faren dømt for å ha misbrukt Anette hele barndommen fra hun var tre år

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/IAL3Mo>

Epilog 26. desember 2019

Hun var så skadet etter overgrep at hun var innelåst på sykehus i fire år. Nå gjør Anita (19) seg klart il å gå på scenen: <https://www.bt.no/btmagasinet/i/dOabrX>

Datamodell for vårt eget "saksbehandlingssystem"

Oversiktssiden i "saksbehandlingssystemet"

På denne siden kunn journalistene se status i arbeidet med registreringen og oversikt over saker og dokumenter

STATUS	SAKSNUMMER	DOMSTOL	INTERN TITTEL PÅ SAKEN	DOMSDATO	TILTALTE	OFRE	HAR DOKUMENTER	ER ANKET	ER ERSTATNINGSSAK	ER CIVIL SAK
☐	12-BBY	Bergen tingrett		10. desember 2012			☒	☒	☐	☐
☐	12-BBY	Bergen tingrett		20. november 2012			☒	☐	☐	☐
☐	12-BBY	Bergen tingrett		12. desember 2012			☒	☐	☐	☐

Eksempel på registreringsskjema brukt av journalistene

TILTALTE			
Tiltalte:			
Tiltalte:		Forsvarer:	Steinar Moritz Andersen
Har erkjent straffskyld:	Ja, delvis	Dom:	Dømt
Har den tiltalte erkjent straffskyld?			
Ubetinget fengsel (tid):	9 år	Betinget fengsel (tid):	
Forvaring (tid):		Tvungen psykisk helsevern:	Nei
Samfunnsstraff (tid):			
+ Legg til ny Tiltalte			
OFRE			
Offer:			
Offer:		Bistandsadvokat:	Ellen Eikeseth Mjøs
Søk etter person eller klakk grønt pluss-tegn for å legge til ny person. Klakk blått for å redigere/endre personinfo			
Relasjon til tiltalte:	barn av tiltalte	Religiøs familie:	Ukjent
Hvilken relasjon har offeret til tiltalte?			
Er offeret knyttet til religiøs familie?		Støtter mor tiltalte?	
Dersom tiltalte er far/stefar/fosterfar, støtter mor tiltalte eller offer?			
Gjentatte overgrep:	Ja	Alder da overgrep startet:	9
Ble offeret utsatt for gjentatt overgrep?			
i hele år som tall		i hele år som tall	
Alder da overgrep sluttet: 12			
Hvem varslet om overgrepene?			
Fremgår ikke		Tidspunkt for varslings:	
Skriv årstall eller dato på formatet 2017-02-25 om du har nøyaktig dato			
Har barnevernet vært inne i forkant av dom?			
Ukjent			
Tilkjent oppreisning:	Ja	Beløp oppreisning:	120000
i kroner			
Innvilget mænerstatning:	Nei	Beløp mænerstatning:	
i kroner		Invaliditetgrad ifm mænerstatning:	
i prosent (skriv kun tallet)			
Beløp erstatning for lidet inntektstap:		Beløp erstatning for fremtidig inntektstap:	
i kroner		i kroner	
Har fått psykiatrisk behandling:	Ukjent	Har fått PTSD-diagnose:	Nei
Har ruset seg:		Ukjent	
Har drevet selvskading:	Ukjent	Selvmondsforsøk:	Ukjent

Eksempler på informasjon generert av dataanalysen

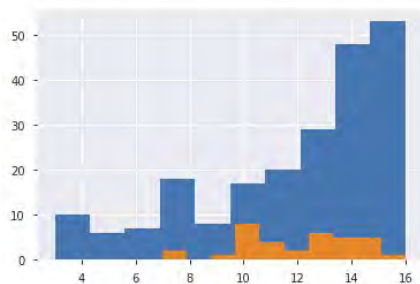
Alder

Ofrenes alder da overgrep startet

Vi mangler data om ofrenes alder for når overgrepene startet i 7.0 % av tilfellene.

Her vil en person telle flere ganger dersom de er fornærmet i flere saker.

Oransje er mann, blå kvinne. X-aksen er alder, Y er antall ofre.

I gjennomsnitt var ofrene 12.0 år da overgrepene startet. Minstealderen er 3 år, mens høyeste start-alder er 16

Erstatningsbeløp

Samlet erstatningsbeløp

Sum av ménerstatning, erstatning for fremtidig og lidet inntektstap og oppreisning

Det er gitt et erstatningsbeløp i 224 av 268 tilfeller (dvs der et offer er fornærmet i en sak). Det utgjør 83.6% prosent av tilfellene.

Ser vi på antall unike rettsaker der det er gitt erstatning til minst ett av ofrene er tallet 175 saker av totalt 200. Det utgjør en andel på 87.5%

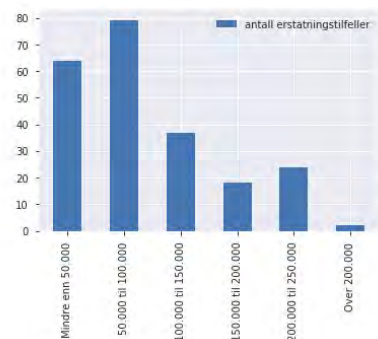
I sum er det totalt gitt 36.691.663,00 kroner i samlet erstatning i sakene vi har i utvalget. Medianverdien er 75.000,00 kr, mens gjennomsnittet er på 136.909,19 per tilfelle. Merk dog at det er svært få høye erstatningsbeløp, så fordelinge er svært skjev og gjennomsnittsverdien bør ikke brukes.

Av de tilfellene der det er tilkjent erstatning, er erstatningen på 250.000 kroner eller mindre i 92.0% av tilfellene, mens det i 63.8% av tilfellene er tilkjent 100.000 kroner eller mindre.

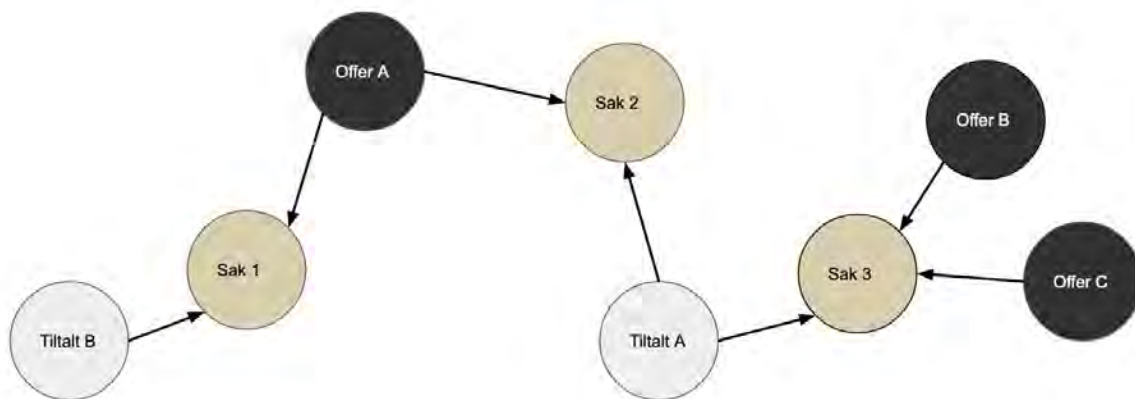
Her er et histogram som viser fordelingen av erstatningsbeløp for de tilfellene der det er gitt erstatning. Antall på y-aksen, beløp på x-aksen

J :

antall erstatningstilfeller	
Mindre enn 50.000	64
50.000 til 100.000	79
100.000 til 150.000	37
150.000 til 200.000	18
200.000 til 250.000	24
Over 200.000	2

Illustrasjon av relasjoner lagt inn i grafdatabase

Kopier av hovedsakene fra Bergens Tidende (papiravisen)

Bergens Tidende

NR. 10 UKE 2 - 2019 - 152. ÅRGANG

LØSSALG KR 40

BT har gransket 200 overgrepssdommer mot barn på Vestlandet. Flere er invalidisert for livet.

DE ØDELAGTE

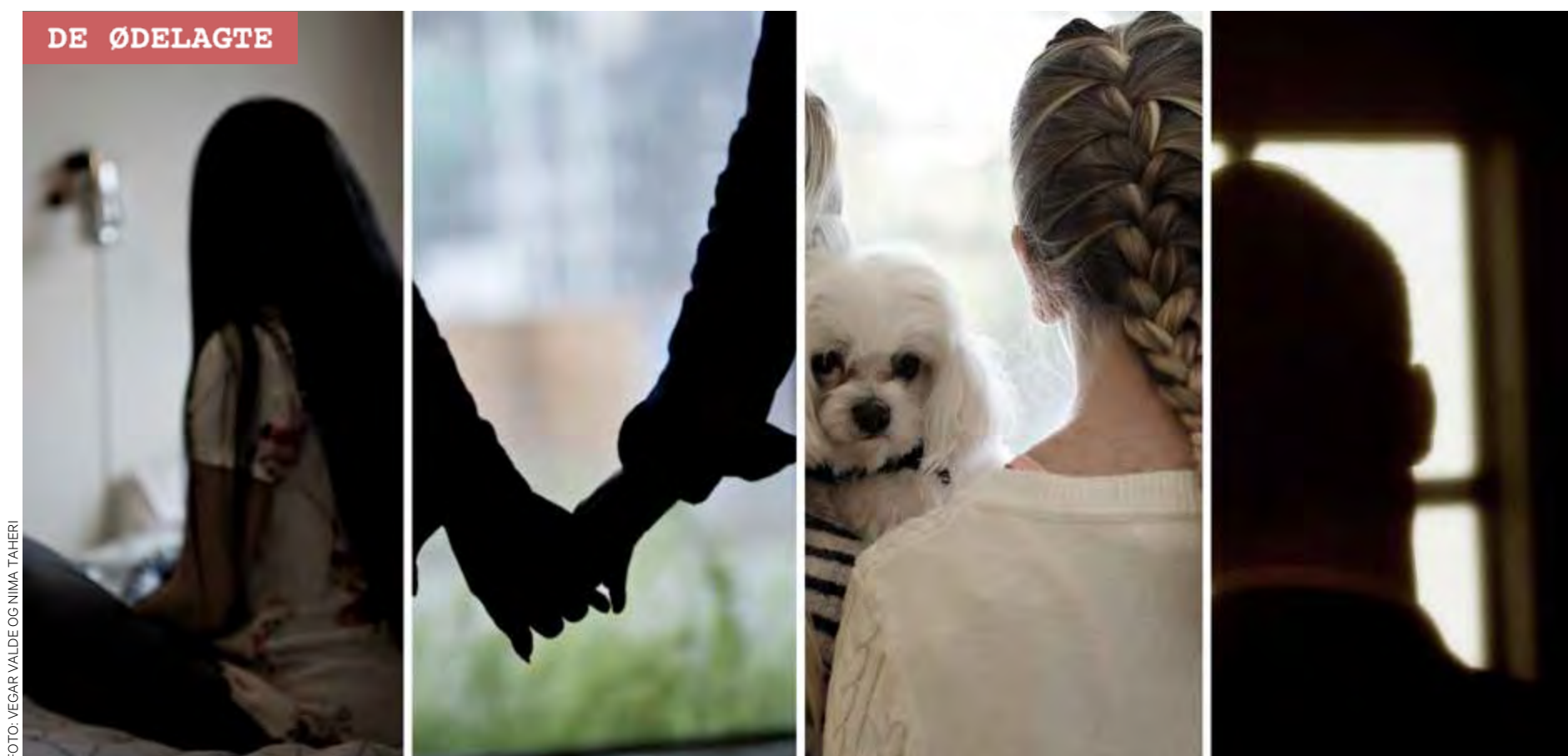

FOTO: VEGAR VALDE OG NIMA TAHERI

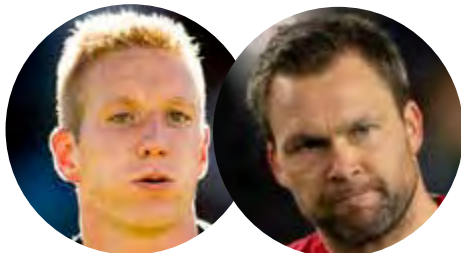
NY SERIE: BT har møtt ofrene i flere av de mest alvorlige overgrepssakene på Vestlandet. De forteller sine historier i BT de neste ukene.

NYHETER // SIDE 6-7

Kvinne (66) funnet drept på Nordnes

NYHETER // SIDE 10-11

Ekspertenes vurdering av Branns målvakter

SPORT // SIDE 42-43

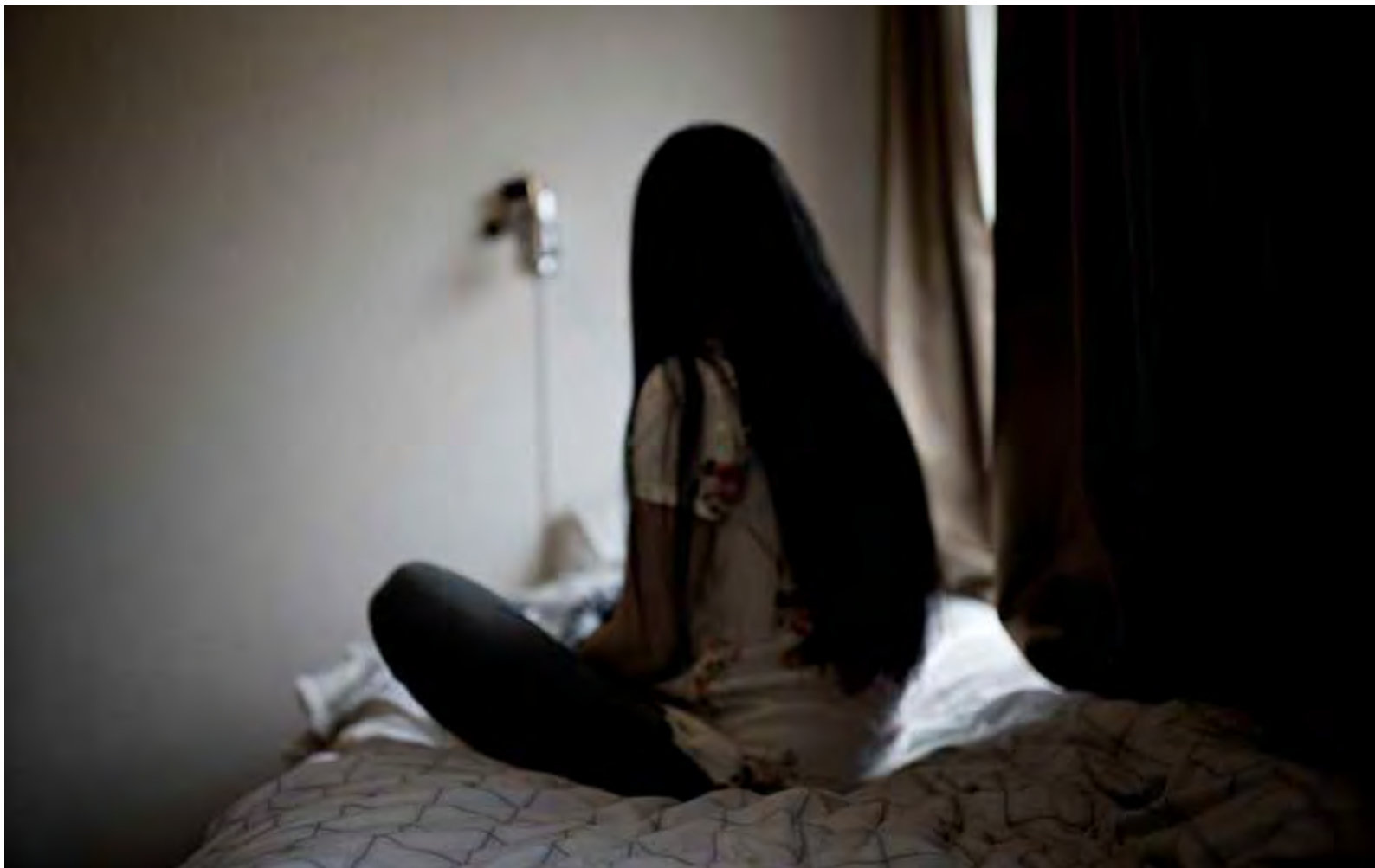
KIDNAPPING: Offentliggjøre eller skjule? Bortføringer er en nøtt, og feil valg får fatale konsekvenser.

KOMMENTAR // SIDE 3

ALLE SALGSVARER

÷ **30-70%**

EMIL
til HENNE
www.emil.no

OFRENE: BT har møtt flere av ofrene i de mest alvorlige overgrepssakene på Vestlandet. De forteller sine historier i BT de neste ukene.

DE ØDELAGTE BT har kartlagt hvordan det har gått med barn på Vestlandet som er ofre for seksuelle overgrep. Noen er invalidisert for livet.

Ødelagt av overgrep

INGUNN RØREN
ingunn.roren@bt.no
PER LINDBERG
ANDERS GRIMSRUD ERIKSEN
foto VEGAR VALDE
foto NIMA TAHERI

Småbarn som utsettes for fullbyrdet voldtekt. Voksne menn som betaler for sex, selv når ungdommene har ferske sår etter selvskading. Søsken som legger seg fullt påkledd, innerst mot veggen, i håp om å slippe unna.

Hvordan påvirkes livet til unge som misbrukes seksuelt? For å finne svar har BT gransket 200 dommer fra årene 2012 til 2018 der 256 barn på Vestlandet var ofre.

199 menn ble dømt, noen i flere saker. Svært mange hadde

et tillitsforhold til ofrene, som fedre, bestefedre, lærere og trenere.

I snitt var gjerningsmennene 19 år eldre enn barna. Høyeste aldersforskjell var 64 år. Offeret var seks år da det startet – overgriperen 70.

Lenge etter at handlingene ble avsluttet, påvirkes ofrene daglig.

– Kroppen husker det som har skjedd, selv om hjernen prøver å glemme. Jeg gjenopplever overgrepene nesten hver dag. Det er som om jeg er liten igjen og kjenner pappa oppå meg, sier en ung kvinne fra Bergen.

Faren nekter straffskyld. 18-åringen er så skadet at hun har vært innelåst på sykehus

i flere år. I morgen kan du lese hennes historie i BT.

Sliter hele livet

Gjerningsmennene har i snitt fåttunder to og et halvt års fengselsstraff, mens flere av ofrene vil ha store problemer livet ut, viser BTs kartlegging.

«Hun er i dag uten arbeid, uten daglig omsorg for sin sønn, sliter med kroniske smerter, søvnløshet og mareritt, tilbakevendende depresjoner, energiløshet, isolasjonstendenser, konsentrasjonsproblemer og kan ha selvmordstanker.»

Slik beskriver retten sein-skadene til en kvinne i 30-årene, som ble misbrukt av faren i årevis. Den verste seinskaden for henne er det ødelagte selvbildet.

Kroppen husker det som har skjedd, selv om hjernen prøver å glemme. Jeg gjenopplever overgrepene nesten hver dag. Det er som om jeg er liten igjen og kjenner pappa oppå meg.

Kvinne (18)

Jeg vil vise hva det gjør med et menneske å bli voldtatt hele barndommen.

Kvinne fra Bergen

– Ingenting ved meg er verdt å elske, sier hun.

Minst 1 av 7 fikk PTSD

- Hvert femte offer i dommene BT gransket fikk en eller flere seinskader som selvskading,
- Totalt er 91 av de 256 ofrene registrert med en eller flere seinskader eller har fått psykiatrisk behandling. De andre er det ikke registrert opplysninger for. Noen ofre opplyser også at de ikke har blitt påført skader. Mørketallene kan være store, og forskning viser at seinskader ofte viser seg i voksen alder.

BTs gransking viser at barn som misbrukes av et familie-medlem, får større skader enn andre ofre.

Ofre som er i familie med

FAKTA

BTs gransking av overgrepssaker

- Bergens Tidende har gransket 200 dommer som handler om overgrep og voldtekt av barn. Dommene er fra Gulating lagmannsrett og tingrettene Bergen, Dalane, Sogn og Fjordane, Hardanger, Haugaland, Jæren, Nordhordland, Stavanger og Sunnhordland fra perioden 2012 til september 2018.
- Utvalget er alle dommer som er kategorisert som overgrep/seksuell omgang med barn i domstolenes datasystem. Tingrettsaker som er anket i samme perioden og frikjennelser er ikke tatt med.
- I alt er det 256 ofre og 199 tiltalte i disse sakene. Enkelte ofre og tiltalte går igjen i flere saker.
- BT har gått gjennom opplysninger om dommen, ofrene og de tiltalte. Vi har blant annet sett på alder, straffeparagrafer, seinskader blant ofrene, forholdet mellom offer og gjerningsperson og straffnivå.
- Det er i stor grad opp til dommerne i rettssaken hvordan de vil skrive dommene. Det er derfor svært varierende hvilke opplysninger om ofrene og de tiltalte som er tatt med.
- De neste ukene vil BT presentere flere funn fra denne granskingen.

Blir du utsatt for overgrep?

- Ring alarmtelefonen for barn og unge på 116 111.
- Du kan også ringe telefon for seksuelt misbrukte på 800 57 000.

Har du tips om dette temaet? Kontakt journalistene Ingunn Røren på ingunn.roren@bt.no eller Per Lindberg på per.lindberg@bt.no.

– Ja, uten tvil. Denne konklusjonen følger naturlig fra all forskning som har dokumentert sammenheng mellom seksuelle overgrep i barndommen og både psykiske og fysiske helseproblemer seinere, sier hun.

Innlagt over 60 ganger

I psykiatrien finner vi mennesker som er så skadet av overgrep at de er fratatt alle muligheter til et normalt liv.

– Jeg vil vise hva det gjør med et menneske å bli voldtatt hele barndommen, sier en kvinne. Hennes historie kan du lese i BT seinere.

Faren er tiltalt for å ha misbrukt henne fra hun var to år. Hun er påført en svært alvorlig personlighetslidelse og har vært innlagt på psykiatrisk avdeling over 60 ganger.

11-åring fryktet å bli gravid

- Mer enn fire av fem ofre i dommene BT gransket var jenter.
- Flertallet var under 14 år første gang de ble misbrukt.
- Mer enn halvparten av barna ble utsatt for gjentatte overgrep.
- 8 av barna gikk igjen i flere dommer.
- Hver tiende sak dreide seg om incest.

«Ett av samleiene der tiltalte hadde sædavgang skjedde etter at fornærmede fikk menstruasjon som 11-åring, noe som påførte henne frykt for å kunne ha blitt gravid med sin egen far», står det i en dom.

Mange sliter med å fullføre skolegangen.

«Fraværet på skolen økte voldsomt i 2016 og hun har drevet med selvskading», står det i en dom om en jente som er misbrukt siden hun var tre år.

Manglende skolegang gjør det vanskelig å komme i jobb.

Filmet med hund

Noen av overgriperne er skremmende kyniske. En idrettsleder tvang unge jenter til å filme seg selv mens de gjorde svært fornærende handlinger med en hund.

«Tiltalte har gjennomgående opptrådt på en utspekulert måte og grovt utnyttet opparbeidet tillit hos barna. Flere av jentene var ressurssvake og særlig sårbare, noe tiltalte var klar over», skriver retten. Overgrepetsfilmene omtales som en livsvarig krenkelse, fordi de kan bli spredd.

Mannen fikk 12 års fengsel.

Frykter overgriperne

- I snitt var barna 12 år da overgrepene startet, den yngste var 3 år, den eldste 16.
- I ett av tilfellene gikk det åtte år fra overgrepene startet til de tok slutt.
- Ofrene var i snitt 17 år gamle da dommen falt.
- Over halvparten av de tiltalte nekter straffskyld. Av dem som innrømmer skyld, er det kun én av tre som erkjenner alt.

Flere ofre er så redde for å møte overgriperne at de unngår å oppsøke egen hjemby. Redselen henger i selv om ofrene blir voksne.

I fjor høst ble en bergenser (75) dømt til fengsel i ni år for å ha misbrukt to gutter i årevis.

– En dag er han ferdig å sone. Jeg spør meg hva som skjer da, om han vil komme etter meg igjen, sier det nå voksne offeret.

Følg serien om «De ødelagte» i BT i ukene fremover.

gjerningsmannen har mer enn tre ganger så høy andel av posttraumatisk stresslidelse (PTSD) enn andre ofre i BTs materiale.

Der gjerningsmannen var en del av familien, ble barna oftere utsatt for gjentatte overgrep.

– BTs funn samsvarer med funn fra forskning. Det er dokumentert at skadene blir større der det er en tett relasjon mellom offer og overgriper, og der overgrep har skjedd ofte eller pågått over lang tid, sier psykolog Iris Steine ved Universitetet i Bergen.

Hun har forsket på seinskader etter seksuelle overgrep mot barn.

Steine mener seksuelle overgrep mot barn er et folkehelseproblem.

Bergens Tidende

NR. 11 UKE 2 - 2019 - 152. ÅRGANG LØSSALG KR 40

Kirsten visnet bort
foran ektemannen

BT Magasinet

LØRDAG

12. JANUAR

FLYTRAFIKK: Flesland setter nye
passasjerrekorder. NYHETER // SIDE 18

CRUISEREGNSKAP:
Bergen først i verden.

NYHETER // SIDE 14

DE ØDELAGTE

Faren er dømt for minst 160 overgrep mot jenten. Hun har vært innelåst på sykehus i snart fire år.

TVANG: – Jeg gjenopplever overgrepene nesten hver dag. Det er som om jeg er liten igjen og kjenner pappa oppå meg, sier den nå 18 år gamle jenten. Hun er den personen i Norge det brukes mest tvang mot.

FOTO: PRIVAT

BT Magasinet

Visning:
Tirsdag 15. januar kl. 17-18.

PROAKTIV

Øvre Bergveien 21

KRÅKENES

*Historisk Konow Lund villa, i én families eie fra tegnebrettet til i dag.
Dobbel garasje med portåpner. Fantastisk utsikt over Nordåsvannet og
utallige uteplasser. Trenger en dose kjærlighet.*

Prisantydning kr 6 500 000 + omk. ca. 2.7%. Enebolig med byggeår 1968. Totalt 6 rom (3 soverom). P-rom: 162 m². BRA/BTA: 266 m²/295 m². Tomt: 1211 m².
Georg André Gade / Mobil: 93 00 38 30 / gag@proaktiv.no / proaktiv.no/75180190

DE ØDELAGTE

JOURNALIST

Ingunn Røren

En ung jente i Bergen som skulle være så skadet av overgrep at hun ikke kunne spise. En jente som gjenopplevde overgrep med så voldsom kraft at hun ble farlig både for seg selv og andre, som måtte spennes fast i belteseng fire ganger daglig. Det var det jeg fikk høre høsten 2017. At det fantes en jente som hadde vært innelåst på sykehus siden hun var 14 år.

Jentens skjebne ble utgangspunktet for BTs omfattende gransking av seinskader hos barn som er blitt utsatt for seksuelle overgrep.

Vi har analysert 200 overgrepssdommer der 256 barn fra Vestlandet er ofre. 199 menn er dømt for å ha forgrepet seg på dem. Jenten er ikke alene om å være ødelagt for livet.

Det tok nesten et år fra jeg hørte om jenten første gang til jeg fikk møte henne. Låst inne på den lukkede psykiatriske avdelingen der hun bor, fortalte hun med lav, fast stemme. Om overgrep. Om hvordan det oppleves at mor støtter far, også etter at han er dømt. Om å være den personen i Norge det brukes mest tvang mot.

BT | Magasinet

SJEFREDAKTØR:
Øyulf Hjertenes

NYHETSREDAKTØR:
Jan Stian Vold

FEATURELEDER:
Øyvind Lefdal Eidsvik

REDAKSJON:
Bodil Garvik
Rune Sævig
Vegar Valde
Anders Grimsrud Eriksen
Ingunn Røren
Per W. Lindberg

DESIGN:
Endre M. Lilletvedt
Frode Fjellstad
Siren Skogedal

FOTO SIDE 1:
Rune Sævig

EPOST BT MAGASINET:
magasinet@bt.no

HOVEDSAKEN

12

JENTEN PÅ SANDVIKEN

Over 2000 måltider har endt med at hun må holdes fast eller beltelegges. Faren er dømt for overgrep. 18-åringen har vært innelåst på sykehus siden 2015.

PROFILEN

4

Livet med Kirsten

Han opplevde at konen ble visket bort som person. Søndag får Rune Samdal Omsorgsprisen.

GOD HELG

10

Redde kloden, en vaskepose av gangen

Jeg kjører for mye bil, kaster for mye mat, flyr når jeg skal på ferie. Nå leser jeg bruksanvisningen til en vaskepose som skal fange opp mikroplast.

ANMELDT RESTAURANT

34

Pluss: Badstu Minus: Få valg

BTs matanmelder tester nytt tilskudd på Marineholmen.

DE ØDELAGTE

**Faren er dømt
for minst 160
overgrep mot
denne jenten.**

**Hun er så
skadet at hun
har vært inne-
låst på syke-
hus i Bergen i
nesten fire år.**

TEKST Ingunn Røren og Per Lindberg

FOTO Vegar Valde

Jenten prøver forsiktig å spise. Maten kommer så vidt inn i munnen før hun spytter den ut. Hun reiser seg brått, kaster seg mot veggen med hodet først. Fire ansatte må til for å overmanne henne. Jenten spennes fast i belteseng.

Over 2000 måltider har endt med at tenåringen må holdes fast eller beltelegges.

– Kroppen husker det som har skjedd, selv om hjernen prøver å glemme. Jeg gjenopplever overgrepene nesten hver dag. Det er som om jeg er liten igjen og kjenner pappa oppå meg, sier den unge kvinnen. Hun er nå 18 år. BT møter henne inne på den lukkede psykiatriske avdelingen der hun bor.

TENÅRINGEN HAR ikke gjort noe galt, likevel er hun fratatt sin frihet.

Hun er den personen i Norge det brukes mest tvang mot.

Faren er dømt for minst 160 anale og orale overgrep mot datteren. Hun forteller at det å spise gjør at hun gjenopplever følelsen av farens penis i munnen. Hun reagerer så voldsomt at hun blir farlig både for seg selv og andre.

Ansatte som har vært til stede ved flere hundre av anfallene hennes, beskriver hvordan jenten skriker «au, au, vondt bak», med lys barne-stemme. Hun spytter, brekker seg og prøver å få noe ut av munnen. Flere ganger har hun forsøkt å klore seg i øynene eller løpe rett i en vegg.

I perioder har hun blitt fastspent i belteseng etter hvert eneste måltid. Siden hun var 14 år er jenten blitt holdt fysisk fast eller beltelagt 2539 ganger.

TVANGSBRUKEN HAR mange ganger pågått i flere timer i strekk.

Jenten selv er redd for å skade noen når hun får anfall, og forstår at hun må legges i belter.

– Jeg er veldig ensom, jeg hører liksom ikke til noen steder eller hos noen. Jeg hører ikke til i det normale livet.

Jente (18)

I SEPTEMBER 2018 ble faren dømt til ni og et halvt års fengsel for å ha forgrepet seg jevnlig på datteren fra hun var 8 til 12 år gammel. Bergen tingrett mener at det har skjedd overgrep omtrent fire ganger i måneden. Faren nekter for å ha forgrepet seg på datteren, og har anket dommen.

Moren støtter faren, også etter at han ble dømt.

– Jeg er veldig ensom, jeg hører liksom ikke til noen steder eller hos noen. Jeg hører ikke til i det normale livet, sier datteren.

ET MENNESKE som tror hun ikke kan elskes. Det er slik jentens psykiater oppfatter henne.

– Hun har en sterk opplevelse av at det må være noe i veien med henne for å bli utsatt for det hun ble. At pappa gjorde det han gjorde, at mamma visste om det, måtte være fordi hun var så uelskbar at folk kunne gjøre slikt mot henne, sa psykiater Carmen Escobar Kvitting da hun vitnet i rettssaken.

TVANG: 18-åringen er den personen i Norge det brukes mest tvang mot. 2539 ganger har hun blitt holdt fysisk

Jentens foreldre er blitt forelagt alle påstander mot dem, og gitt anledning til å svare. De sier via fars forsvarer, Per Magne Kristiansen, at de reagerer på Kvittings uttalelser. De mener psykiateren ikke kan vite hva far har gjort og mor har visst.

KLIKK, KLIKK, klikk. Tre låste dører må åpnes for å komme inn til tenåringen på Sandviken

sykehus. Hun har knapt vært utenfor sykehusveggene de siste tre årene. Siden 2013 er det barnevernet og Helse Bergen som har hatt ansvaret for henne. Den lukkede psykiatriske avdelingen er hennes hjem, og kommer trolig til å være det i mange år fremover. Hun overvåkes døgnet rundt.

På rommet sitt skriver hun sangtekster om barndommen.

fast eller beltelagt.

*«Ingen tårer, ingen trøst.
Mørket faller over meg.
Liten jente vil bli stor,
flytte vekk fra far og mor»*

MED LAV, FAST stemme beskriver hun forholdene i eneboligen i Bergen der hun vokste opp. Det sterkeste barndomsminnet er lukten av røyk

og alkohol. Det var slik pappa luktet når han la seg oppå henne, sier hun.

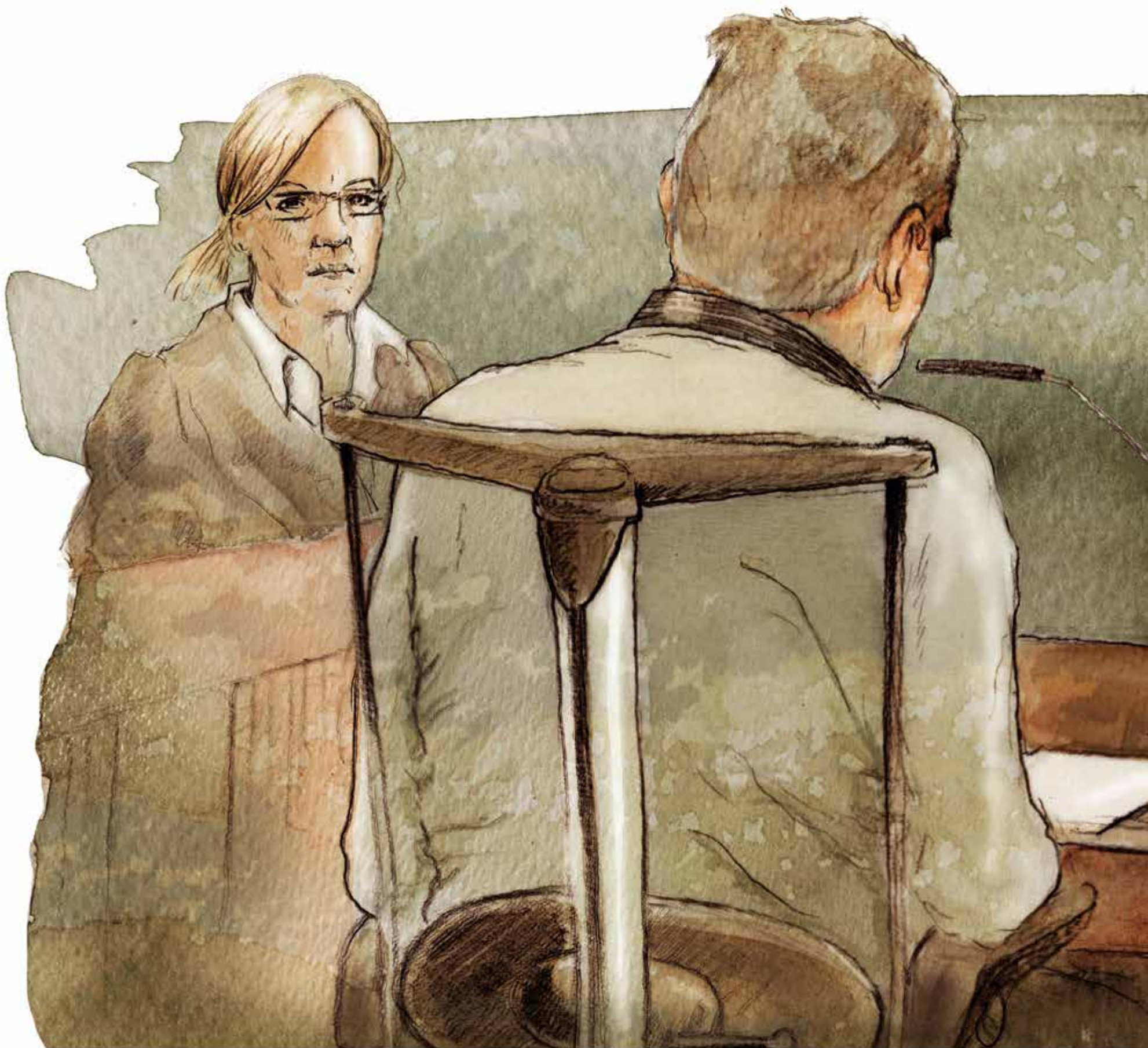
– Det var mye kranling og skriking når mamma og pappa drakk. Og overgrep om kvelden. Noen ganger var mamma i sengen med meg og pappa mens det skjedde, men det var bare når hun var skikkelig full. Jeg prøvde å vekke henne, men hun våknet ikke.

Foreldrene sier de overhodet ikke kjenner seg

igjen i denne beskrivelsen. De mener de har vært normalt fungerende foreldre, som ikke har hatt problemer med alkohol.

Begge var i full jobb på denne tiden, og de sier ingen på deres arbeidsplasser har reagert på beruselse.

OVERGREPENE SKAL som regel ha fulgt samme mønster. Faren sa at datteren måtte gå og legge

NEKTER: Jentens far nekter for å ha forgrepet seg på henne. Til venstre aktor Benedicte Hordnes, til høyre farens forsvarer, Per Magne Kristiansen.

seg. Etter en stund skal han ha kommet inn i sengen.

– Han holdt meg fast. Han sa jeg skulle holde kjeft. Det var så vondt, jeg bet meg i leppen for ikke å skrike. Jeg prøvde å vri meg unna, men klarte det ikke fordi han holdt meg.

Etterpå husker hun følelsen av å brette seg, av å ville kaste opp.

En del av overgrepene skal ha skjedd mens moren var på nattevakt i helsevesenet. Andre ganger skal moren ha vært i huset.

– Hun satt i stuen og drakk, eller hadde sovnet fordi hun var full.

Moren og faren avviser at dette har skjedd.

MOREN BLE avhørt som mistenkt, men saken mot henne ble henlagt etter bevisets stilling, opplyser statsadvokat Benedicte Hordnes.

– Det med mamma, at hun ikke gjorde noe

for å beskytte meg, er veldig vanskelig for meg. Jeg vil helst ikke tenke på det, sier 18-åringen.

– Barn som utsettes for vold eller overgrep fra far har ofte en drøm om at når mamma finner ut hva som foregår, da vil hun redde dem. Så kommer den dagen, og så velger mor noen ganger far fremfor barnet. Det kan for noen oppleves som et enda større svik, sier assisterende seksjonsleder Susanne Karlsen på Akuttpost barn og unge på Haukeland universitetssykehus.

Jenten var innlagt på denne avdelingen i nesten tre år før hun ble overført til voksenpsykiatrien.

MOREN SA DET slik da hun vitnet i retten:

– Hun vet at jeg ikke tror på det med overgrepene. Jeg tror ikke direkte hun snakker usant, men at hun har blitt forledet til å tro at dette er sant.

Foreldrene har ikke sett datteren på over to år.

– Nå har det skjedd så mye vondt at det kanskje blir vanskelig å ha kontakt, sa moren da hun vitnet i saken mot ektemannen.

Foreldrene ønsker å presisere at de har blitt bedt om ikke å oppsøke datteren, noe de har respektert.

18-åringen selv var for syk til å vitne. I retten ble videoer fra to avhør av henne på Barnehuset spilt av. I begge avhørene forklarer hun seg sammenhengende en stund, før hun begynner å klynke og får anfall. Avhørene ender med at tre voksne må legge seg oppå jenten for å få kontroll på henne.

PÅ TILHØRERBENKEN sitter to kvinner som har fått et helt spesielt forhold til tenåringsen. De holder henne løpende oppdatert via chat om hva som skjer i retten. Kvinnene gjør det de kan for å

ILLUSTRASJON Gustav Kvaal

– Hun vet at jeg ikke tror på det med overgrepene. Jeg tror ikke direkte hun snakker usant, men at hun har blitt forledet til å tro at dette er sant.

Mor

være i livet til tenåringsen som ikke stoler på folk.
– Hun har krøpet inn under huden vår, sier en av dem.

BÅDE FAREN og moren sa i retten at historiene om overgrep er plantet hos datteren, og at det er hennes halvsøster og ansatte i psykiatri og barnevern som står bak dette.

Retten gir dem ikke medhold i dette. I dommen står det at det er «ingen som helst indikasjoner for at hjelpe- og behandlerapparatet har fremkalt en uriktig forklaring fra fornærmede».

– Det er ingenting som tyder på at skaden kan forklares med noe annet enn det tiltalen gjelder, sa sakkyndig Jan Øystein Berle, spesialist i psykiatri, da han vitnet.

Han var tydelig på at problemene ikke skyldtes en enkelt traumatisk opplevelse.

– Dette er noe som har pågått over lang tid fra

VANSKELIG: – Det var fortvilende å måtte bruke så mye tvang mot en mindreårig, sier assisterende seksjonsleder Susanne Karlsen på Akuttposten på Haukeland sykehus.

AVVISER: Jentens foreldre sier via fars forsvarer, advokat Per Magne Kristiansen, at de ikke har problemer med alkohol. De mener jenten har hatt en normal oppvekst.

ung alder, sa Berle. Psykiateren med over 30 års erfaring beskrev jenten som en av de sykeste pasientene han har sett.

«Fornærmede har vært tilnærmet fullstendig invalidisert siden innleggelsen på barneposten i februar 2015», står det i dommen mot faren.

Skadene hennes er så alvorlige at hun har en diagnose som opprinnelig ble utviklet for å beskrive krigstraumer. Hun har posttraumatisk stresslidelse (PTSD).

JENTEN HAR vokst opp i et boligstrøk i Bergen, med rekkehus og villaer, nær et populært tur-område. Hun er født i 2000, og har hatt et vanlig løp i barnehage og skole frem til 2013.

Dommen slår fast at overgrepene er årsaken til at den unge kvinnen nå er 49 prosent medisinsk invalid. Den høyeste graden av medisinsk invaliditet det er mulig å sette med hennes diagnose, er 54 prosent.

– Hun er veldig skadet, og de psykiske skadene vil påvirke alle deler av livet hennes nå og i minst ti år fremover, sa Berle i retten.

JENTEN BESKRIVER seg som ekstremt stille på skolen, men kan ikke huske at lærere eller andre spurte hvordan hun egentlig hadde det. Hun kjente ingen voksne hun stolte nok på til å si hva som foregikk.

Hun forteller at barn i nabolaget sa at de ikke fikk gå hjem til henne, fordi foreldrene hennes drakk.

Hun sier hun ofte var inne med foreldrene når de andre barna var på lekeplassen rett ved huset.

Foreldrene avviser dette, og hevder datteren daglig hadde venner med hjem.

NOEN PRØVDE å si fra. Det var jentens eldre halvsøstre, som bodde hjemme mens hun var liten. De er morens døtre fra et tidligere forhold, og de opplevde en mor som forandret seg da hun traff sin nye ektemann.

– Mamma var en fantastisk mor før hun ble sammen med ham. Hun var nær og tilstedeværende, tok godt vare på oss. Alt endret seg da hun møtte min stefar, sier jentens eldste søster.

OMSORGSFULL: Jenten beskrives som omsorgsfull og opptatt av å ta vare på alle rundt seg. Hun drømmer om å få være mer ute.

FOTO Privat

Hun hevder stefaren hadde et alkoholproblem da han flyttet inn, og at han dro moren med seg.

Hun beskriver en mor som tok barna med på svømming og turer i skogen. Da stefaren flyttet inn, ble det slutt på aktivitetene.

– De satt foran tv-en og røykte, med øl i kaffekoppene, sier kvinnen.

I 2000, da hun var 11 år og søsteren 7, fikk de en lillesøster, jenten som seinere skal ha blitt misbrukt. Morens og stefarens eneste felles barn.

– Det var masse krangling. Jeg reagerte på all drikkingen, og sa fra til mamma og stefar. Da ble det bråk, sier søsteren.

Moren og stefaren sa begge i retten at det ikke var noe unormalt alkoholforbruk hjemme hos dem, og avviser at stefaren hadde et alkoholproblem.

«**ANDRE BARN** er heldige som ikke har foreldre som drikker», sto det med barneskrift på den hvite lappen. Den ble hengt opp med tape på en campingplass. Under sto nummeret på campinghytten familien fra Bergen hadde leid. Det var jentens halvsøstre som hadde hengt den opp. De var på ferie med mor, stefar og lillesøster.

– Det var et forsøk på å si fra hvordan vi hadde det, sier den eldste søsteren.

Hun vitnet om campingturen under rettsaken mot stefaren. Hun beskrev hvor mye moren og stefaren drakk, hvor flaut det var at stefaren løp rundt i fylla og tisset på campingplassen.

– Men det skjedde ingenting, ingen reagerte. Mamma og stefar ble rasende da lappen ble oppdaget, så de avbrøt ferien.

– Det var masse krangling. Jeg reagerte på all drikkingen, og sa fra til mamma og stefar. Da ble det bråk.

Søsteren

Faren reagerer sterkt på beskrivelsen av at han løp rundt i fylla og tisset, og hevder dette aldri har skjedd.

EN DAG i 2003 sto det flere svarte bossekker utenfor døren da storesøsteren kom hjem, forteller hun. Hun var da 14 år.

– Jeg ble kastet ut hjemmefra, de hadde plutselig bestemt at jeg skulle flytte til min far på Østlandet. De var sikkert nervøse for at jeg skulle fortelle flere om hvordan det var hjemme, sier kvinnen.

Småsøstrene på 3 og 10 år ble boende hos moren i Bergen.

– Der ble det bare verre, sier den nest eldste søsteren.

Moren og stefaren nektet i retten for at de hadde kastet ut den eldste jenten. De mener flyttingen var avtalt, og at hun ble hentet av faren.

I 2004 kom den første meldingen om alkoholbruk i hjemmet. Barnevernet i en annen kommune hadde en samtale med den eldste datteren. Hun opplyste at hun var bekymret for lillesøsteren på 4 år fordi det var mye krangling mellom mor og stefar og at moren drakk en del.

Moren bestrider dette.

I 2006, da jenten var 6 år gammel, kom det

SANGER: Musikkterapien på sykehuset er en av få ting som gir jenten glede. Når hun skriver sangtekster klarer hun å sette ord på følelsene sine.

VENN: Malteseren Timmi er et lyspunkt i jentens liv når han kommer på besøk på sykehuset sammen med jentens støttekontakt.

en ny bekymringsmelding. Den var knyttet til jentens nest eldste søster, som da var 13 år. Hun var mye hos helsesøster og fysioterapeut fordi hun hadde problemer med ryggen. Etter en av samtalene noterte helsesøster at 13-åringen fortalte om svært vanskelige hjemmeforhold, og at hun hadde hatt selvmordstanker.

Bergen kommune opplyser i dag at barnevernet først ble kjent med denne informasjonen da det kom en bekymringsmelding fra helsesøster to år seinere.

VINTEREN 2008 satt den mellomste søsteren nok en gang på helsesøsters kontor. Hun var 15 år, lillesøsteren var 8.

I bekymringsmeldingen fra helsesøster står det: «Jenten ønsker hjelp fra barnevernet, men er redd for mors reaksjon. Hun sier at mor og stefar misbruker alkohol. Mor er nattevakt i hel-sevesenet, men drikker så hun blir sløv når hun ikke er på jobb. NN (15-åringen) teller tomflasker for å holde styr på hvor mye hun drikker. Mor benekter drikkingen. NN liker ikke stefar, han sier hun er stygg. Han er uberegnelig, NN er redd ham når han er sint, prøver å unngå ham. NN orker ikke å bo hjemme lenger, hun vil heller bo hos faren. Han er tidligere rusmisbruker, men er snill og bryr seg om henne», skriver helsesøster.

Bekymringsmeldingen ble fulgt av et møte med barnevernet i mai 2008, der både den mellomste datteren og moren var til stede.

På møtet tilbakeviste moren at det var noen problemer hjemme.

Jentenes mor har selv jobbet i barnevernet i Bergen i mange år.

– Hun visste akkurat hva hun skulle si til dem, sier den mellomste datteren.

15-åringen gjorde som den eldre søsteren, og flyttet til sin far.

Den yngste jenten ble boende hos foreldrene.

BARNEVERNET GJORDE en del undersøkelser om hvordan den yngste jenten i familien hadde det i forbindelse med at søsteren flyttet. I august 2008 hadde barnevernet et møte med mor og jentens lærer. Læreren opplyste da at skolen var overrasket over henvendelsen fra barnevernet. Det var ikke noe som tydet på at dette barnet var forsømt. Saken ble lagt bort.

Jenten husker at hun snakket med barnevernet da hun var 8 år.

– Da hadde mamma og pappa ryddet huset, og mamma spilte kort med meg. Hun sa jeg ikke måtte si noe om flasker og sånt. Jeg skulle si at jeg hadde det bra, sier jenten.

Jenten sier hun gjorde som hun fikk beskjed om.

– Da barnevernet dro, ble alt som vanlig, med drikking og krangling. Og overgrep når jeg la meg.

Foreldrene sier til dette at barnevernstjens-ten snakket med jenten alene, og at barnevernet ikke hadde noe å bemerke etter samtalen.

JENTEN REISTE sporadisk på besøk til de to eldre halvsøstrene hos deres far.

– Flere ganger gråt hun intenst når hun skulle tilbake til Bergen, hun ville ikke hjem. Jeg har hatt mye skyldfølelse for at jeg ikke spurte mer om hvorfor hun ikke ville hjem, men jeg var jo bare tenåring selv, sier den eldste søsteren.

I 2010 ble det offentlige igjen gjort oppmerk-som på familien. Jentens far har to voksne barn

INNTRYKK: – 18-åringens historie gjør dypt inntrykk på oss

fra et tidligere forhold, og er bestefar til en liten gutt. I 2010 ble han anmeldt for et seksuelt overgrep mot barnebarnet. Han nektet for å ha foregrepet seg på gutten, og saken ble etter hvert henlagt.

Etterforskningen førte til mer gnisninger i familien, og kontakten mellom mange av familiemedlemmene ble brutt. Den yngste datteren, som da var 10 år, ble stadig mer alene med foreldrene.

BERGEN KOMMUNE bekrefter å ha mottatt bekymringsmeldinger om jentens familie i 2008 og 2013. Notatet fra 2004 om alkoholbruk gikk derimot til en annen kommune, ifølge konstituert etatsdirektør Nina Bolstad i etat for barn og

familie. Opplysningene som kom frem i 2006, da den nest eldste søsteren fortalte helsesøster om svært vanskelige hjemmeforhold, ble ikke sendt til barnevernet, ifølge Bolstad. De ble først klar over denne kontakten da bekymringsmeldingen i 2008 kom.

– I denne saken har barnevernet fulgt opp meldingene som kom, og vi handlet raskt da vi fikk en melding som ga oss anledning til å gripe inn, sier Bolstad. 18-åringen har fritatt henne fra taushetsplikten.

På spørsmål om hvordan varslene ble håndtert svarer Bolstad dette:

– Vi kan ikke svare mer utfyllende uten å gi nye opplysninger som berører foreldrene.

– Ble barnevernet informert om at jentens far

i 2010 ble etterforsket for et seksuelt overgrep mot sitt barnebarn?

– Det spørsmålet omfatter personlige forhold om foreldrene. Vi kan ikke svare på dette siden de ikke har fritatt oss fra taushetsplikten, sier Bolstad.

– Skolen var et fristed fra å være hjemme, men jeg hadde ikke så mange venner der, sier jenten.

Først i 2013 begynte skolen å ane at noe ikke var som det skulle hjemme hos den stillferdige eleven. Da kom det en bekymringsmelding fra skolen til barnevernet om at jenten møtte på skolen i skitne klær, var ustelt og luktet vondt.

– Jeg tror det var en av grunnene til at jeg ikke hadde venner, sier tenåringen.

– Burde skolen ha reagert tidligere?

s, sier konstituert etatsdirektør Nina Bolstad i etat for barn og familie i Bergen kommune.

– Vi har ikke funnet noe i våre arkiver som tilsier at skolen hadde kjennskap til forhold som førte til at de burde meldt fra til barnevernstjenesten tidligere, sier Bolstad.

JENTEN FORTELLER om angsten når hun våknet om morgenen og det var stille i huset. Frykten for at foreldrene hadde drukket seg i hjel. Hvor vanskelig det var å vekke dem. Hvor ensom hun var. Foreldrene ville ikke at jenten skulle ha for mye kontakt med halvsøstrene sine, forteller hun.

– De var nok redde for at jeg skulle si noe til dem. Mamma pleide å gjemme telefonen min, for at jeg ikke skulle ringe søstrene mine.

Foreldrene viser til at de var i jobb, og derfor sto opp om morgenen. De mener de ikke hindret datteren i å ha kontakt med søstrene.

I 2013 BESTEMTE jenten seg: Hun måtte vekk. 12-åringen ringte den eldste søsteren, gråt, og sa at hun ikke orket mer. Søsteren ringte barne-skolen, og fortalte rektor om omsorgssvikt og alkoholmisbruk i hjemmet.

Avdelingslederen hentet jenten i klasserommet, og på et kontor på skolen brøt jenten sammen. I bekymringsmeldingen skolen sendte barnevernet, kom det frem at eleven fortalte at drikkingen hjemme hadde eskalert, og at foreldrene kalte henne stygge ting. Hun fortalte at hun var lei seg hele tiden, og beskrev hvor skittent det var i huset. Jenten fortalte at begge foreldrene kunne tisse rett på gulvet.

Jentens foreldre hevder påstanden om at de urinerte rett på gulvet er ren løgn.

JENTEN VAR tydelig på én ting: Hun ville ikke hjem, ikke under noen omstendighet.

Skolen varslet barnevernet, og jenten ble akutt plassert samme dag.

– Jeg var glad for å komme meg bort derfra, selv om jeg måtte bo hos ukjente, sier 18-åringen i dag.

En barnevernspedagog var hjemme hos foreldrene noen dager etter akuttplasseringen for å hente noen av tingene hennes.

– Det var så skittent i huset at sokkene klistret seg til gulvet, sa hun i retten.

Noen uker etter akuttplasseringen fortalte jenten til barnevernet at foreldrene tidligere hadde sagt til henne at de alltid ville vinne over barnevernet, og at det ikke ville nytte om hun sendte melding dit. Hun sa hun var redd for foreldrene, og nektet å møte dem uten tilsyn.

Under rettssaken mot faren sa jentens mor at det kom som et sjokk da barnevernet hentet datteren. Foreldrene mener jenten har hatt en normal oppvekst, og at det ikke har vært noe galt hjemme hos dem.

De mener at jenten var helt frisk da barnevernet overtok omsorgen for henne, og at hun ble

syk først etter at barnevernet kom inn i bildet.

I ET FORSØK på å få datteren tilbake, gikk foreldrene med på å ta frivillige urinprøver for å dokumentere at de ikke hadde noe alkoholproblem. Det ble avtalt datoer for når barnevernet skulle komme hjem til dem for å ta urinprøvene. Bare én gang var foreldrene hjemme på de avtalte datoene, ifølge barnevernet.

– Det ble bare tatt en prøve. Mor testet rent, mens det slo ut på alkohol på far. Han sa han hadde tatt noen øl, sa barnevernskonsulentene som vitnet i retten.

Foreldrene bekrefter at det var en positiv prøve av far fordi han hadde tatt en øl, men bestrider ellers barnevernets fremstilling.

VÅREN 2013 overtok barnevernet omsorgen for jenten på permanent basis. Foreldrene fikk kun se datteren under tilsyn fire ganger i året, bestemte fylkesnemnden. Da barnevernet informerte jenten om dette, sank hun sammen. Jenten svarte: «Så ofte?», viser et notat fra barnevernet.

– Jeg har aldri opplevd at et barn har reagert så sterkt mot samvær når det er omsorgssvikt, sa barnevernspedagogen i retten.

12-åringen ble plassert i et fosterhjem i en kommune på Vestlandet. Hjemmet som skulle være en redning for jenten, viste seg å fungere dårlig. Igjen var det storesøsteren som varslet, etter at jenten ringte henne og fortalte hvordan hun hadde det. Barnevernet forklarte i retten at det var en uheldig plassering, og at familien ikke lenger brukes som fosterhjem fordi de ikke er egnet.

DET NESTE fosterhjemmet var langt bedre, jenten omtaler dem fortsatt som «de snille fosterforeldrene». Men jenten selv fungerte stadig dårligere. Hun sluttet å spise, ble radmager.

– Å spise minnet meg for mye om overgrepene, jeg klarte det ikke.

14 år gammel ble hun lagt inn på Barneposten på Haukeland sykehus med alvorlige spiseforstyrrelser. Hun var 1,72 høy og veide bare 38 kilo. I epikrisen ved innleggelse skriver legene at hun ikke vil ta til seg annet enn vann, at hun har stemmer i hodet som sier hun ikke må spise eller drikke. De skriver at pasienten har vært utsatt for alvorlig omsorgssvikt hjemme, med svikt i helt grunnleggende behov.

– Jeg husker ikke så mye av det, bare at jeg måtte tvangsmates med sonde.

Fortsatt var jenten taus. «Vettsje», var svaret hennes på det meste de ansatte på Akuttposten spurte henne om.

De ansatte så et skremt, skadet barn.

– Det tok måneder og år før hun begynte å stole nok på oss til å snakke, sier en miljøterapeut som har jobbet tett med jenten siden 2015.

DE ØDELAGTE

Beskrivelse av prosjektet

- Bergens Tidende har gransket 200 dommer som handler om overgrep og voldtekt av barn. Dommene er fra Gulating lagmannsrett og tingrettene Bergen, Dalane, Sogn og Fjordane, Hardanger, Haugaland, Jæren, Nordhordland, Stavanger og Sunnhordland fra perioden 2012 til september 2018.
- Utvalget er alle dommer som er kategorisert som overgrep/sekseuell omgang med barn i domstolenes datasystem. Tingrettssaker som er anket i samme perioden og frikjennelser er ikke med.
- I alt er det 256 ofre og 199 tiltalte i disse sakene. Enkelte ofre og tiltalte går igjen i flere saker.
- BT har gått gjennom opplysninger om dommen, ofrene og de tiltalte. Vi har blant annet sett på alder, straffeparagrafer, seinskader blant ofrene, forholdet mellom offer og gjerningsperson og straffnivå.
- Det er i stor grad opp til dommerne i rettsaken hvordan de vil skrive dommene. Det er derfor svært varierende hvilke opplysninger om ofrene og den tiltalte som er tatt med.
- De neste ukene vil BT presentere flere funn fra denne granskingen.

Blir du utsatt for overgrep?

- Ring alarmtelefonen for barn og unge på 116 111.
- Du kan også ringe den landsdekkende telefonen for incest- og seksuelt misbrukte på 800 57 000.
- Det er også mulig å møte opp på Barneverns-vakten. I Bergen ligger den på politihuset.
- Snakk med noen du stoler på: en lærer, en helsesøster, foreldrene til en venn eller en lege.

Har du tips om dette temaet? Kontakt journalistene Ingunn Røren på ingunn.roren@bt.no eller Per Lindberg på per.lindberg@bt.no.

Hun ble overført til Akuttposten for ungdom, som tar imot ungdommer som er psykotiske, driver med selvskading eller har alvorlige spiseforstyrrelser. Jenten som ikke ville snakke var nærmest et mysterium for de ansatte. Hun hadde total vegring mot å spise, men hadde ingen av de vanlige symptomene på anoreksi, opplyste psykiater Carmen Escobar Kvitting da hun vitnet i retten. Hun er sjef for Akuttposten, og var jentens primærbehandler.

KVITTING BESKREV i retten en jente som da var

14 år, men uten de sosiale ferdighetene som forventes av en på hennes alder.

– Det viste seg at hun ikke hadde hatt venner, og levd et veldig innskrenket liv, sa Kvitting.

Kvitting vitnet om at de ansatte måtte lære jenten grunnleggende hygiene. Hun hadde ikke lært å vaske håret, eller hvor ofte hun måtte dusje. Da hun ble spurt om rutinene hjemme, sa jenten at de ikke pleide å spise middag, hun fant seg bare noe i kjøleskapet. Jenten sa det ofte var kaldt i huset, og at foreldrene kranget mye om penger, sa Kvitting i retten.

HJEM: Et rom som dette var jentens hjem på Akuttposten i flere år.

FASTHOLDT: Fire-fem ansatte må til for å holde tenåringen fast når hun får anfall.

Psykiateren beskrev hvordan avdelingens viktigste jobb var å få jenten til å tro på at det som har skjedd ikke er hennes feil, og at hun fortjener å bli elsket.

Foreldrene sier at det var problemer med hårvask fordi jenten var svært hårsår, men avviser at det var kaldt i huset og at det ikke var mat. De sier de ikke kranglet om penger, og at de hadde en grei økonomi. De mener også at jenten ikke hadde noe innskrenket liv, men at hun deltok på flere fritidsaktiviteter.

EN EKSTRA utfordring for de ansatte var at jentens mor har jobbet i barnevernet, men også i psykiatrien i en årrekke. Mange av dem som skulle behandle datteren, hadde vært kolleger med moren.

– Kan det ha påvirket barnevernets håndtering av saken at jentens mor selv hadde jobbet i barnevernet og psykiatrien?

– Vi har ingen grunn til å tro at dette har påvirket barnevernets håndtering, sier konstituert etatsdirektør Nina Bolstad i Bergen kommune.

PÅ SYKEHUSET hadde Kvitting en samtale med jentens mor alene, og en med begge foreldrene. Hun tok opp med dem at barnevernet mente det var alkoholproblemer i hjemmet.

– De nektet for det. Det ble bare de to samtale. De ønsket ikke å være med mer. Vi kan ikke tvinge foreldre til å være med i behandlingen av barnet, sa Kvitting i retten.

På dette tidspunktet ble jenten kun behandlet for spiseforstyrrelser. Hun hadde ennå ikke sagt noe om overgrep.

– Min erfaring er at barn ofte sier en ting når de blir plassert, først etter en stund forteller de hva dette egentlig går i, sa jentens saksbehandler i barnevernet da hun vitnet i retten.

KNAPT EN måned etter at jenten ble lagt inn på Akuttposten, begynte hun å falle ut i lengre perioder. Det var umulig å få kontakt med henne, hun reagerte ikke når de ansatte snakket til henne. Det utviklet seg til å bli anfall der jenten skrek, spyttet og brakk seg.

– Det var som om hun hadde noe i munnen og forsøkte å få det ut, sa Kvitting.

Anfallene kom oftere, og ble stadig mer voldsomme. Kvitting forklarte i retten at anfallene var ganske like fra gang til gang, og nesten samtlige var knyttet til måltider.

De kunne vare i flere timer.

– Slike anfall kalles dissosiasjon. De kommer hos mennesker som har behov for å fortelle hva de har opplevd, men det de har vært utsatt for er så vanskelig eller traumatisk at de ikke klarer å uttrykke det. Kroppen forteller en historie, forteller hva man har vært utsatt for med bevegelser, sa Kvitting.

Hun beskrev jentens anfall som redselsfulle å være vitne til, fordi det var så tydelig at jenten hadde det svært vondt.

– Jeg setter meg ved bordet for å spise, så våkner jeg i belteseng mange timer seinere, uten å vite hva som har skjedd, sier jenten.

I lange perioder har 7–8 timer hver eneste dag gått med til voldsomme anfall og beltelegging. I snitt har hun ligget fastspent mer enn fire timer hvert døgn i periodene med mest tvangsbruk.

VÅREN 2016, tre år etter at jenten ble hentet ut av hjemmet, fortalte hun for første gang om overgrep. Det skjedde i en samtale med Kvitting.

– Det er ikke uvanlig at det tar så lang tid før barn forteller, fordi det er så enormt skambelegt, sa Kvitting.

Jenten fortalte at hun var misbrukt av faren. I mai 2016 ble han anmeldt. Han satt fire uker i varetekt, men har siden vært ute.

Etter at faren ble dømt til ni og et halvt års fengsel, sa jenten dette til BT:

– Jeg har dårlig samvittighet for at pappa må i fengsel. Jeg har selv vært innelåst veldig lenge, så jeg vet at det ikke er noe gøy. Mange ganger føler jeg at jeg har sviktet familien ved å fortelle om det som skjedde. Nå er jeg redd for at mamma skal drikke seg i hjel mens pappa er i fengsel. Jeg tror ikke hun klarer seg uten ham, sier jenten.

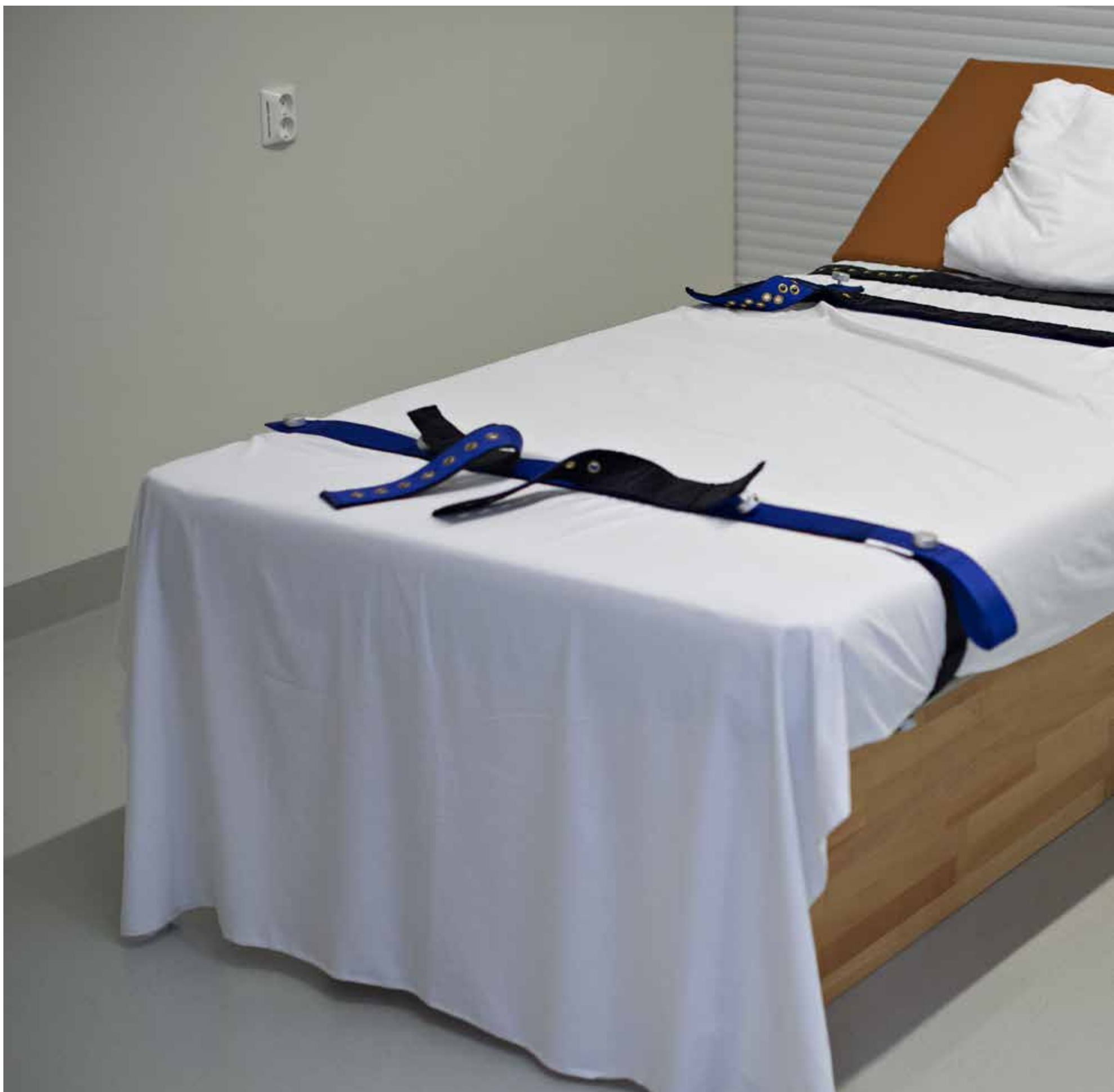
Dommen er ikke rettskraftig fordi den er anket.

DE VOLDSOMME anfallene fortsatte etter at jenten hadde fortalt hva hun hadde opplevd, men personalet oppfattet at hun hadde det bedre utenom anfallene.

– Hun ble mer åpen og tillot seg å si hvordan hun hadde det, selv om det var vondt. Hun lærte seg å sette ord på følelsene sine, noe hun var helt uvanlig med, sa Kvitting.

I retten ble psykiateren spurt om jenten kunne ha vært syk før hun ble lagt inn, om hun kunne være psykotisk.

BELTELAGT: 1417 ganger måtte jenten spennes fast i denne beltesengen på Akuttposten for ungdom på Haukeland sykehus.

– Alt er svart. Pulsen min er veldig høy. Det er som å våkne fra et voldsomt mareritt, der jeg ikke husker hva jeg har drømt.

Jente (18)

– Nei. Hun var ikke syk, skolen ville reagert dersom hun var psykotisk. Hun er ikke schizofren selv om hun har stemmer i hodet, men viser typiske symptomer på PTSD og dissosiativ lidelse, svarte Kvitting.

Hun oppfattet jenten som en person av få ord, en som ikke var vant til å bli snakket med.

– Har du noen gang tvilt på det hun sier, spurte bistandsadvokat Ellen Eikeseth Mjøs.

– Aldri.

– Hender det du tviler på det ungdommene forteller?

– Ja, ofte. Det er jobben min. Men aldri denne jenten.

HVOR SKADET blir et barn av overgrep? Mange faktorer avgjør. Det avhenger av hvor lite barnet er når overgrepene begynner, og om overgrepene inkluderer inntrenging i kroppen. Barnet får større psykiske skader dersom overgrepene utføres av en omsorgsperson, forklarte Kvitting i retten. I jentens tilfelle er det snakk om grove overgrep, utført av hennes egen far, fra hun var liten, ifølge dommen.

– Hun har vært utsatt for en kynisk utnyttelse fra sin far, som brukte henne som et sexobjekt og rammet alle hennes muligheter til å utvikle seg normalt. Moren beskyttet henne ikke. Det er en forferdelig skjebne, sier jentens bistandsadvokat Ellen Eikeseth Mjøs.

Hun fikk medhold i kravet om at faren skal betale datteren 3,7 millioner i erstatning.

DET ER ikke lov å beltelegge barn under 16 år. Personalet på Akuttposten for ungdom måtte derfor holde jenten fysisk fast hver gang hun fikk anfall. I flere timer av gangen lå fire-fem ansatte oppå jenten. Den som lå øverst oppe ved ansiktet hennes hadde knebeskyttere på armene for ikke å bli bitt. Flere ansatte har blitt skadet av jenten når hun har bitt eller slått vilt rundt seg. De samme ansatte skulle gi henne trøst og omsorg når hun ikke dissosierte.

Jenten selv husker ikke det som skjer under anfallene, og blir ofte overrasket over det personalet forteller når hun kommer til seg selv igjen.

– Alt er svart. Pulsen min er veldig høy. Det er som å våkne fra et voldsomt mareritt, der jeg ikke husker hva jeg har drømt.

Flere ganger har jenten hyperventilert så kraftig under anfall at hun har havnet på akuttmottaket med pustestans. Da våkner hun i belter etter fire-fem timer, uten å ha fått med seg at hun er fraktet dit.

Hun forstår at det er nødvendig at hun blir holdt fast eller lagt i belter.

– Jeg er veldig redd for å skade andre når jeg dissosierer, sier hun.

– Er du redd for å skade deg selv?

– Nei, jeg er ikke så glad i meg selv, så det er ikke så nøye.

TVANGSBRUKEN PÅ Akuttposten skjøt i været da jenten ble innlagt. Personalet var fortvilet, de hadde aldri brukt så mye tvang mot en mindreårig noensinne.

– Det var en ekstremt krevende situasjon for alle på avdelingen. Vi måtte holde henne fast for at hun ikke skulle skade seg selv eller andre, men det var fortvilende å måtte gjøre det mot henne flere ganger daglig, sier Susanne Karlsen, assisterende seksjonsleder på Akuttposten.

Totalt har jenten blitt holdt fast 933 ganger og lagt i belter 1606 ganger i perioden fra mars 2015 til november 2018.

– Å bli holdt fast fysisk minner for mye om at pappa holdt meg fast under overgrepene. Det er bedre å bli lagt i belter, sier hun.

Beltesengen på ungdomsavdelingen hadde ikke vært i bruk på fire år før jenten ble innlagt. Bare på Akuttposten ble hun spent fast i belteseng 1417 ganger. I samme periode var det åtte andre tilfeller av beltelegging fordelt på alle de andre pasientene på avdelingen.

All tvangsbruk registreres og rapporteres til Helsedirektoratet. De reagerte på tallene fra Bergen. I mars 2017 tok direktoratet kontakt med Haukeland sykehus for å finne ut hva som skjedde på avdelingen.

I 2016 hadde jenten alene mer enn halvparten av alle tvangsvedtak på beltelegging for mindreårige i hele Norge.

BT har hentet inn tall fra Helsedirektoratet på de ti pasientene i Norge det brukes mest tvang mot. Jenten er i en særstilling. Det har vært nesten fire ganger mer tvangsbruk mot henne enn mot nestemann på listen.

AKUTTPOSTEN TOK selv kontakt med Fylkeslegen, og ba om at det ble opprettet tilsynssak mot dem.

– Vi var sterkt i villrede om hvordan vi skulle håndtere situasjonen, og ba om hjelp, sier Susanne Karlsen.

– Vi må våge å si at det i dag garantert er mange barn i Bergen som opplever omsorgssvikt og overgrep.

Harald Schjelderup, byrådsleder

BERØRT: Harald Schjelderup berømmer 18-åringen for at hun våger å fortelle sin historie. – Det kan hjelpe oss til å hindre at dette skjer med andre, sier han.

FOTO Fred Ivar Utsi Klemetsen

«I denne saken har tvangsbruken vært formidabel», skriver fylkeslege Helga Arianson i sin rapport i oktober 2017. Arianson snakket selv med jenten, og konkluderte med at tvangsbruken var forsvarlig.

I åtte uker ble jenten lagt inn på sikkerhetsavdelingen på Sandviken sykehus. Ungdomsposten ønsket å få en vurdering fra andre for å se om jenten kunne håndteres uten så mye tvangsbruk. Det endte med beltelegging flere ganger daglig.

Kontrollkommisjonen for Haukeland sykehus var tett på jenten og hennes situasjon. De oppsøkte avdelingen hver 14. dag for å kontrollere tvangsbruken mot henne, og snakke med jenten når hun ønsket det.

– Kontrollkommisjonen reagerte tidlig på omfanget av beltelegging, men fant på grunn av de meget spesielle omstendighetene at bruken ikke var kritikkverdig, sier leder Haakon Meyer.

VÅREN 2018 ble den unge kvinnen overført til voksenpsykiatrien, fordi hun var fylt 18 år. Hun er nå innlagt på lukket avdeling på Sandviken sykehus. De siste månedene har hun hatt færre anfall. Det har gått hele uker uten at hun har blitt lagt i belteseng.

– Alt med spising er fortsatt vanskelig, men jeg har fått noen mestringsstrategier som gjør at jeg oftere klarer å stå imot stemmene i hodet, sier 18-åringen.

Hun forteller at stemmene i hodet først dukket opp under overgrepene. De trøstet henne. Siden ble de vondere, slemmere.

– De går som en plate i hodet mitt, og forteller meg at jeg er stygg og ubrukkelig. At jeg fortjener all smerte jeg har opplevd, og vil oppleve.

SIDEN HUN var 14 år har jenten blitt kontinuerlig overvåket, døgnet rundt. Faren for at hun skal ta livet av seg, er akutt høy. Hun følges overalt, også når hun skal på do.

– Det er slitsomt aldri å være alene, sier jenten.

De siste månedene har hun vært litt bedre. Nå får hun være alene i fem minutter av gangen, før en fra personalet kommer inn og er med henne i fem minutter. Døgnet rundt.

Når hun er alene, liker jenten å høre på musikk.

«KYNISK»: – Hun har vært utsatt for en kynisk utnyttelse, sier 18-åringens bistandsadvokat, Ellen Eikeseth Mjøs.

– Mest trist musikk, der kjenner jeg meg igjen. Jenten lyser opp når hun forteller om musikkterapien på sykehuset.

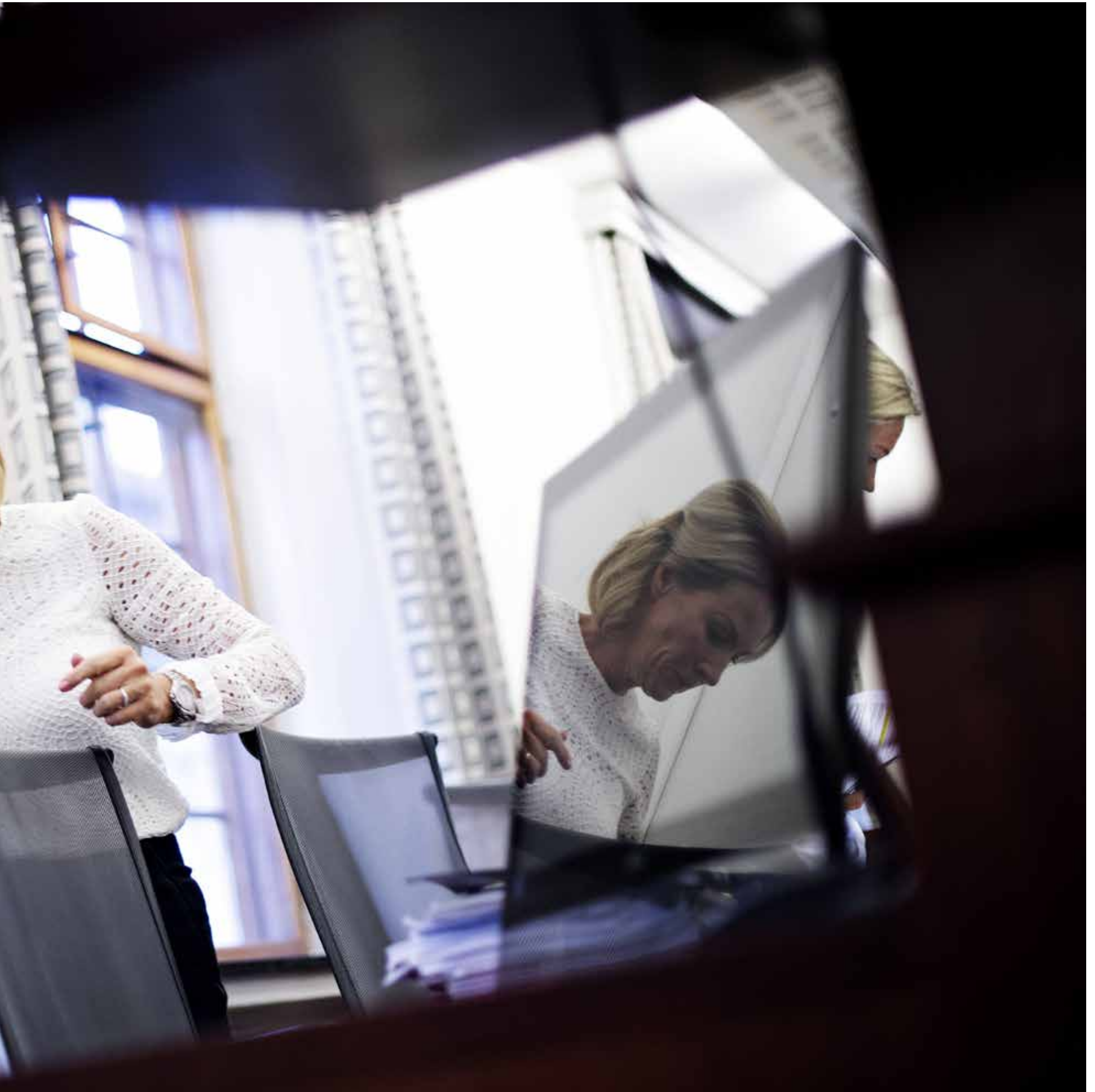
– Det er en av de få tingene som gir meg glede. Jeg har skrevet mange sanger, og spilt dem inn sammen med musikkterapeutene. Da klarer jeg å sette ord på tankene mine, sier hun.

FORTSATT FÅR hun panikk hvis noen kommer nær ansiktet hennes, eller hvis hun får mat med flytende konsistens.

18-åringen har ikke vært på vanlig skole siden 9. klasse. Nå skulle hun egentlig ha gått tredje året på videregående, og vært russ i år. I stedet tar hun ett og ett fag på sykehuset.

– Jeg har en drøm om å kunne få en jobb der jeg hjelper andre, men det er så mange år siden jeg har vært ute i samfunnet at jeg vet ikke helt hva alternativene er, sier hun.

BYRÅDSLEDER HARALD Schjelderup er tydelig berørt etter å ha fått lese 18-åringens historie.

– Særlig er det vondt å lese at en ung jente føler hun er et menneske som ikke kan elskes. Jeg er selv far, og det går inn på meg når jeg leser om barn som ikke har det bra.

Schjelderup berømmer henne for å fortelle om det hun har opplevd.

– Det at hun våger kan hjelpe oss til å hindre at dette skjer med andre. Det står stor respekt av at hun klarer å snakke om dette, det vet vi er krevende.

Byrådslederen understreker at han ikke tar

stilling til skyldspørsmålet siden dommen er anket, men kun forholder seg til tenåringens situasjon i dag.

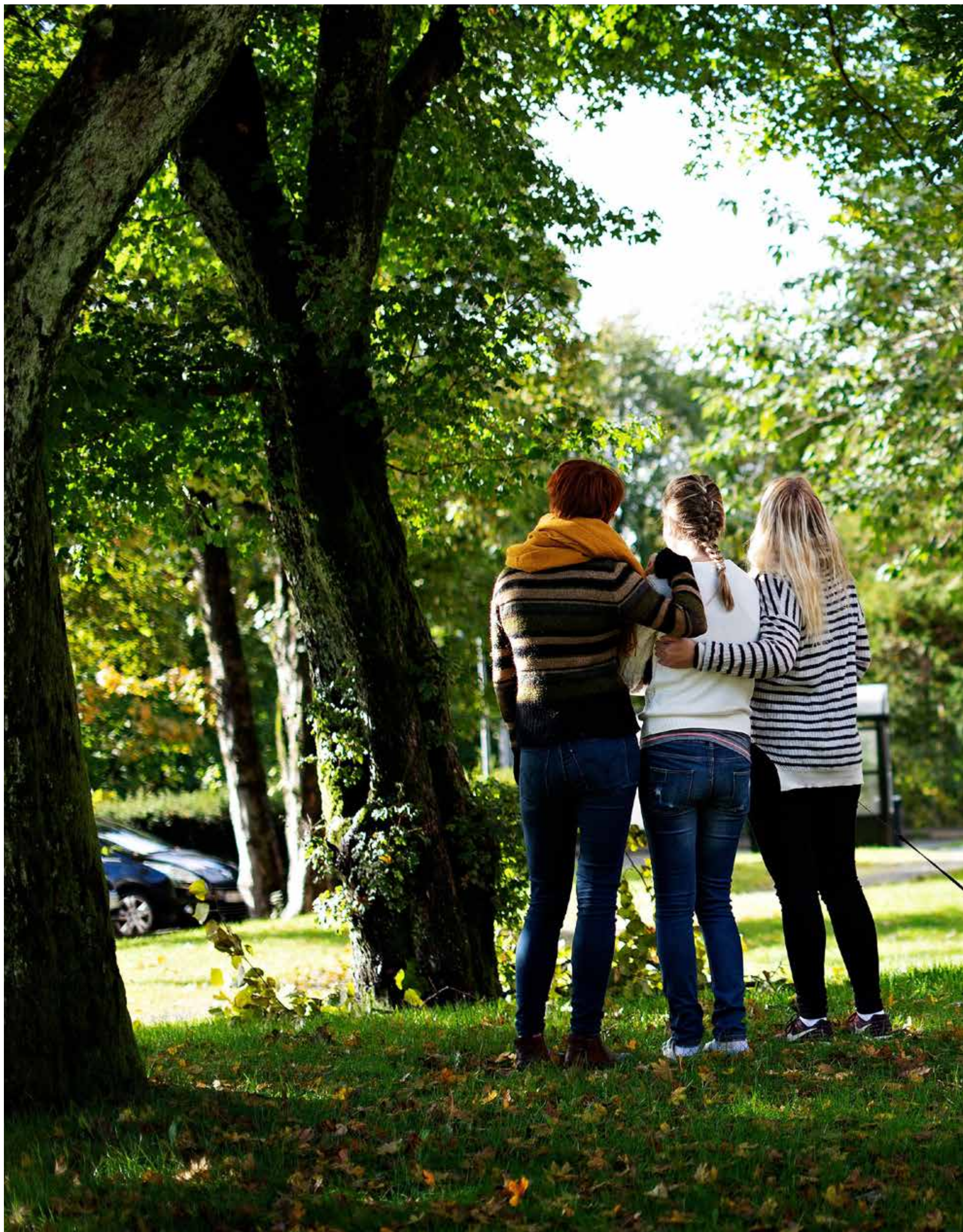
– På systemnivå lurer jeg på hvordan dette kunne pågå uten at det ble grepet inn tidligere. Det er viktig at Bergen kommune går inn i denne saken, slik vi gjør nå, og se hva vi kan lære for å redde andre barn. Vi må finne ut hva som har sviktet og hva som burde vært gjort annerledes.

– Kan du garantere at det ikke er barn i Bergen som har det sånn i dag?

– Vi må våge å si at det i dag garantert er mange barn i Bergen som opplever omsorgssvikt og overgrep. Der barnevernet burde grepet inn, men der det enten ikke er varslet, eller signalene ikke er fanget opp på riktig måte.

Schjelderup mener frykten for å trenge inn i familien og den private sfære fortsatt er for høy.

– Vi må bort fra forestillingen om at foreldre uansett eier sine barn. Vi politikere har et soleklart ansvar, men det har også vi som foreldre, naboer eller engasjerte i idrettslag: Vi må si fra

UTE: 18-åringen drømmer om å få være mer ute og ha et vanlig liv. Nå går hun korte turer med miljøterapeutene Yvonne og Linda.

når vi har mistanke om at noe ikke er som det skal være.

DEN UNGE kvinnen har bare vært utenfor sykehuset noen få ganger siden hun var 14 år. De ansatte frykter at hun skal få anfall og skade seg selv mens hun er utendørs.

Den siste tiden har hun noen få ganger vært korte turer utenfor sykehuset, men aldri alene. Minst to ansatte følger henne. Tre ganger i løpet av nesten fire år har hun vært på korte besøk i private hjem. All annen tid er tilbrakt på institusjon.

– Jeg skulle ønske jeg kunne være mer ute, gjøre mer. Jeg skjønner at vi må ta det forsiktig, men noen ganger synes jeg det er for små steg fremover. Dagene på sykehuset er kjedelige, jeg har vært innlagt så lenge, sier tenåringsen.

DET FINNES et lite lyspunkt i jentens liv. To kvinnelige miljøterapeuter som jobbet tett med henne mens hun var innlagt på Akuttposten, har nektet å slippe taket i henne.

– Vi har blitt så glade i henne, og vil ha henne i livet vårt. Hun er en person det er fint å være sammen med, som sprer glede rundt seg. Vi har jobbet hardt for å få henne til å forstå at vi er genuint glade i henne, sier Linda.

Linda og Yvonne må være anonyme av hensyn til jobben sin, men er langt fra anonyme i jentens liv. De ville følge henne over i voksenpsykiatrien, og har fått innvilget seks timer i uken som støttekontakter for jenten. Det var en formalitet som måtte på plass for at de skulle få lov til å følge henne videre.

– Men dette er ingen jobb for oss. Hun har krøpet under huden vår, og vi ønsker å gjøre alt vi kan for at livet hennes skal bli litt bedre, sier Yvonne.

Kvinnene besøker henne flere ganger i uken, ringer henne daglig og går små turer med henne på sykehusområdet.

– Målet mitt er at hun skal klare å komme på besøk til meg, bare ligge på sofaen og slappe av. Ikke skulle prestere noe, bare være trygg, sier Linda.

– Jeg har en stor familie, og har sagt til jenten at jeg på sikt ønsker at hun skal bli en del av den, sier Yvonne.

18-ÅRINGEN HAR store problemer med å stole på mennesker etter det hun har opplevd.

– Jeg er alltid redd for at de som er snille med meg skal bli onde. Livet har lært meg at ting aldri går bra. Men jeg stoler på de to, de er kule, sier jenten.

For første gang i intervjuet smiler hun, og peker på de to miljøterapeutene.

– Hva drømmer du om?

– Å få være mer ute. Ikke ha anfall. Bestemme mer selv, ha et normalt liv. Og kanskje få noen venner. Det hadde vært fint.

*«Drømmen om en bedre dag
Var heldigvis på mitt lag
Men hver gang jeg skal sove
Tørker jeg en tåre».*

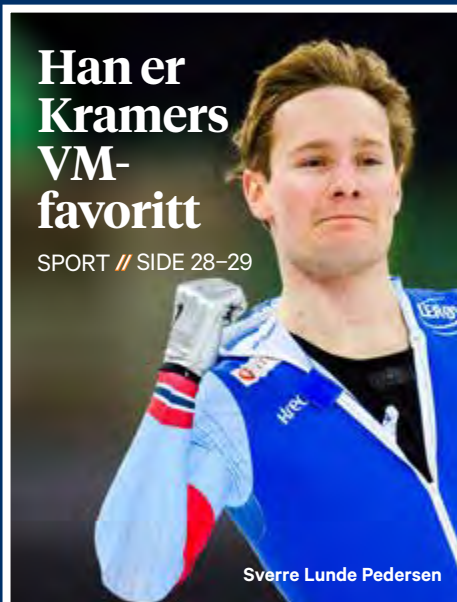
Saken er gjennomlest og godkjent av 18-åringen selv, hennes verge, og hennes bistandsadvokat. Samtlige fagpersoner er fritatt for taushetsplikten.

Bergens Tidende

NR. 60 UKE 9 - 2019 - 152. ÅRGANG LØSSALG KR 40

Han er
Kramers
VM-
favoritt

SPORT // SIDE 28-29

Sverre Lunde Pedersen

LØRDAG

2. MARS

I NORSKE MAGER: Laks som ikke holdt god nok kvalitet til å sendes utenlands, endte som billigfisk i norske frysedisker.

NYHETER // SIDE 6-9

De banket i veggen for å varsle hverandre at faren var på vei

■ Hvert tredje barn som blir seksuelt misbrukt var i familie med overgriperen, viser BT-kartlegging.

MISBRUKT: – Tenk hva vi kunne vært hvis pappa ikke hadde ødelagt oss, sier søstrene. Faren er dømt for seksuelle overgrep mot den eldste. Retten legger til grunn at den yngste ble utsatt for det samme.

FOTO: PRIVAT

Magasinet

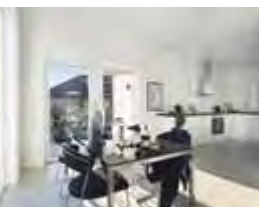
DE ØDELAGTE

FRØY GUDBRANDSEN: Bergen Frp går inn i valgkampen som en dysfunksjonell organisasjon, og akkurat i år er det ekstra dramatisk: Frp utfordres av den nye bompengelisten.

KOMMENTAR // SIDE 2-3

Visning: tirsdag 5 mars
kl. 18:00-19:00

PROAKTIV

Lekvenmarka 161

LEKVEN I OS

Stor og nyoppført enebolig med godkjent utleiedel, utleid for kr. 12 000,- pr. mnd. Perfekt for barnefamilien med behov for plass!

Prisantydning kr 6 300 000,- Omkostninger ca. 2.7%.
Total kostnad kr 6 468 222. Enebolig med byggeår 2017.
Totalt 8 rom (6 soverom). P-rom: 190 m². BRA/BTA: 206/232 m². Tomt: 739 m².
Brynjulf Hardang / Mobil: 48 08 13 58 / bh@proaktiv.no / proaktiv.no/75180178

INNSPEL

EN UMULIG
SITUASJON

JOURNALIST

Ingunn Røren

Hva gjør du når barnet ditt har blitt seksuelt misbrukt - og du samtidig får vite at gjerningsmannen er din ekte-mann? Hvordan skal du takle at sønnen din har misbrukt datteren din?

Når barn utsettes for overgrep fra en person utenfor familien, får familien en ytre fiende som alt hat og sinne rettes mot. Bildet blir et helt annet når overgriperen er en person i nær familie, en person du har elsket. En person som samtidig har utsatt barnet eller barnebarnet ditt for det mest utenkelige.

– Mange familier settes i en helt umulig situasjon, sier psykologispesialist Henry Molvær. Han har bistått politiet i over 500 tilrettelagte avhør av barn på Barnehuset i Bergen.

BT har gransket 200 dommer for overgrep mot barn. Mange av dommene omtaler splittede familier, der noen støtter barnet, mens andre støtter overgriperen og nekter å tro at han kan ha gjort det han er dømt for.

I dette magasinet møter du en splittet familie, der døtrene ikke har hatt kontakt med sin far på 16 år. Der mor forteller at hun umiddelbart trodde eldstedatteren da hun fortalte hva faren gjorde mot henne, mens far mener han er uskyldig dømt for overgrep mot sitt eget barn.

 Magasinet

SJEFREDAKTØR:
Øyulf Hjertenes

NYHETSREDAKTØR:
Jan Stian Vold

FEATURELEDER:
Rune Christophersen

REDAKSJON:
Ingunn Røren
Per Lindberg
Anders Grimsrud Eriksen
Vegar Valde
Einar Aarre
Kristin Jansen
Rune Sævig

DESIGN:
Walter Jensen
Siren Skogedal

FOTO SIDE 1:
Rune Sævig

EPOST BT MAGASINET:
magasinet@bt.no

 PROFILEN

4

VERDENSMESTER I DET STILLE

Malene Blikken Haukøy lever for motbakkene - med og uten ski. Ingen andre har løpt flere høydemeter på ett døgn.

 HOVEDSAKEN

10

En ødelagt familie

Faren er dømt for overgrep mot sin egen datter.
– Jeg gruer meg til han slipper ut, sier hun.

 REPORTASJEN

22

Clements amerikanske
fotballdrøm

Idrettstalentet Clement Niyokindi har fått et drømmetilbud i USA. Men han får ikke reise.

 ANMELDT RESTAURANT

26

Spisekrok med suksess

Fem hjerter til Spisekroken på Klosteret fra vår anmelder.

DE ØDELAGTE

– Ingenting ved meg er verdt å elske

Dunk, dunk. Den lette bankingen i veggen var søstrenes hemmelige signal. Lyden betydde at faren hadde gjort seg ferdig med den ene, og var på vei inn til den andre, sier de.

AV Ingunn Røren,
Anders Grimsrud Eriksen og
Per Lindberg
FOTO Vegar Valde

DET VAR faren som bygget sengene til døtrene. Leiligheten i Bergen hadde små rom, og faren satte opp sengehemsere til jentene, sånn at de hadde plass til skrivebord under. Der lå de, på hver sin side av en tynn vegg, og ventet, forteller de. Ventet på at faren skulle komme inn til en av dem, klatre opp stigen til sengehemsene. Begge lå fullt påkledd i sengen, presset inn mot veggen. Lengst mulig unna farens hender.

– Men han klarte alltid å komme til likevel, sier den eldste av søstrene. I voksen alder omtaler hun fortsatt faren sin som «monsteret».

NESTEN HVERT tredje barn i 200 overgrepssdommer BT har kartlagt, ble misbrukt av en person i nær familie. 77 barn var misbrukt av sin far, stefar, onkel, bestefar eller bror, viser dommene fra de fem siste årene.

I dommene er det et også et annet tydelig mønster: Blant ofrene som var ti år eller yngre da overgrepene startet, var det enda større andel som ble misbrukt av en i familien. Her var to av tre overgrepsmenn i familie med offeret.

– De aller minste barna er mest utsatt for en i familien, det er først når barna blir eldre at de møter overgripere på nett eller andre steder. Overgriperen har større tilgang til barna når de er i samme familie, og de små barna har færre muligheter til å si fra om hva de utsettes for, sier psykologispesialist Henry Molvær.

Han jobber på Barnehuset i Bergen, og har bistått politiet i over 500 tilrettelagte avhør med barn. Molvær har hatt en rekke av barna i behandling etter avhørene.

DET FØRSTE overgrepet den eldste av søstrene husker tydelig skjedde da hun var 11, forteller hun. Både i tingretten og lagmannsretten forklarte hun seg om overgrepet da hun vitnet mot faren. Hun hadde sovnet på sofaen i stuen, moren og søsteren hadde lagt seg. Faren satt i en lenestol, og ville at hun skulle sette seg på fanget for å kose. Plutselig stakk han hånden ned i trusen hennes og befølte henne. 11-åringen forsto at noe var galt, reiste seg og gikk inn på soverommet. Faren fulgte etter. «Unnskyld, unnskyld», sa han. Så begynte han å gråte. Jenten lå urørlig av skrekk i sengen. Faren stakk hånden inn under dynen og fortsatte overgrepet, sier hun.

Faren avviser at dette har skjedd.

Senere ble det verre. Overgrepene ble hyppigere, mer smertefulle, mer krenkende, sier hun. Datteren kunne våkne av at faren suttet på brystene hennes. Han grep fatt i skrittet hennes når hun passerte. Kom inn til henne og søsteren kveld etter kveld. Sengen på barnerommet ble det mest utrygge stedet.

– Pappa sa aldri at han var glad i meg, at han elsket meg. Han sa bare «Så sexy du er», og kommenterte at brystene mine vokste.

Kvinnen, som nå er i 40-årene, ble trodd både i tingretten og lagmannsretten da hun forklarte seg om overgrepene. Retten vurderte hennes forklaring som «svært troverdig».

FAREN ER klar på at han er uskyldig dømt.

– Alt jeg sa i retten ble stemplet som løgn, mens alle løgnene fra motparten ble betraktet som sannhet. Jeg er dømt for handlinger jeg ikke har begått. Tenk deg hvordan det er for

MISBRUKT: – Tenk hva vi kunne vært hvis pappa ikke hadde ødelagt oss, sier søstrene fra Bergen. Faren er dømt for seksuelle overgrep mot den eldste. Retten legger til grunn at den yngste ble utsatt for det samme. FOTO: PRIVAT

et menneske å bli møtt med slike løgner. Det er fryktelig vondt, sier han.

Faren ble funnet skyldig både i tingretten og lagmannsretten, og dømt for seksuell omgang med den eldste datteren fra hun var 11 til 16 år gammel. Den tidligere ustraffede mannen ble dømt til fengsel i tre år og seks måneder, og til å betale datteren 365 000 kroner i erstatning. Han sitter fortsatt i fengsel.

– Dommene mot meg er ikke riktige. Jeg har ikke begått noen av disse handlingene, det er løgn og forbannet dikt. Jeg kommer til å gjøre mitt ytterste for å få saken opp på nytt, og legge frem nye bevis. Det er min viktigste oppgave i livet nå, å bli frifunnet. Jeg har ikke noe annet å leve for nå enn å få belyst dette på en korrekt måte, sier faren.

HAN NEKTET i retten for at han hadde forgrepet seg på døtrene. Han mente tvert imot at det var eldstedatteren som «ved en rekke anledninger hadde sendt ham seksuelle signaler, og at han ved en anledning måtte grensesette henne verbalt fordi hun ville ha sex med ham», står det i dommen fra Bergen tingrett. Dommerne mente forklaringene hans ikke var troverdige, og bemerker i dommen at faren både i retten og i avhør kom med flere utsagn som underbygget at han hadde et unormalt seksualisert forhold til datteren.

– Det er en lettelse at han sitter i fengsel nå, men jeg gruer meg til den dagen han slipper ut, sier datteren.

Søstrene er fortsatt redde for sin far. Den yngste datteren bor på hemmelig adresse. Den eldste har ikke navn på ringeklokken eller døren til leiligheten. Selv nå, som voksne, preges livene deres sterkt av misbruket de ble utsatt for.

– Det påvirker alt i livet mitt. Absolutt alt, sier den eldste.

BTS GRANSKING viser at barn som ble misbrukt av et familiemedlem oftere ble utsatt for gjentatte overgrep enn barn som ble misbrukt av en person utenfor familien. I dommene BT har kartlagt, var 78 prosent av barna som ble misbrukt av et familiemedlem, utsatt for mange overgrep.

– Vi har solide data på at skadevirkningene for barna er mye større når de utsettes for overgrep fra en person i nær familie, en omsorgsperson, sier psykologspesialist Henry Molvær.

Molvær forklarer at det blant annet skyldes det totale tillitsbruddet, der barnet ledes inn i en overgrepssituasjon av en de stoler på og er avhengig av.

– Det er vanskelig for barnet å forstå og takle. Det er det også for mor, når et familiemedlem hun har stolt på og tenkt at det var trygt å overlate barnet til, forgriper seg, sier Molvær.

– Jeg hadde en dårlig følelse en gang, men hadde ingen konkret mistanke om overgrep da jentene var små, sier moren.

Da eldstedatteren var blitt voksen, fortalte hun moren at faren hadde misbrukt henne seksuelt i barndommen.

– Jeg husker at jeg skalv, magen ble som gelé da jeg hørte hva hun hadde vært utsatt for. Jeg trodde henne, og har aldri tvilt på at det hun sier er riktig, sier moren.

Dagen etter konfronterte hun eks-mannen med det datteren hadde sagt.

– Han sa at jeg bare var sjalu på datteren vår, det var hans eneste respons, sier moren.

FAREN DØMT: Kontrollerende far, kuert mor. Slik beskriver Gulating lagmannsrett oppvekstforholdene til de to kvinnene som vokste opp i et pent nabolag i Bergen.

NÅRET overgrep mot barn anmeldes, avhøres barnet på et av landets Barnehus av spesialtrente avhørere og psykologispesialister. På Barnehuset i Bergen ser de mange splittede familier, familier som kommer i en helt umulig situasjon når en av deres nærmeste har misbrukt en datter, et barnebarn eller en nevø.

– Det er et enormt sjokk, og forferdelig for de nærmeste når de får vite hva barnet har vært utsatt for. Det oppleves som massivt. Mange sier til oss at de opplever situasjonen som uvirkelig og vanskelig å ta inn over seg. Det at en du er glad i har utsatt barnet ditt for noe slikt, er et stort traume, sier Molvær.

Molvær har snakket med mødre som får vite at barna deres er seksuelt misbrukt, og at det er deres egen ektemann, far eller bror som har forgrepet seg på barnet.

– **NÅR OVERGRIPEREN** er en utenfor familien, vil familien få en ytre fiende som sinnet rettes mot. Da er foreldrene barnets viktigste støttepillere, og foreldrene får mye støtte fra resten av familien. Når overgriperen er et familiemedlem blir bildet helt annerledes, sier Molvær.

– Det er kjempevanskelig relasjonelt for flere i familien. Hvis det er en bestefar som har forgrepet seg på et barnebarn, skal mor takle at hennes far er den som har misbrukt barnet hennes. Da er det gjerne en bestemor der også, som skal håndtere at hennes mann har forgrepet seg på hennes barnebarn.

Når overgriperen er barnets onkel, oppstår en vanskelig situasjon for besteforeldrene.

– Vi ser besteforeldre som har vanskelig for å ivareta begge sider, når de har en sønn som blir dømt for å ha misbrukt barn som deres andre barn er mor eller far til. Da skal de ivareta både barnebarnet som er misbrukt, forelderen til den misbrukte, men også sønnen som sitter i fengsel. Det er forferdelig vanskelig for alle involverte, sier Molvær.

FRA UTSIDEN fremsto familien med mor, far og to døtre som ressurssterk og velfungerende. De bodde i et vanlig nabolag i Bergen. Far var selvstendig næringsdrivende, mor jobbet i ulike bedrifter. Døtrene var skoleflinke. En av jentene var god i idrett, en viste talent på scenen. Ingen visste at moren og døtrene levde i konstant frykt for hva faren ville finne på. Brå humørsvingninger, plutselige slag.

– Han eksploderte uten forvarsel, og gjøv løs på oss, sier storesøsteren.

Faren avviser at dette har skjedd.

En gang fant døtrene moren i en blodpøl på soverommet, forteller de. Av frykt for at faren skulle skade moren, prøvde de å tekkes faren så godt de kunne.

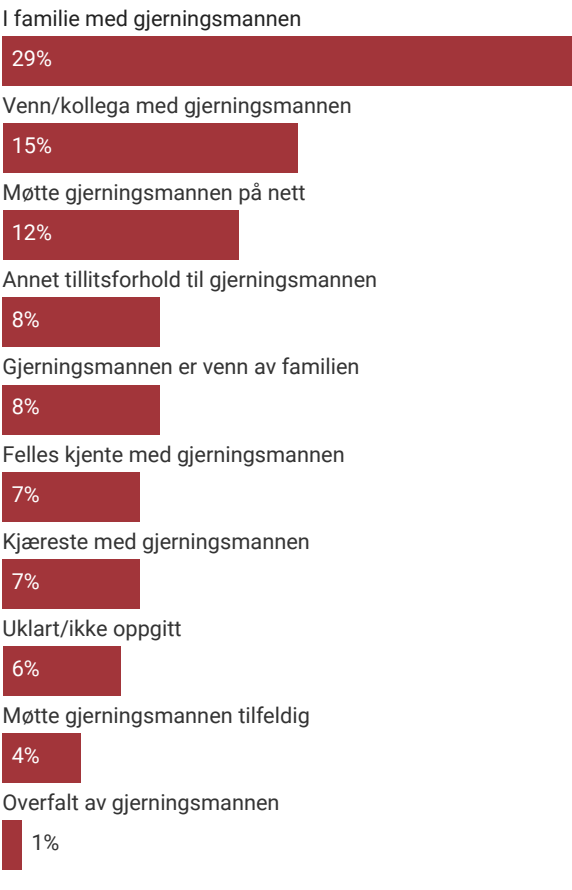
– Mamma kunne ikke beskytte oss, hun var altfor redd for ham til å våge å si noe, sier søstrene.

«På bakgrunn av bevisførselen finner retten at tiltalte brukte ulike mekanismer for å kontrollere de andre familiemedlemmene, herunder fysisk og psykisk vold», står det i dommen.

Både moren og døtrene forklarte seg om det retten oppsummerte som tiltaltes «grenseløshet i form av voldsbruk». Lagmannsretten legger til grunn at søstrene «fryktet faren, herunder at de hele tiden var redde for at faren skulle skade moren, og at de blant annet av den grunn gjorde alt de kunne for å tekkes faren».

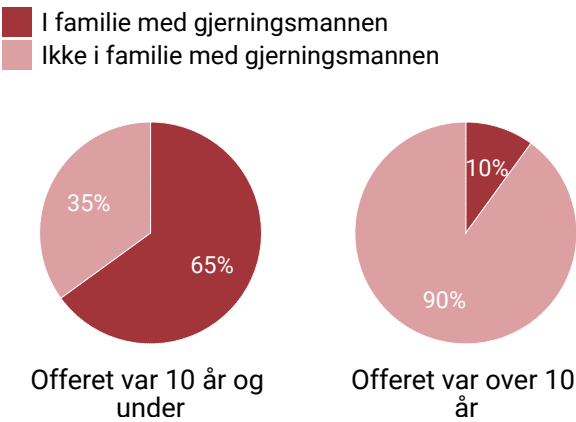
Overgriperne: fedre, onkler, bestefedre og brødre

I de 200 dommene BT har gransket, var en stor del av barna i familie eller venner med gjerningsmannen.

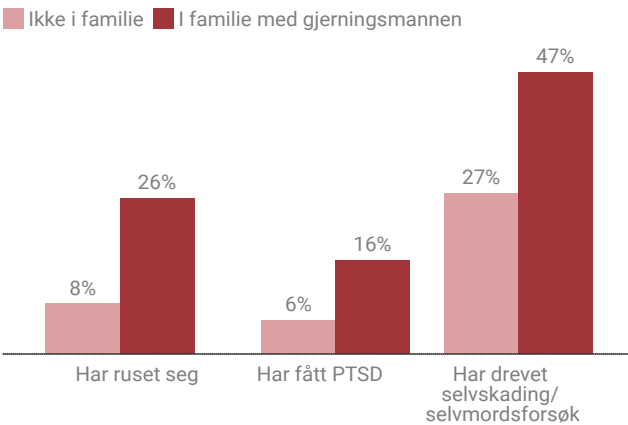
Småbarn oftere i familie med gjerningsmannen

Familiemedlemmer var i stor grad gjerningsmenn i de tilfellene der overgrepene startet da barnet var 10 år eller yngre.

Flere fikk senskader når gjerningsmannen var i familie

I dommene BT har gransket var det over dobbelt så høy andel PTSD blant ofrene som var utsatt for overgrep fra familiemedlemmer, enn der gjerningsmannen ikke var i familie.

GRAFIKK: ANDERS G. ERIKSEN KILDE: BTS GRANSKING AV 200 OVERGREPSDOMMER FRA VESTLANDET

MOREN BEKREFTER det døtrene sier, om en far og ektemann som var kontrollerende, hissig og voldelig.

– En gang slo han meg så voldsomt at jeg tok med meg jentene og bodde på krisesenteret noen uker. Jeg prøvde å flytte fra ham, men da oppsøkte han leiligheten min hele tiden, sier kvinnen.

Hun sier eksmannen slo henne veldig mange ganger.

– Faren for vold var alltid til stede, sier moren.

I retten erkjente mannen at han hadde brukt vold mot konen ved flere anledninger, slik at hun fikk både ribbeinsbrudd og sprukket leppe, og at han en gang tapet henne fast til en stol fordi han mente hun hadde nedverdiget ham.

Kvinnen var bare 18 da hun traff han som skulle bli far til hennes barn. De giftet seg da hun var 21.

– Allerede i forlovelselstiden begynte jeg å angre på forholdet fordi jeg enkelte ganger ble redd ham. I ekteskapet ble jeg mer og mer ensom og isolert. Han hadde makt over meg. Han sa at jeg aldri ville få ungene hvis jeg gikk fra ham, og jeg trodde på ham.

Moren sier hun flere ganger så mannen bruke vold mot barna.

– Ikke veldig voldsomt, men han la dem over fanget og slo dem på baken. Han snakket sjelden hyggelig til dem, men kommanderte dem med streng stemme. De hadde ikke noen god oppvekst. Jeg klarte ikke å stå imot ham og beskytte dem, jeg var for redd for ham, sier moren. Hun har problemer med å komme på gode minner fra samlivet med den nå overgrepssøkte eksmannen.

– De gode minnene er knyttet til situasjoner der jeg var alene med jentene, når vi var trygge for ham.

ALLE DE dømt i de 200 dommene BT har gransket er menn. I 40 av disse sakene er gjerningsmannen far, stefar eller bestefar. Det er flere tilfeller der gjerningsmannen er stefar enn der han er biologisk far. I ni av sakene er det mer enn ett barn som var utsatt for overgrep fra én og samme gjerningsmann.

– De fleste mødre velger å støtte barna sine når ektemennene siktes for overgrep mot barna, men vi har også opplevd det motsatte, sier psykologspesialist Henry Molvær.

På Barnehuset ser de ofte at mor og barnet som er utsatt for overgrep blir ganske alene.

– Vi ser at de mister nettverk fordi familien splittes, og fordi det er enda vanskeligere og mer tabubelagt å fortelle venner at din egen mann har forgrepet seg på barnet ditt, sier Molvær.

I dommene BT har gjennomgått har moren støttet den tiltalte faren i 3 av 32 saker der den tiltalte er far eller stefar.

– For kvinner kan det være enormt vanskelig hvis det er deres ektemann eller samboer som er gjerningsmannen. Da er det en person du har hatt et kjærlighetsforhold til, gjerne i mange år. Det kan ha vært et godt forhold, både trygghetsmessig og kroppslig, og så oppdager de dette sviket. De mister sin trygge partner, den de ellers ville støttet seg på i en vanskelig situasjon. Plutselig er han en annen i deres

øyne, en overgriper, en som er ond mot barn, sier Molvær.

«Lagmannsretten finner grunn til å tilføye at fornærmedes oppvekst var preget av en streng og autoritær far, og en kuert mor», står det i dommen mot faren. Gulating lagmannsrett legger til grunn at søstrene fikk det de trengte materielt, men at ingen av foreldrene maktet å gi dem omsorg på annet vis. Dommen tegner et dystert bilde av en oppvekst med en mann som forlangte total lydighet fra kone og barn, og en hverdag for barna som var preget av foreldrenes alkoholmisbruk, fysisk og psykisk vold.

«Det dreier seg om et betydelig antall overgrep, som ble begått hyppig og jevnlig», står det i dommen fra lagmannsretten.

JEVNT OG trutt skal jentene ha blitt tvunget med på tur i byfjellene. Begge sier de husker hvordan faren skubbet dem og presset dem til å løpe fortere. Han hadde alltid med kameraet.

– Han stilte oss opp, og sa: «Smil, for helvete!» Fasaden skulle være fin, uansett hvor jævlighet det var på innsiden, sier storesøster.

Regelen var den samme hjemme: barna skulle til enhver tid fremstå som smilende og blide. Gjorde de ikke det, fikk de juling.

– Han tvang oss til å skrive at vi var glade i ham på bursdagskortene vi lagde til ham, sier den yngste søsteren.

Bildene av smilende barn på fjelltur og håndskrevne bursdagskort fra døtrene ble lagt frem som bevis i retten. Faren mente de dokumenterte at han hadde vært en god far.

Faren sier til BT at han aldri har tvunget døtrene til å skrive noe som helst, og sier han aldri har presset dem til å smile på bilder.

Moren klandrer seg selv for at hun ikke forlot mannen tidligere.

– Jeg skulle ønske jeg hadde klart å ta et oppgjør med ham for mange år siden, sånn at dette ikke hadde skjedd. Jeg har en vedvarende følelse av at jeg ikke klarte jobben min som mor. Det er umulig for meg å bli glad i meg selv, sier moren.

Da rettssaken mot mannen var oppe i lagmannsretten, var hun sykmeldt i mange måneder.

– Jeg hadde det spesielt vanskelig mens rettsaken pågikk, og hadde perioder med tilbakevendende depresjon. Men jeg er takknemlig for det nære forholdet jeg har til døtrene mine nå.

FAREN HAR ikke hatt kontakt med døtrene sine siden 2003.

– Jeg er fortsatt glad i døtrene mine, og har vært fylt av sorg etter at de brøt kontakten med meg etter samlivsbruddet med moren, sier han.

Han beskriver det som et stort sjokk da han i 2014 fikk vite at den eldste datteren hadde anmeldt ham for overgrep.

– Jeg kjenner meg ikke igjen i noe av det som står i anmeldelsen. Det har aldri skjedd, og det skal jeg klare å dokumentere.

– Ønsker du å ha kontakt med døtrene dine?

– Jeg skulle ønske det gikk an å ta opp igjen kontakten, men det skjer bare hvis de beklager de løgnene de har kommet med om meg. Da ville jeg slått en strek over alt, sier han.

For ofrene er det vanskeligere å fortelle hva de har blitt utsatt for når gjerningsmannen er en i nær familie.

– Barna skjønner at det de sier kan få konsekvenser for en person de er glade i. Det er vanskelig for dem, for de kan ha hatt mange gode opplevelser med gjerningspersonen i tillegg til de fæle opplevelsene, sier Molvær.

Han viser til utenlandsk forskning som viser at 90 prosent av barna forteller hva som har skjedd hvis overgreper er en person utenfor familien, mens bare 20 prosent forteller hvis de er misbrukt av en i nær familie.

SØSTRENE HAR reagert helt ulikt på overgrepene. Den eldste husker barndommen altfor godt, hun husker overgrepene i detalj. Den yngste beskriver at hun har blokkert ut det meste fra oppveksten. Det er blankt, med unntak av noen uklare minner, glimt av smerte. Det eneste den yngste søsteren husker helt tydelig, er den konstante redselen. Følelsen av at alle musklene i kroppen knøt seg hver gang faren kom inn i rommet.

– Jeg var i konstant beredskap, slappet aldri av, sier hun.

I dag, mer enn 20 år etter overgrepene, har hun stadig prolaps i nakken. I likhet med søsteren har hun gått til behandling hos psykolog i mange år. Kveldene er verst, hun må ta sovemedisin for å slippe unna tankene og få litt søvn.

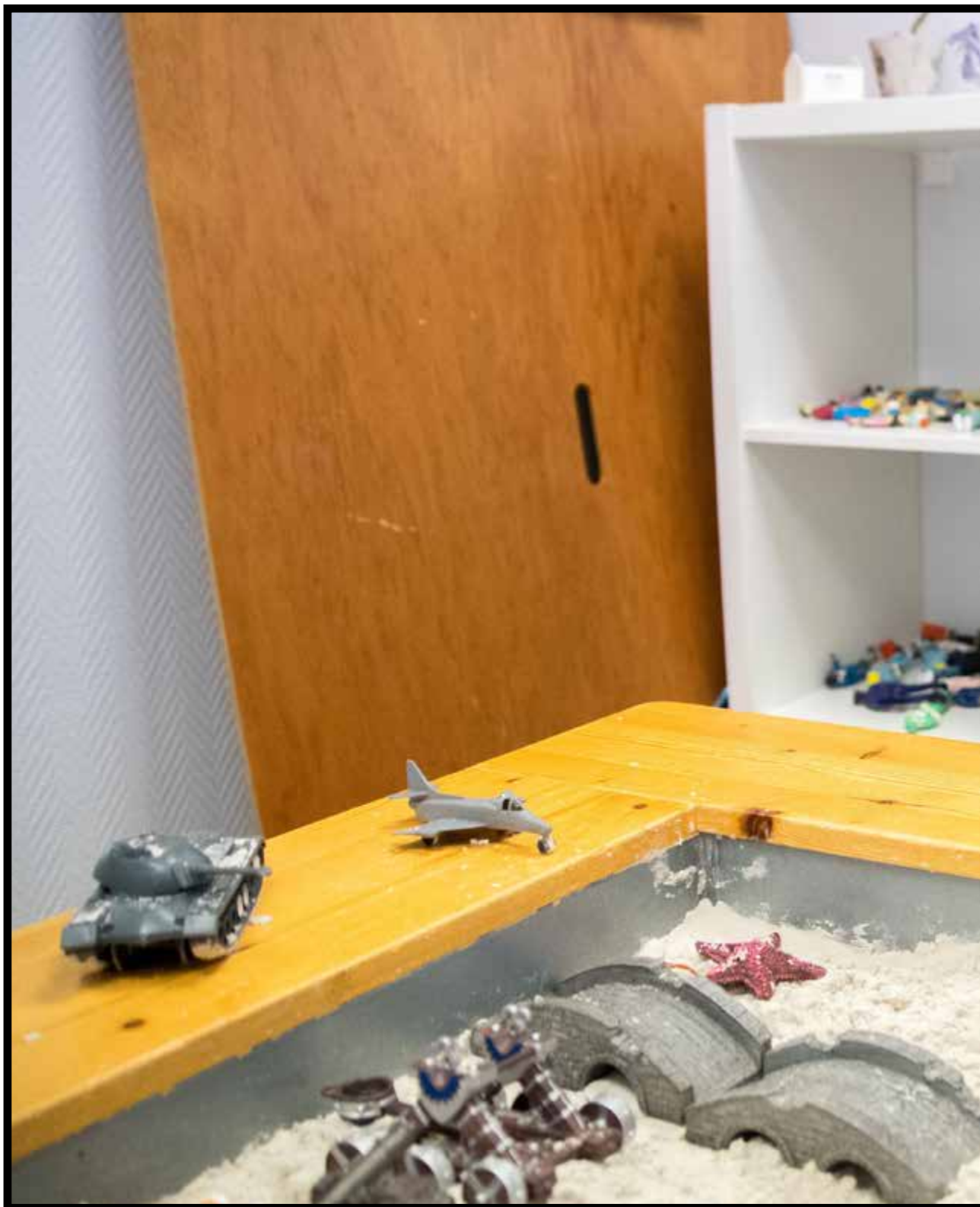
– Kroppen har aldri kommet ut av beredskapsmodus, sier kvinnen. For tiden er hun langtidssykemeldt og sengeliggende.

– Det verste er når jeg får flashbacks, bilder på netthinnen av ting jeg har opplevd. Det er grusomt. Jeg får så vondt i brystet at jeg ikke får puste, jeg blir kvalm, får hjertebank og begynner å svette.

Den yngste klarer fortsatt ikke å snakke om det hun ble utsatt for. Da storesøsteren i voksen alder anmeldte faren til politiet, gjorde lillesøsteren det samme. Men hun klarte aldri å forklare detaljert nok i avhør hva faren hadde gjort, store deler av barndommen er borte for henne. Dermed ble saken hennes henlagt, mens faren ble dømt for overgrep mot den eldste datteren. Men lagmannsretten legger til grunn at den yngste søsteren også ble utsatt for samme type overgrep som søsteren.

– Det gjør meg helt fortvilet. Jeg skulle så inderlig ønske at han ble dømt for overgrepene mot meg også. Men jeg klarte ikke å snakke om det, sier hun.

– **DET Å** bli seksuelt misbrukt av en i familien, av din egen far... Det er så enormt skamfullt. Derfor sa jeg ingenting til noen før jeg ble voksen, selv om jeg skjønte allerede som barn at det som skjedde var galt, sier den eldste søsteren.

I dommen står det at hun er «sterkt relasjonsskadet».

– Jeg stoler ikke på noen. Når jeg ikke kunne stole på den som skulle beskytte meg mest av alle da jeg var liten, hvordan skal jeg da kunne stole på noen andre?

«Overgrepene har fått stor innvirkning på fornærmedes voksenliv med betydelige belastninger og nedsatt livskvalitet», står det i dommen. Den sakkyndige som undersøkte kvinnen før rettssakene vurderte det som utvilsomt at kvinnen er påført så store psykiske plager at hun regnes som 22 prosent medisinsk invalid. Hverdagen preges av angst, depresjon, mareritt og fysiske smerter.

Hun er utdannet spesialpedagog, men har ikke vært i arbeid på mange år. Det ble for vanskelig.

– Til slutt ble jeg så syk og deprimeret at sønnen min måtte flytte til faren sin, jeg klarte ikke å ta meg av ham. Det var et nederlag, sier hun.

Det gikk så langt at moren og søsteren til slutt fikk henne tvangsinnlagt på psykiatrisk sykehus. Siden har hun vært innlagt på nytt,

og har i årevis fått behandling for sine psykiske problemer. For noen år siden forsøkte kvinnen å ta livet av seg.

– Det var først da jeg kom meg etter selvmordsforsøket at jeg skjønte at jeg måtte ta fatt i roten til problemene, få en form for rettferdighet. Først da anmeldte jeg min far. Da var jeg 34 år, og omsider trygg nok til å fortelle hva han hadde gjort, sier hun.

De sakkyndige anslår at kvinnen vil ha store behandlingsbehov i 5 - 10 år fremover. Den velutdannede kvinnen har søkt om uføretrygd, men har foreløpig fått avslag fra NAV. Nå lever hun på sosialstønad, og har svært anstrengt økonomi.

– Det er nedverdiggende, sier hun.

HUN ER ikke alene. BTs kartlegging viser at det er en større andel som fikk posttraumatisk stresslidelse (PTSD) blant dem som var utsatt for overgrep fra et familiemedlem enn blant dem som var utsatt for overgrep fra andre. Også andelen av ofrene som har trengt psykiatrisk behandling var større der offeret var i familie med gjerningsmannen, viser BTs

AVHØRSROM: Avhørene på Barnehuset går lettere når barna får leke samtidig. Psykologspesialist Henry Molvær har bistått politiet i mer enn 500 tilrettelagte avhør av barn.
- Mange familier havner i en umulig situasjon når overgriperen er et familiemedlem, sier han. ARKIVFOTO: BÅRD BØE

SKAM: – Det å bli misbrukt av sin egen far, det er så enormt skamfullt. Jeg klarte ikke å si noe før jeg ble voksen, sier kvinnen fra Bergen. FOTO: PRIVAT

gjennomgang. Stemmen brister når den eldste søsteren prøver å beskrive forholdet til kroppen sin.

– Rent fornuftig vet jeg at det ikke er sånn, men jeg føler meg stygg, feit og ekkel. Ingenting med meg er verdt å elske. Jeg føler at folk kan se det på meg, at de kan se at jeg er ødelagt. Skammen kommer alltid til å ligge der. Jeg føler folk har lyst til å spy når de ser på meg, sier kvinnen.

Det har alltid vært rart for henne å se normale far-datter-forhold, å se en far som holder sin lille datter på armen eller klemmer en liten jente.

– Jeg klarer ikke la være å tenke «forgriper han seg på henne etterpå?»

Da hun ble gravid hadde hun bare en tanke i hodet:

– Jeg var sjeleglad da jeg fikk vite at jeg var gravid med en gutt, jeg fryktet hva min far kunne gjøre mot barnet hvis jeg fødte en jente.

På papiret ser den yngste søsteren, som er i 30-årene, ut til å klare seg bedre enn storesøsteren. Hun er i full jobb i en stilling med mye ansvar, men er i lange perioder sykmeldt. På det verste har et ambulerende psykiatrisk team fulgt henne, og hun har vært innom livskrisehjelpen flere ganger.

– Jeg går på jobb så mye jeg klarer, men hver eneste dag er en kamp, sier hun.

FORELDRE OG skole bruker mye tid på å snakke med barn om nettvett, og advare barn mot å møte fremmede de kommer i kontakt med på nett. BTs gransking viser at for mange barn er de farligste personene noen de er i nær familie med.

Etter å ha jobbet med barn som har blitt utsatt for overgrep i over 11 år, er psykologispesialist Molvær klar på hva som er det aller viktigste for å hindre overgrep:

– Det aller viktigste foreldre kan gjøre er å lære barn hvor grensene går, og det må gjøres så tidlig som mulig. De fleste 5-åringer er klare for å lære om det. Si til barna at tissen, rumpen og munnen er private områder, det er steder på kroppen som barna selv bestemmer over, som andre ikke har lov til å ta på eller putte noe inn i. Det eneste unntaket er leger som skal undersøke dem, sier Molvær.

KUNNE NOEN ha oppdaget hva som skjedde med søstrene? Barnehagen, skolen, legen, helsesøster?

– Det var vanskelig for andre å se, jeg var en mester i å holde masken, sier den eldste.

– Jeg visste hvor voldelig han var, jeg var altfor redd til å si noe, sier den yngste.

En periode i tenårene var begge jentene svært tynne, begge hadde spiseforstyrrelser. Likevel ble de aldri sett av hjelpeapparatet.

– Hadde en trygg voksen satt seg ned med meg da, og spurt hvordan jeg egentlig hadde det, da ville jeg kanskje ha sagt noe. Men den voksne måtte ha spurt mange ganger for å få lokket det ut av meg. Og de voksne måtte ha vært tydelige på at uansett hva jeg fortalte, så ville de tåle å høre det. Jeg visste jo at det pappa gjorde med meg var sykt og unormalt, sier den eldste.

På videregående skrev lillesøsteren en stil om vold og overgrep.

– Den var et rop om hjelp, den var veldig tydelig. Jeg skrev om egne opplevelser. Men læreren reagerte ikke, han spurte meg ikke om noen ting.

Døtrene brøt all kontakt med faren da foreldrene ble skilt i 2003. Den eldste av søstrene har to barn, og er tydelig på at de ikke skal ha kontakt med morfar. Den eldste sønnen hennes

vet hva bestefaren er dømt for å ha utsatt moren hans for, den yngste er for liten til å få vite.

De var to friske, skoleflinke jenter med alle muligheter. Nå er de to voksne med store problemer, og behov for behandling i flere år fremover.

– Tenk hva vi kunne vært, hvis pappa ikke hadde ødelagt oss. Den tanken er vond, sier storesøsteren.

DE ØDELAGTE

● Bergens Tidende har gransket 200 dommer som handler om overgrep og voldtekt av barn. Dommene er fra Gulating lagmannsrett og tingrettene Bergen, Dalane, Sogn og Fjordane, Hardanger, Haugaland, Jæren, Nordhordland, Stavanger og Sunnhordland fra perioden 2012 til september 2018.

● Utvalget er alle dommer som er kategorisert som overgrep/sekseuell omgang med barn i domstolens datasystem. Tingrettssaker som er anket i samme perioden og frikjenninger er ikke tatt med.

● I alt er det 256 ofre og 199 tiltalte i disse sakene. Enkelte ofre og tiltalte går igjen i flere saker.

● BT har gått gjennom opplysninger om dommen, ofrene og de tiltalte. Vi har blant annet sett på alder, straffeparagrafer, seinskader blant ofrene, forholdet mellom offer og gjerningsperson og straffnivå.

● Det er i stor grad opp til dommerne i rettssaken hvordan de vil skrive dommene. Det er derfor svært varierende hvilke opplysninger om ofrene og de tiltalte som er tatt med.

Blir du utsatt for overgrep?

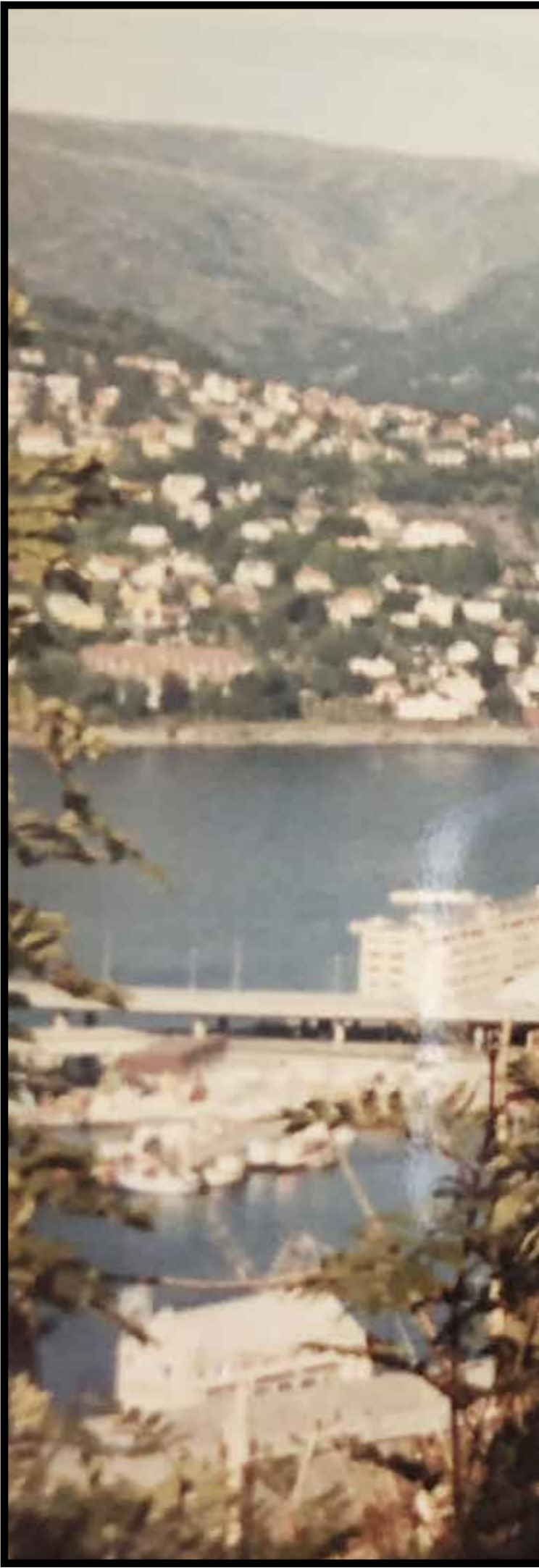
● Ring alarmtelefonen for barn og unge på 116 111.

● Du kan også ringe telefon for seksuelt misbrukte på 800 57 000.

● Du kan møte opp på Barnevernsvakten. I Bergen ligger den på politihuset.

● Snakk med noen du stoler på: En lærer, helsesøster, foreldre til en venn, eller en lege.

Har du tips om dette temaet? Kontakt journalistene Ingunn Røren på ingunn.roren@bt.no eller Per Lindberg på per.lindberg@bt.no.

– **BLE TVUNGET:** Søstrene sier at faren tvang dem til smile på bilder. Bildene la han frem i retten som bevis på at han hadde vært en god far. Han avviser at han tvang dem til å smile. FOTO: PRIVAT

Rent fornuftig vet jeg at det ikke er sånn, men jeg føler meg stygg, feit og ekkel. Ingenting med meg er verdt å elske. Jeg føler at folk kan se det på meg, at de kan se at jeg er ødelagt.

Eldstesøsteren

MENNENE SOM ØDELA EGEN FAMILIE

De er dømt til fengsel for overgrep mot barn i egen familie. BT har gransket 200 overgrepssdommer. Dette er de 15 mennene på Vestlandet som fikk lengst straff for overgrep mot egne barn, barnebarn eller stebarn.

Mann (54)

Forgrep seg på datter og venners datter

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 7 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 400.000 kr.

Det presiseres at lagmannsretten finner det utvilsomt at det kan konstateres at fornærmede har tatt skade av overgrepene, og at hun slik sett ikke bare har fått ødelagt viktige barne- og ungdomsår, men også delvis sitt voksne liv.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 3 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 10 år da overgrepene startet. Gjerningsmannen var familievenn. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (44)

Forgrep seg på stedatter i åtte år

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 7 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 300.000 kr.

Det vert lagt til grunn at overgrep utført av ein person som barnet er svært avhengig av og står i nær tilknytning til, er eigna til å gje dei største skadene for barnet. Overgrepa framstår som svært alvorlege krenkingar av fornærma og har vore tyngjande for ho.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 7 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (46)

Overgrep mot stedatter og familievold

Erkjente delvis straffskyld

Dømt til 6 år, 6 måneder ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 150.000 kr.

Overgrepene var krenkende både da og i ettertid, særlig har fornærmede pekt på at hun trodde de var en del av oppdragelsen og at moren aksepterte det som skjedde.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 10 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (42)

Misbrukte stedøtre i årevis

Erkjente delvis straffskyld

Dømt til 6 år, 3 måneder ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 450.000 kr.

Saka handlar om ei svært grov og kynisk utnytting av to stedøtre. I ein situasjon med ei sjukeleg og svakt fungerande mor, og der dei to stedøtrene mangla både nærverande biologiske fedre samt familie og nettverk elles, valde tiltalte tidleg å utnytta situasjonen.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 11 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 8 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (57)

Misbrukte datter i halvannet år

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 4 år, 10 måneder ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 200.000 kr.

Risikoen for skadevirkninger økes når gjerningsmannen er en nærstående som barnet har tillit til. Av allmennpreventive hensyn må det reageres strengt overfor slik handlinger som tiltalte har gjort seg skyldig i.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 11 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (47)

Misbrukte datter i 6 år

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 9 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 3.547.000 kr.

Fornærmede er fremdeles en ung kvinne, med gode intellektuelle evner. Hun har imidlertid tapt hele sin ungdomstid, og vil være betydelig invalidisert i mange år.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 10 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (46)

Forgrep seg på niese

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 7 år, 6 måneder ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 200.000 kr.

Ved straffutmålingen vektlegger lagmannsretten at det dreier seg om meget alvorlige seksuelle overgrep overfor for en jente fra hun var 7 år til hun var 11 år. Fornærmede har opplevd overgrepene som smertefulle

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 7 år da overgrepene startet. Niese av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (55)

Misbrukte stedatter i fire år

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 5 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 175.000 kr.

I skjerpende retning må det legges betydelig vekt på at overgrepene var foretatt av mors samboer i fornærmedes hjem over en tidsperiode på fire år.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 12 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (41)

Langvarig overgrep mot egen datter

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 6 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 270.000 kr.

Overgrepene mot egen datter er et grovt brudd på tillitsforholdet og avhengighetsforholdet som fornærmede har hatt til ham. Ved at det har skjedd i hennes hjem har hun blitt fratatt den trygghet som hjemmet skal gi og har levd i konstant frykt.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 8 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (61)

Ukentlige overgrep mot datter i flere år

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 4 år, 6 måneder ubeinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 2.285.000 kr.

Tiltalte har gjort seg skyldig i meget alvorlige straffbare forhold i form av seksuell omgang med sin egen datter, regelmessig og vedvarende, over en periode på mer enn fem år.

Fra lagmannsrettens dom

Offer

Jente, 4 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (79)

Bestefar forgrep seg på barnebarn og annen jente

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 5 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 375.000 kr.

Han har bagatellisert overgrepene og ikke vist noen form for anger. Han har ved sin holdning opprettet holdt og forsterket de fornærmedes belastninger og derved skadevirkningene i forhold til de fornærmede og ellers i familien.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 4 år da overgrepene startet. I annen familie med gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 6 år da overgrepene startet. Barnebarn av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 6 år da overgrepene startet. Barnebarn av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (44)

Forgrep seg på egne barn og delte overgrepsmateriale

Erkjente delvis straffskyld

Dømt til 9 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 420.000 kr.

Barna vil måtte leve i usikkerhet om hva som egentlig har skjedd, hvilke bilder som er spredd på internett, og vil dessuten kunne frykte at noen av domfeltes kontakter vil oppsøke dem.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 7 år da overgrepene startet. Datter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 9 år da overgrepet skjedde. Datter av gjerningsmannen.

Jente, 11 år da overgrepet skjedde. Datter av gjerningsmannen.

Mann (40)

Misbrukte fem år gammel stedatter og jente (9)

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 5 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 300.000 kr.

Det er klart straffskjerpende at tiltalte har gjort seg skyldig i overgrep mot flere fornærmede kombinert med at han har lastet ned og besittet nevnte barnepornografiske bilder og filmer som skildrer den groveste form for seksuelle handlinger mot barn ned mot spedbarnsalderen.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 5 år da overgrepene startet. Stedatter av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Jente, 9 år da overgrepet skjedde. Var i et tillitsforhold til gjerningsmannen.

Mann (41)

Forgrep seg på egne barn

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 8 år, 6 måneder ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 1.345.000 kr.

I lagmannsretten viste tiltalte for øvrig ingen medfølelse eller innlevelse eller – som et minimum – et element av alminnelig vennlighet overfor noen av sine ofre.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 7 år da overgrepet skjedde. Datter av gjerningsmannen.

Gutt, 10 år da overgrepet skjedde. Stesønn av gjerningsmannen.

Jente, 9 år da overgrepene startet. Gjerningsmannen var familievenn. Utsatt for gjentatte overgrep.

Mann (34)

Forgrep seg på halvsøster og andre jenter i familien.

Erkjente ikke straffskyld

Dømt til 7 år ubetinget fengsel.

Erstatningssum til ofrene: 450.000 kr.

Det har vært til dels særlig krenkende former for overgrep. Tiltalte har også prøvd, og dels klart på grunn av de fornærmedes alder og uerfarenhet, å få de fornærmede til å tro at den seksuelle omgangen var «normalt», selv for barn.

Fra lagmannsrettens dom

Ofre

Jente, 12 år da overgrepet skjedde. I annen familie med gjerningsmannen.

Jente, 12 år da overgrepet skjedde. Søster av gjerningsmannen.

Jente, 11 år da overgrepene startet. Søster av gjerningsmannen. Utsatt for gjentatte overgrep.

Bergens Tidende

Uke 23 - Nr. 155 - 2019 LØSSALG KR 45

LØRDAG
8. JUNI

Ettåring døde på Askøy

Har funnet E. coli i drikkevannet på Askøy

NYHETER // SIDE 6-10

Fra hun var to år slo barnevernet, leger, lærere og helsesøster alarm om Anette.

Likevel måtte hun leve hele barndommen med overgripere.

BT | Magasinet

DE ØDELAGTE

UBESKYTTET: Anette bodde med ulike overgripere hele barndommen i Bergen. – Kroppen min var betaling for piller og sprit, forteller hun.

FOTO: PRIVAT

ANNE ROKKAN: BNP er utdatert, unøyaktig og farlig å styre etter. Å utrede nye måter å evaluere økonomien på hadde vært av stor verdi – som ville gått BNP hus forbi.

KOMMENTAR // SIDE 2-3

Nedre Hafskor 20

FUSA

Nydelig fritidseiendom i sjøkanten med brygge og lang strandlinje.

Prisantydning kr 3.900.000

Omkostninger ca. 2.7%. Total kostnad kr 4 008 622. Hytte med byggeår 1987. Totalt 4 rom (3 soverom). P-rom: 76 m². BRA: 80 m². Tomt: 3306 m².

Visning: mandag 10/06, kl. 14.00-15.00.

PROAKTIV

Brynulf Hardang / Mobil: 48 08 13 58 / bh@proaktiv.no / proaktiv.no/75190085

Ibsens gate 121

KRONSTAD

Majestetisk villa med utleie. Parkmessig hage og dobbel garasje.

Prisantydning kr 11 000 000

Omkostninger ca. 2.7%. Total kostnad kr 11 286 122. Enebolig med byggeår 1920. Totalt 10 rom (7 soverom). P-rom: 333 m². BRA/BTA: 338 m²/401 m². Tomt: 1007 m².

Visning: tirsdag 11/06, kl. 17.00-18.00.

Georg André Gade / Mobil: 93 00 38 30 / gag@proaktiv.no / proaktiv.no/75190051

PROAKTIV

4

PROFILER
**IRENE BOR
MED 47 KATTER**

28

REPORTASJEN
**VESTLENDINGAR KLARE
FOR FOTBALL-VM**

38

ANMELDT RESTAURANT
**SØRGELIG SERVERING
PÅ TORGET**

Bt

Magasinet

LØRDAG 8. JUNI 2019
UKE 23

Anette vokste
opp blant
overgripere.
Hun husker
faren sa:

– Det ligger
en unge på
soverommet.
Bare forsyn
dere.

OVERGREP VAR EN DEL AV HVERDAGEN

JOURNALIST

Ingunn Røren

Kvinnen som sitter foran meg er reflektert og velformulert. Hun sier:

– Jeg kommer sannsynligvis til å skifte personlighet under intervjuet, men jeg ønsker at vi fortsetter uansett. Jeg vil fortelle.

Anette er så skadet av seksuelle overgrep at personligheten er splittet i åtte deler.

I løpet av arbeidet med serien «De ødelagte» har kollega Per Lindberg og jeg truffet mange mennesker med ufattelig vonde skjebner. Likevel gjør intervjuet med kvinnen jeg møter på en psykiatrisk institusjon i Bergen ekstra sterkt inntrykk.

Anette var barnet som ikke hadde noe sted å gjemme seg, barnet som var fullstendig ubeskyttet. Hele barndommen bodde hun sammen med ulike overgripere.

– Det var fritt frem for alle som ville misbruke meg, sier hun.

I løpet av intervjuet skifter Anette personlighet flere ganger, og blir til slutt et livredd barn, nesten uten språk.

Hun velger å vise BTs lesere noe som er svært vanskelig for henne.

– Dette er senskader. Dette har overgriperne gjort med meg, sier hun.

BT Magasinet

SJEFREDAKTØR:
Øyulf Hjertenes

NYHETSREDAKTØR:
Jan Stian Vold

FEATURELEDER:
Rune Christophersen

REDAKSJONEN:
Ingunn Røren
Per Lindberg
Vegar Valde
Øystein Vik
Marita Aarekol
Aurora Berg
Alice Bratshaug
Hedvig Idås

DESIGN:
Walter Jensen
Frode Fjellstad
Siren Skogedal

FOTO SIDE 1:
Alice Bratshaug

EPOST BT MAGASINET
magasinet@bt.no

REPORTASJEN

28

– EG GLER MEG ENORMT

Kristine Minde er ei av spelarane frå Vestland i Fotball-VM i Frankrike. I kveld møter dei Nigeria.

PROFILEN

4

Et katteliv

Irene Wiig har hjerte for hjemløse katter. Hun har 47 av dem hjemme.

HOVEDSAKEN

12

Misbrukt hele barndommen

– Min far lånte meg ut. Kroppen min var betaling for piller og sprit, sier Anette fra Bergen

ANMELDT RESTAURANT

38

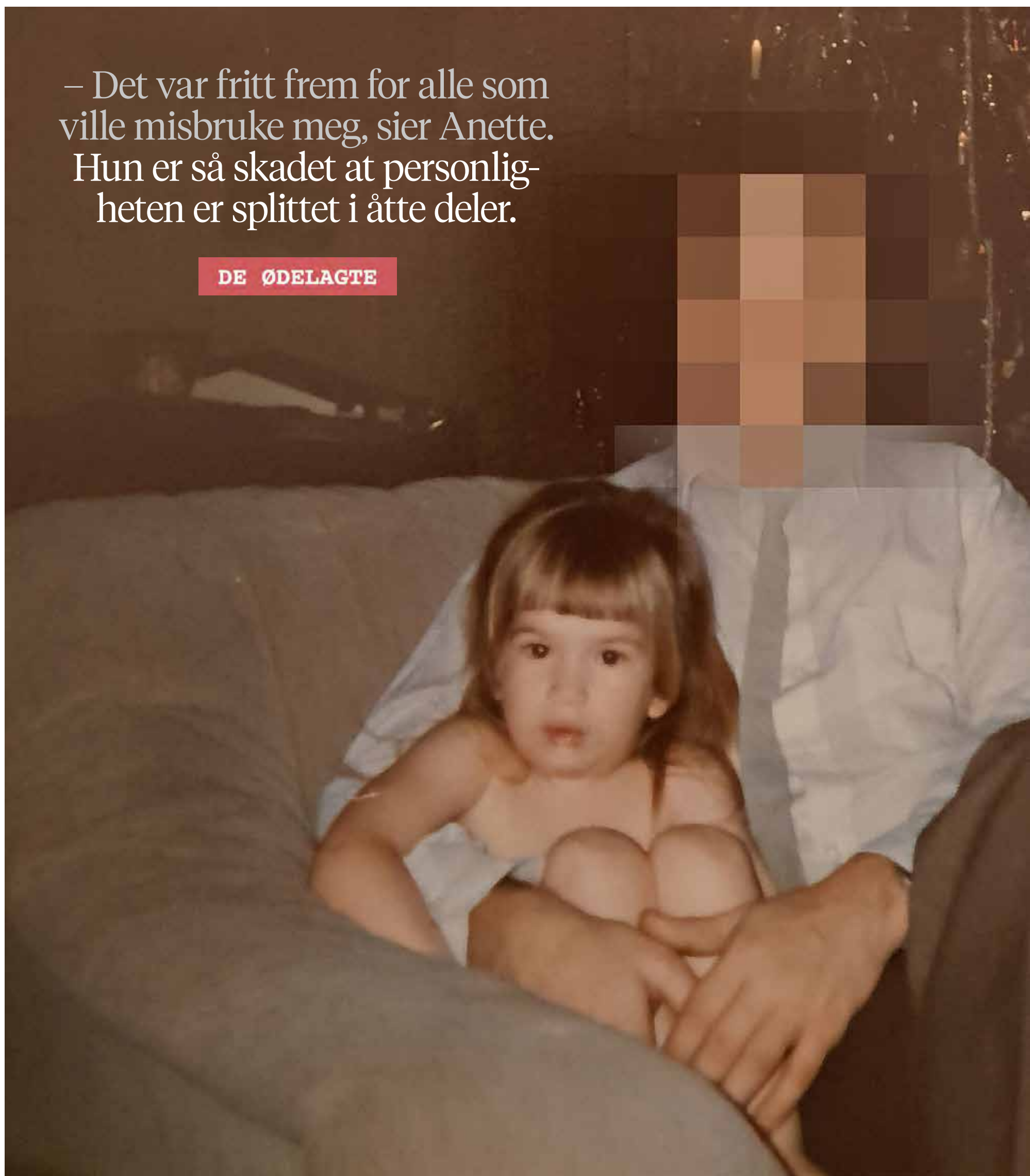
Ikke akkurat kongelig

En av verdens beste delikatesser - kongekrabben - skusles bort på Torget, til en kilopris på opptil 1400 kroner.

– Det var fritt frem for alle som ville misbruke meg, sier Anette. Hun er så skadet at personligheten er splittet i åtte deler.

DE ØDELAGTE

UBESKYTTET: Anette bodde med ulike overgripere hele barndommen i Bergen. En gang det var fest hjemme, med mange menn til stede, husker hun faren sa: – Det ligger en unge på soverommet. Bare forsyn dere.

FOTO: PRIVAT

TEKST Ingunn Røren og Per Lindberg

FOTO Vegar Valde

MINNENE FRA BARNDOMMEN er så vonde at bergenskvinnen Anette (35) har fått en sjelden lidelse.

I kroppen bærer hun åtte personligheter, som hun ikke kan kontrollere.

Anette kaller dem delene sine. Åtte deler som hver bærer en flik av smerten og redselen.

Personlighetene tar over uten at hun kan styre det. Én er sint, én gråter. Én del er bitte liten og redd. Delene uttrykker det hun selv ikke klarer.

Det er hennes måte å overleve på etter en barndom der overgrep var en del av hverdagen.

– Å bli voldtatt var like vanlig som å spise middag.

ANETTE SITTE PÅ sengen i et sterilt institusjonsrom i Bergen. Hun har vært innlagt her over 60 ganger. 35-åringen tvinner det mørke håret mellom fingrene. Blikket er fast, hun er klar og velformulert. Hun advarer om at det hun skal si, er vondt å høre.

– Jeg kommer sannsynligvis til å skifte personlighet, men jeg ønsker at vi fortsetter intervjuet uansett. Jeg vil fortelle.

Det har vært slått alarm om Anette siden hun var to år gammel. Leger, helsesøster, barnevernsansatte og lærere i Bergen har alle skrevet rapporter. Mappen hennes er på over 1000 sider.

Dokument etter dokument om tungt alkoholisererte foreldre, en mor som skiftet samboere flere ganger og barn som var alene hjemme til langt på natt.

DA FORELDRENE KOM hjem med nyfødte Anette, var det til en liten, kommunal leilighet der de bodde med tre av sine fem barn fra tidligere forhold.

– Så lenge jeg kan huske er det jeg som har tatt meg mest av Anette, fordi min mor og stefar drakk, sier halv-søsteren Renate. Hun var seks år da Anette ble født.

Renate forteller at hun ikke gråter over sin egen situasjon, bare når hun snakker om lillesøsteren.

– Det som har skjedd med henne, det dreper meg å tenke på det. Den gode, lille jenten.

DA ANETTE VAR to år, ble hennes onkel hennes stefar. Faren flyttet ut, farens bror flyttet inn. Moren ble samboer med sin svoger.

– Det at min mor byttet på å være samboer med to brødre sier det meste om hvor føkka ting var hjemme hos oss, sier Renate.

Et notat fra sosialkontoret viser at de var klar over at moren nå var samboer med eksmannens bror.

Anette var to og et halvt år da en lege sendte dette brevet til Bergen kommune: «Legeattest vedrørende Anette (...) På grunn av mistanke om omsorgssvikt og manglende oppfølging av Helsestasjonens program, tør en be om at det skaffes plass til Anette i barnehagen».

Meldingen kom inn til kommunen i februar 1985.

– Jeg levde med omsorgssvikt døgnet rundt, og løsningen skulle liksom være en barnehageplass noen timer om dagen. Det er nesten så jeg ikke tror det jeg leser i egen journal, sier Anette.

Varselet ble et av de første i det som skulle bli en tykk mappe uten at barna ble tatt ut av hjemmet.

ANETTE KRØLLER BENA oppunder seg i sengen på psykiatrisk avdeling. Voldsalarmen er aldri mer enn en meter fra henne. Selv nå som hun er voksen, sitter frykten for overgriperne i kroppen.

– Jeg vil vise hva det gjør med et menneske å bli voldtatt hele barndommen, sier hun.

Hun forteller detaljert om overgrep fra sin far, onkel og en stefar. Om smerten i underlivet som var der hele oppveksten, om overgrep begått av faren og onkelen i fellesskap. Om mannen som holdt hånden over munnen for at ingen skulle høre noe. Brekninger når hun ble tvunget til å ta penis i munnen.

– Jeg ble misbrukt av langt flere menn. Min far lånte meg ut. Kroppen min var betaling for piller og sprit, sier hun.

ET MINNE DUKKER opp gang på gang: En kjeller med betongvegger. Små vinduer høyt oppe på veggen. Tre menn som sitter rundt en ølkasse som står opp ned, som et bord. De spiller kort, drikker øl.

Anette sier hun fikk beskjed om å ligge på en fillerye på gulvet. To av mennene skal ha forgrepet seg på henne etter tur. Hun tror hun var rundt åtte år da dette skjedde. Anette husker at hun var helt passiv og tenkte at hun ønsket å dø.

Vest politidistrikt og Kripas har etterforsket alt Anette forteller om. Totalt har åtte personer vært etterforsket for overgrep mot en eller begge søstrene.

– Det var enda flere som forgrep seg på meg, men jeg var for liten til å vite hva de het eller hvem de var, sier hun.

Politiet har forsøkt å identifisere de ukjente mennene, uten å lykkes.

Først i 2019 ble noen stilt til ansvar for overgrepene.

– Påstandene om meg er ren fantasi. Jeg vet jeg er uskyldig.

Far

PÅ INSTITUSJONSROMMET BLIR Anette urolig, hun fikler med dynen. Stemmen blir lysere, mimikken i ansiktet endrer seg. Blikket er fjernt, ordbruken som et barns. Skiftet skjer midt i en beskrivelse av et overgrep.

Hun begynner å fortelle om noe som skjedde da hun gikk på barneskolen. Hun snakker som om hun er i situasjonen, som om hun er ti-elleve år, og at overgrepet pågår her og nå. Stemmen skjelver, øynene er oppsperret.

Bistandsadvokat Beate Hamre har sett dette mange ganger. Hun er til stede under hele intervjuet.

– Er Anette her nå, spør Hamre rolig.

– Nei, det er Sofia. Men du kan godt snakke med Sofia nå.

FLERE AV PERSONLIGHETENE er fremme før Hamre klarer å snakke Anette tilbake til seg selv. Hver personlighet representerer ulike aldre og følelser, hver har sitt eget navn.

MYE ALKOHOL: – Ingen kom til oss for å drikke kaffe. Det var åpent hus for alle som ville gå på fylla, forteller Anette om oppveksten.

FOTO: PRIVAT

Når følelsene blir sterke, svitsjer personlighetene uten at Anette kan styre det.

Anettes behandler forklarer at hun har diagnosen dissosiativ identitetsforstyrrelse. Det er en svært sjelden tilstand psykiaterne ser hos personer som har vært utsatt for alvorlige traumer som barn.

ANETTE VAR REDD for de fulle folkene i leiligheten. Flere av morens ekssamboere, inkludert Anette og Renates fedre, var stadig innom for å feste. Tørste folk i nabolaget kom også.

Anette husker en gang det var fest, med mange menn til stede. Hun var på rommet sitt. Så minnes hun farens stemme: – Det ligger en unge på soverommet. Bare forsyn dere.

– Den setningen oppsummerer barndommen min. Jeg var fullstendig ubeskyttet, det var fritt frem.

NÅR DET GIKK voldsomt for seg i stuen, gjemte Anette seg i skapet på rommet sitt.

Et av de vondeste minnene er fra skapet. Anette var alene hjemme med faren og onkelen. Jenten gjorde seg så liten hun kunne, så ingen skulle finne henne.

– Så husker jeg at min far dro meg ut av skapet. Han bar meg over skulderen, mens jeg skrek hele veien til soverommet hans.

Der inne satt onkelen på sengekanten.

– De voldtok meg etter tur. Først min far, så min onkel. Da de var ferdige, gikk de bare.

ETTERPÅ SIER HUN at hun lå i sengen, at bekkenet var ømt og vondt. Hun så på de blå merkene på kroppen.

– Det var på den tiden jeg begynte å koble ut kroppslig, at jeg sluttet å kjenne min egen kropp. Jeg sliter fortsatt med det, at jeg kobler ut sånn at jeg kan sitte ute i snøen uten å kjenne at det er kaldt, sier hun.

De sakkyndige som har undersøkt henne mener at Anette allerede som barn begynte å dissosiere, at hun koblet seg fra seg selv når hun ble utsatt for overgrep.

Hun orket ikke å forholde seg til det som ble gjort med kroppen hennes, i stedet flyttet hun seg i tankene til et fint, hvitt hus, til et sted det var trygt.

OFTES VAR DET Anette som slapp barnevernet inn. Hun ble sendt på rommet da barnevernet kom, moren sa det var «voksensnakk».

– Det var folk innom stadig vekk, jeg visste aldri om det var barnevernet, sosialkontoret eller hvem de var. Det førte uansett ikke til at noe endret seg.

En barndomsvenninne som var ofte på besøk beskriver hjemmet slik:

– Leiligheten var fylt av alkohol og mange menn. Alle var beruset, jeg husker ingen av dem som snille. Moren lå ofte døddrukken på sofaen.

DA ANETTE VAR fem år, ville moren ha avlastning. Barna hadde tidligere hatt besøkshjem. Ordningen var avsluttet, men i 1987 søkte hun på nytt om besøkshjem til minstejenten.

Tre år seinere fikk hun dette svaret fra kommunen:

«Søknaden din har dessverre blitt liggende ubehandlet i over 3 år. Loddefjord sosialkontor finner derfor ikke å kunne behandle denne søknaden».

I AVHØR HAR Anette tidfestet de ulike overgrepene ut fra hvilket rom hun hadde, hvordan møblene var plassert, om hun hadde

BARN PÅ FEST: Anette ble boende mesteparten av barndommen hjemme, tross varsler om omsorgssvikt. – Det spilte ingen rolle hvem som var på besøk, alle drakk, sier Anette. Hun har mange bilder av seg selv som barn, omgitt av voksne som fester.

FOTO: PRIVAT

begynt på skolen. Hun forteller om et overgrep hun husker spesielt godt fra tidlig barneskolealder.

– Etterpå skammet jeg meg, fordi kosedyrene mine hadde sett det som skjedde, og visste hvor ekkel jeg var.

Hun var redd for å la andre mennesker komme for nær henne, da kunne de bli smittet av det ekle i henne.

ANETTE OG SØSTEREN Renate beskriver Anettes far som langt mer brutal enn sin bror.

– Min far tvang seg på meg, og det smalt hvis jeg sa jeg ikke ville. Onkel behandlet meg mer som en slags kjæreste. Han sa jeg var deilig og at han var glad i meg. Han var den eneste som noensinne sa det til meg. Mamma og pappa sa bare at jeg var et uønsket barn, sier Anette.

Hun har beskrevet hvordan faren og onkelen tvang i henne valium for at hun skulle være stille mens de forgrep seg.

RENATE TRODDE LENGE at hun reddet lille-søsteren fra overgrep.

– Jeg tilbød dem meg, for at de skulle la Anette være. Hun var så bitte liten.

Uansett hvem av brødrene som var samboer med moren, har en rekke personer fortalt at den andre broren ofte var på besøk.

De festet hjemme i leiligheten, eller gikk på byen med moren.

– Da jeg hørte det smalt i døren og en av dem eller begge kom fulle hjem, kledde jeg meg naken for at de ikke skulle røre Anette.

Helt til hun ble voksen trodde Renate at hun på denne måten beskyttet Anette.

– Da jeg fikk vite at de jevnlig hadde voldtatt henne også, raste min verden sammen.

Renate (43) er så sint at hun nesten ikke klarer å få frem ordene.

– De har ødelagt den fine jenten Anette var.

– Jeg er en dårlig mor og et forferdelig menneske. Jeg satte alkohol og menn foran mine egne barn.

Mor

Hun finnes ikke mer. Den hun er nå, med alle personlighetene ... Det er så fælt.

DA RENATE VAR elleve år, ba hun om en samtale med læreren sin.

En psykolog hos Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) skrev dette notatet etter et møte med Renates lærer og klassestyrer:

«Piken fortalte da at mor i perioder drakk ganske mye. Mor kunne da være i byen til langt utpå kvelden og ringe hjem og be Renate hente søsteren (5 år) i barnehage. Det ble da Renate og broren (7. klasse) som måtte passe søsteren.

I perioder har mor en samboer (bror til den hun tidligere var sammen med). Samboer drikker også i perioder, ifølge piken. Når han er full så hender det ifølge Renate, at han banker opp mor og Renate.»

EN MÅNED SEINERE varslet Renate om overgrep i hjemmet:

«I desember -87 fortalte piken i en ny samtale med klassestyrer at når samboer var påvirket av alkohol så hendte det han gjorde fysiske tilnærmelser overfor henne.»

Det tok fire måneder før noe skjedde. Da kalte PPT inn Renate og moren til en samtale. I brevet PPT sendte til Loddefjord sosialkontor etter samtalen, skrev de:

«I februar -88 hadde jeg en samtale med mor og piken. Da fortalte piken at samboer flere ganger hadde befølt henne utenpå klærne.

Enkelte ganger hadde han også klart å få av

henne klærne og hadde så befølt henne, ifølge piken. Piken benektet at det hadde foregått samleie.»

Renate hadde på dette tidspunktet nettopp fylt 12 år.

RENATE, MOREN OG stefaren ble kalt inn til et møte på skolen. Tema: Renates opplysninger om at stefaren befølte henne uten klær. Stefaren nektet. Moren trodde mer på samboeren enn på datteren.

Renate la ikke skjul på hvordan det var hjemme. Hun fortalte flere at morens samboere var stygge med henne.

– Jeg har sagt fra hele livet, jeg har aldri holdt kjæft. Men det var ingen som ville høre. De sa at jeg løy, sier Renate.

– Hvem sa du fra til?

– Spør heller hvem jeg ikke sa fra til. Jeg ga beskjed til helsesøster, lærere, min mor, foreldrene til venninner. Ingen trodde meg.

EN NYDELIG KVINNE, høy, slank og med blondt hår. Slik beskriver Renate moren.

– Hun levde av utseendet sitt. Det gjorde at hun stadig ble sammen med nye menn. Hun var avhengig av dem økonomisk, men hun klarte hver gang å finne de verste mennene Bergen hadde å by på, sier Renate.

En gang skal moren ha fortalt Renate at hun drakk gjennom hele svangerskapet, til den dagen hun fødte Anette.

– De sloss om min mor, hun var så vakker.

Fakta

- Cirka 1973:**
Mor flytter sammen med samboer 1.
- 1974:**
Mor og samboer 1 får en sønn.
- 1976:**
Mor og samboer 1 får datteren Renate.
- 1973 - 1980:**
Samboer 1 bor en del med mor og barn, men sitter ofte i fengsel.
- 1980:**
Brudd med samboer 1. Han flytter inn igjen flere ganger senere, men årstallene for dette er usikre.
- 1981:**
Mor møter samboer 2. Han flytter inn med henne og barna. Samboer 2 er skilt to ganger, og har tre barn fra tidligere forhold. Sønnen hans flytter inn med dem.
- 1982:**
Mor og samboer 2 får datteren Anette.
- 1984:**
Brudd med samboer 2. Når han flytter ut, flytter broren inn. Broren blir samboer 3. Han er Anettes onkel, men også hennes stefar.
- 1984-1989:**
Mor er samboer med sin svoger, samboer 3. Anette, Renate og broren bor sammen med dem. Samboer 2, Anettes far, er en del i hjemmet.
- 1989:**
Brudd med samboer 3.
- 1989:**
Samboer 4 flytter inn.
- 1989-1992:**
Mor bor med samboer 4. Anette, Renate og broren bor sammen med dem. Broren flyttes i ungdomshjem i 1991.
- 90-tallet:**
Samboer 1, Renates far, flytter inn igjen en stund, men tidspunktet for dette er usikkert.
- Cirka 1996:**
Samboer 2, Anettes far, flytter inn igjen.
- 1996:**
Renate flytter hjemmefra 20 år gammel, Anette er alene igjen med moren og faren.
- 1997:**
Barnevernet tar 14 år gamle Anette ut av hjemmet, plasserer henne i fosterhjem hos søsteren Renate.
- 2002:**
Anettes far, samboer 2, flytter fra Anettes mor.
- 2016:**
Anette og Renate anmelder sine fedre og stefedre for overgrep.
- 2017:**
Samboer 1, 2 og 4 pågripes og varetektsfengsles for overgrep. Sakene mot samboer 1 og 4 henlegges fordi de er foreldet. Samboer 3 døde før anmeldelsen ble levert.
- 2019:**
Samboer 2 dømmes for grove overgrep mot Anette.

Tidslinjen er basert på opplysninger fra Folkeregisteret og de involvertes forklaringer i retten.

BEHANDLING: Anette har vært innlagt på denne psykiatriske avdelingen over 60 ganger.

Samtidig var hun lett å manipulere, hun har hatt et rusproblem så lenge jeg kan huske, sier Anette.

Anette var rundt syv år da moren fikk enda en ny samboer. En mann fra naboblokken som nylig var anmeldt for seksuelle overgrep mot to barn.

Anettes halvbror, som da var tidlig i tenårene, hadde hørt rykter om at mannen tuklet med barn, og ville ha ham ut av huset. Moren nektet. Det førte til store konflikter mellom broren, stefaren og moren.

Etter hvert var konfliktene så store at barnevernet overtok omsorgen for gutten. Han ble flyttet i ungdomshjem.

– Det var en lettelse å komme seg bort. Jeg fikk det mye bedre på ungdomshjemmet. Men i ettertid har jeg skjönt at alt ble verre for småsøstrene mine etter at jeg flyttet. Jeg har hatt mye dårlig samvittighet for det, og lurt på om jeg burde blitt hjemme for å beskytte dem, sier broren.

I INTERVJUET MED BT henter Anette frem minnene om det hun helst vil glemme. Hun blir mer og mer urolig. Hun gjemmer seg under dynen, hulker og gråter.

Det blir vanskelig å tyde ordene hennes, helt til hun skriker «Mannen! Mannen!»

STEMMEN ER SOM hos et barn på to-tre år. Hun holder hendene foran underlivet.

Anette kaster seg inn i hjørnet, tuller seg sammen som en liten ball inne i dynen, hulker høyt. Hun dunker kroppen hardt i gulvet.

Det er umulig å få kontakt med henne. Bistandsadvokaten henter en psykiatrisk sykepleier. Varsomt setter sykepleieren seg hos Anette, snakker rolig til henne, forteller hvem som er i rommet, forsøker å hente henne tilbake til nåtiden. Intervjuet avsluttes.

DAGEN ETTER ER Anette seg selv igjen. Hun har ingen anelse om hva hun sa den siste halvtimen av intervjuet, der fire av personlighetene hennes snakket. Anette er tydelig på at hun ønsker at dette skal komme frem.

– Dette er seinskader. Dette er det de har gjort med meg som menneske, sier hun.

Farligst er det for Anette når den sinte delen av personligheten tar over. Hun har skadet seg selv og rasert leiligheten.

– Det er helt syke krefter som kommer frem når jeg dissosierer. Jeg kan flytte på veldig tunge møbler, bli voldsomt utagerende. Jeg blir vett-skremt når jeg kommer til meg selv. Både for det som har skjedd, og hva som kunne ha skjedd når jeg ikke er meg selv.

ANETTES NÆRMESTE PÅRØRENDE er venninnen Kristine. Hun har reddet livet til Anette flere ganger når hun har utsatt seg selv for fare.

– Da ringer hun meg og skriker, så varsler jeg 113 og holder kontakten til de finner henne. Det er alltid meg hun ringer når hun har det som verst. Det gjør alle delene hennes, sier Kristine.

SKADET: Bistandsadvokat Beate Hamre har sett Anette bytte personlighet mange ganger. – Hun uttrykker voldsom smerte, sier Hamre.

I MAI 1992 gjorde Renate et nytt forsøk på å si fra. Hun oppsøkte helsesøster Merete Oddny Karlsen ved skolen der hun tidligere var elev.

16-åringen fortalte at hun hadde vært utsatt for seksuelle overgrep fra fire menn som alle hadde tilknytning til moren.

Karlsen forteller at hun varslet barnevernet umiddelbart. Hun understreker at hun var svært tydelig på at barna trengte akutt hjelp.

Nesten ett år seinere kontaktet en bekymret nabo helsesøsteren.

– Jeg trodde barna for lengst var tatt ut av hjemmet, og ble overrasket over at de fortsatt levde under de samme forholdene. Jeg var sjokkert over at barnevernet ikke hadde anmeldt overgrepene til politiet, sier Karlsen.

Selv om jentene ikke var elever ved hennes skole, valgte Karlsen å gå utenom tjenestevei og anmeldte søstrenes daværende stefar direkte til politiet.

I ANMELDELSEN TIL bergenspolitiet i april 1993 skrev helsesøsteren dette om Renate:

«Hun fortalte om seksuelle overgrep fra fire forskjellige menn under oppveksten (...) XXX hadde forgrepet seg på henne relativt nylig.»

I anmeldelsen refererte Karlsen også til naboens bekymring for Anette, som da var ti år:

«Hun viser nå mange av de samme avvikende atferdstrekkene som Renate har».

Da saken kom til politiet, forteller Renate at hun ikke turte å forklare seg, fordi hun fortsatt bodde sammen med moren og mannen som var anmeldt. Anmeldelsen ble henlagt.

ANETTE VAR 12 år da faren flyttet inn igjen. Ifølge moren ble foreldrenes alkoholbruk verre. Renate flyttet etter hvert ut, Anette ble mer ensom og familien mistet leiligheten på grunn av økonomiske problemer. De flyttet til en annen bydel.

En saksbehandler på sosialkontoret beskrev situasjonen slik:

«Siden februar 1996 har familien gjentatte ganger vært i krisesituasjoner. I februar måtte de få hjelp fra sosialkontoret til strømgjeld. Mor søkte samtidig om penger til livsopphold. I april tar far kontakt, de har ikke penger til mat. Hevder de ikke har melk og brød i huset. Konklusjon: Jeg mener det er grunn til bekymring for Anettes situasjon».

Vinteren 1997 var det tett mellom bekymringsmeldingene. Anette slo selv alarm i februar etter at foreldrene hadde vært borte en hel helg, forteller hun.

– Jeg var så redd og sulten. Det var kaldt i huset og jeg kjente ingen av naboene, sier hun.

Samme måned varslet Anettes tante Barnevernvakten om at niesen sov hos tilfeldige og ikke gikk på skolen. Måneden etter oppfordret Renate barnevernet til å gå på uanmeldt besøk.

– Kan alle morens samboere ha vært overgripere?

Statsadvokat Jan-Inge Wensell Raanes

BARNEVERNET FULGTE OPPFORDRINGEN. Midt på dagen banket en barnevernskonsulent på døren. Anette, som akkurat hadde kommet hjem fra skolen, slapp henne inn.

«Begge foreldrene er til stede. De sitter og drikker øl når jeg kommer», skriver saksbehandleren. «Mor sier at de tenker på Anette og hvordan hun har det når de drikker. (...) Far sier han søker arbeid. (...) Om han får seg arbeid så er det ikke noe problem for ham å slutte å drikke. På

spørsmål om Anette ikke er viktig nok som grunn for å la være å drikke, svarer han ikke. (...) Han sier han drikker så mye at det går i ett», står det i rapporten. På tomannshånd med saksbehandleren sa Anette at foreldrene drakk hele tiden.

«Anette forteller at hun er redd for at mor skal drikke seg i hjel dersom hun flytter», står det i rapporten. Barnevernet bestemte at Anette skulle i fosterhjem.

Mor ville at hun skulle bo hos storesøsteren.

BERGEN VEST: Mange av overgrepene Renate (bildet) og Anette ble utsatt for skjedde i en leilighet i denne oppgangen.

I barnevernet var de skeptiske. I Anettes journal skrev de at søsteren og samboeren ikke ville blitt vurdert som fosterhjem for et annet barn, siden de var svært unge, uetablerte og manglet livserfaring. Likevel ble det vurdert som godt nok for Anette.

– Det er nesten ikke til å tro. Barnevernet flyttet en sterkt skadet 14-åring i fosterhjem til en 20 år gammel søster, som selv slet på mange områder og i tillegg var gravid, sier bistandsadvokat Beate Hamre.

Med både baby og lillesøster i hus, ble det for mye for Renate. Hun fikset ikke ansvaret og dro. Anette ble boende en stund med storesøsterens samboer, før også han og babyen flyttet ut.

I mellomtiden hadde Anettes 20 år gamle kjæreste flyttet inn. Anette selv var 16 år. Det unge paret ble boende i leiligheten.

– Jeg var ikke klar for å bli samboer i så ung alder, men det ble bare sånn, sier Anette.

ANETTE, RENATE OG broren har varslet Bergen kommune om søksmål for tapt barndom og sterkt redusert livskvalitet. Advokatene deres jobber med et omfattende søksmål.

– Barnevernets håndtering av Anettes familie er en skandale. Det er så mange mennesker som burde ha grepet inn her, sier Hamre.

Erstatningskravet vil trolig bli på flere millioner kroner. De ansvarlige i kommunen har i to måneder gransket egne arkiver for å finne ut hvordan de håndterte alle varslene om søstrene.

– Historien søstrene forteller er rystende og gjør dypt inntrykk. Ingen barn skal måtte oppleve en slik oppvekst som BT her beskriver.

Det er reaksjonen fra Nina Bolstad, som

ERKJENNER SVIKT: – Ingen barn skal måtte oppleve en slik oppvekst, sier Nina Bolstad, leder ved Etat for barn og familie i Bergen kommune.

TRYGT HJØRNE: Uansett hvor Anette er, rigger hun seg et trygt hjørne. Når hun skifter personlighet og blir veldig redd, kryper hun sammen i hjørnet.

er leder ved Etat for barn og familie i Bergen kommune.

Bolstad uttaler seg om saken på vegne av alle ansvarlige instanser i kommunen.

– Vi har undersøkt kommunens håndtering av saken. Selv om barnevernet ikke var kjent med alle opplysningene som oppgis i BTs artikkel, vurderer vi ut fra den dokumentasjonen som foreligger i kommunen, at vi ikke fulgte opp

meldinger om søstrenes situasjon godt nok. Dette beklager vi selvsagt nå i ettertid, sier Bolstad.

– Hvor sviktet det?

– Når barnevernet får melding om mulig misbruk, skal saken undersøkes uten ugrunnet opphold, og nødvendige tiltak skal settes inn. Ut fra opplysningene vi har funnet så langt, kan vi ikke se at det har vært tilfelle i alle deler av denne saken.

Melding fra PPT ble ikke fulgt opp, og vi har ikke dokumentasjon på at melding fra helsesøster ble fulgt opp av barnevernet, sier Bolstad.

SOM BARN DRØMTE Anette om å få et trygt, normalt liv. En stund så det ut til at hun skulle få det. Hun fortregnte alt hun hadde opplevd, og fungerte tilsynelatende normalt.

Anette giftet seg med samboeren, begynte

STORESØSTER: – Jeg tilbød dem meg, for at de skulle la Anette være. Hun var så bitte liten, sier Renate.

FOTO: PRIVAT

– Det som har skjedd med henne, det dreper meg å tenke på det. Den gode, lille jenten.

Renate

årsaften 2014, lå Anette på gulvet og skrek, helt utenfor seg selv, forteller hun.

Hun beskriver hvordan hun uten forvarsel ble kastet tilbake til en nyttårsaften da hun var liten, til en fest der hun ble voldtatt av en voksen mann.

– Jeg gjenopplevde alt i detalj, mannen, sengen, voldtekten. Hvor liten jeg var, sier Anette.

Så ble alt svart. Første nyttårsdag 2015 våknet hun opp på Psykiatrisk Akuttmottak, uten noen anelse om hvordan hun havnet der.

UTOVER VÅREN BEGYNTE minnene å komme tilbake med voldsom styrke. Glimt av overgrep, lukten av ulike menn, harde hender som dro i kroppen hennes.

Det gikk ikke lenger å fortrenge minnene, de veltet over henne, forteller hun.

Lenge ville hun ikke anmelde, hun ville ikke lage problemer for foreldrene.

– Men da jeg begynte å huske hvordan min far lot andre menn misbruke meg, ombestemte jeg meg. Ett sted må grensen for ondskap gå.

SOMMEREN 2016 ANMELDTE Anette og Renate fedrene og flere andre menn for overgrep. Politiet startet en omfattende etterforskning. Anettes onkel døde før anmeldelsen, men også forhold knyttet til ham ble etterforsket for å få et fullt bilde av hva som hadde skjedd.

Desember 2016 ble Anettes far, Renates far og en felles stefar pågrepet og varetektsfengslet. Alle tre var siktet for grove overgrep mot søstre. Søstrenes mor ble mistenkt for medvirkning til overgrep mot begge døtrene.

Ytterligere tre menn fra bergensdistriktet ble etterforsket for å ha forgrepet seg på en eller begge søstre.

FEDRENE TIL ANETTE og Renate har fra første avhør nektet for å ha forgrepet seg på dem. Deres felles stefar erkjente i avhør å ha forgrepet seg seksuelt på begge søstre, og på to andre barn i nabolaget. Mannen kunne ikke straffes

på førskolelærerutdanning og fikk to barn. Men noe var galt.

– Jeg fungerte ikke i samlivet, jeg var for ødelagt. Kroppskontakt og nærhet er ekstremt vanskelig for meg. Det var umulig for meg å være intim med min mann, enda så glad jeg var i ham, sier hun.

Tobarnsmoren ble deprimert, klarte ikke å spise. Hun utviklet anoreksi. 28 år gammel ble

hun lagt inn på psykiatrisk avdeling. Hun ble der i ni måneder. Hun gikk ut og inn av psykiatrisk, ekteskapet tok slutt.

– Min eksmann er en god og snill mann, det er jeg som er for skadet til å fungere som kone og mor.

Fortsatt visste hun ikke hvorfor hun var så syk.

MENS RAKETTENE SPRAKET over Bergen nytt-

MANGE MENN: Åtte personer har vært etterforsket for overgrep mot Anette og søsteren. – Jeg ble misbrukt av langt flere, men var for liten til å vite hvem de var, sier Anette.

FOTO: PRIVAT

for dette fordi alle forholdene var foreldet. Saken mot Renates far ble henlagt fordi den var foreldet, mens saken mot moren ble henlagt etter bevisets stilling.

Bare Anettes far ble tiltalt. Forholdene i tiltalen gjelder kun Anette, overgrepene han var siktet for mot Renate var foreldet.

DET ER HELT stille i Bergen tingrett. Statsadvokat Jan-Inge Wensell Raanes ser på dommerne og spør:

– Kan dette virkelig ha skjedd? Kan alle morens samboere ha vært overgripere?

Raanes er aktor i rettssaken mot Anettes far.

Han mener bevisførselen gir svaret:

– Ja. Det skjedde. Uten at noen grep inn for å beskytte søstrene.

Han omtaler saken som sjeldent alvorlig, både når det gjelder omfanget av overgrepene, antall involverte overgripere og skadene på Anette.

– Hun ble misbrukt på det groveste et stort antall ganger av sin far, onkel, stefar og andre som omkranser saken. Vi får dokumentert en total omsorgssvikt, sier Raanes.

DEN GRÅHÅREDE MANNEN i vitneboksen hoster voldsomt. Helsen skranter, men han retter seg opp i ryggen når han svarer på anklagene. Han er usikker på mange detaljer, som hvilket tiår datteren er født.

Men én ting er han klar på:

– Hun var gulljenta min. Det er ren løgn at jeg har gjort noe mot henne. Jeg har aldri gjort noe seksuelt mot noe barn, sier den 69 år gamle faren til Anette.

Han er tiltalt for grove overgrep mot datteren fra hun var tre år gammel, for incest og gjentatte voldtekter.

– Det var enda flere som forgrep seg på meg, men jeg var for liten til å vite hva de het eller hvem de var.

Anette

FAREN NEKTER STRAFFSKYLD. Han kjenner seg ikke igjen i noe av det Anette har forklart seg om. I retten erkjenner han etter hvert at det har vært en del drikking mens barna vokste opp, men han nekter konsekvent for overgrep.

– Jeg har ikke vært noen engel. Jeg var nok litt ufin en periode når det gjaldt alkohol, og jeg fulgte ikke opp så godt med skole og sånt. Men jeg har ikke gjort noe av det som står i tiltalen, sier han.

Han er like klar når det gjelder anklagene om at hans avdøde bror skal ha forgrepet seg på Anette og Renate.

– Det er utenkelig. Han var en omsorgsperson for barn, sier han.

Både Anette og Renate sier at tiltalte og onkelen utførte overgrep i fellesskap.

– Det har aldri skjedd, sier han.

FAREN BODDE SAMMEN med Anette og Renates mor i to perioder, både før og etter at moren var samboer med hans bror.

69-åringen mener han ikke var så mye hjemme hos Anette utenom de to samboerskapene at han kunne ha forgrepet seg slik tiltalen sier.

I løpet av rettssaken forklarer flere vitner, både i og utenfor familien, at han var der ofte, også når han ikke bodde med moren.

Faren har fire barn med tre ulike kvinner. Han har vært gift eller samboer flere ganger, og hadde i retten vanskelig for å holde det som hadde skjedd i de ulike samlivene fra hverandre. På spørsmål fra aktor om hvorfor han tror Anette og Renate anmeldte ham, svarer han slik:

– Jeg tror min datter, stedatter og ekssamboer har gått sammen om dette for å få tak i en god slump penger. De er natige etter penger.

HAN AVVISER IKKE at en annen av de siktede kan ha forgrepet seg på jentene. Denne mannen var i flere år stefar for Anette og Renate.

– Han kunne virke som en pedofil person, jeg hørte rykter om ham.

– Gjorde du noe for å hindre at din mindreårige datter bodde sammen med en stefar du hadde hørt var pedofil, spør Anettes bistandsadvokat, Beate Hamre.

– Jeg ga ham en advarsel en gang, tror jeg. Men jeg gjorde ikke så mye mer. Jeg ville ikke spre rykter, sier faren.

MOREN SIER I retten at hun aldri har sett overgrep mot døtrene, men hun tror på det de sier.

– Anette har aldri løyet. Aldri. Det finnes ingen annen forklaring på at hun er så dårlig i dag.

På spørsmål fra aktor om samboerne hennes kan ha hatt mulighet til å forgripe seg på døtrene, svarer hun ja.

– De var jo alene med dem da jeg sov eller var full.

Aktor spør hvordan hun synes døtrene hadde det i oppveksten.

– Fælt, grusomt. Ingen skulle hatt det sånn, sier moren.

– Jeg er en dårlig mor og et forferdelig menneske. Jeg satte alkohol og menn foran mine egne barn, sier den 63 år gamle kvinnen gråtende i vitneboksen.

FAREN: – Jeg er uskyldig. Det hun sier om meg er løgn, sa faren i retten om datteren.

TEGNING: GUSTAV KVAAL

HUN FORTELLER AT hun begynte å drikke da hun var 14 år.

– Jeg er alkoholiker. Det er mye jeg ikke husker av ungenes oppvekst.

Hun traff sin første samboer da hun var 15, og fikk Renate og broren med ham før hun fylte 20.

Renates mor og far fortsatte å ha et forhold av og på i mange år etter bruddet, også mens hun hadde andre samboere. Begge forklarte seg om dette i retten. Renates far var en del hjemme hos ekssamboeren og barna.

– Ungene hadde det forferdelig, de ble ikke fulgt opp, sier han.

Han beskriver leiligheten der moren og barna bodde med hennes mange samboere som «et fyllahjem».

I VITNEBOKSEN ERKJENNER moren at samboerforholdene med brødrene førte til problemer.

– Det var vanskelig det der med at jeg var sammen med to brødre. Det var ikke så veldig akseptert. Moralsk var det forkastelig. All overlappingen i forholdene mellom meg og de to gjør det vanskelig å huske hva som skjedde når.

I retten erkjente moren at forholdet til nabomannen – som i avhør innrømmet overgrep – var en tabbe.

– Jeg klarte meg ikke uten menn, jeg måtte ha noen der, sier hun.

RENATES FAR VITNER i retten for å belyse forholdene rundt barna i familien, både da han bodde med søstrenes mor på 70-tallet og da han flyttet inn igjen på 90-tallet.

BERGEN TINGRETT: Aktor Jan-Inge Wensell Raanes (til v.) i retten. Forsvarer Egil Jordan (til h.) la ned påstand om at 69-åringen måtte frifinnes.

Faren er klar på at han aldri har forgrepet seg på barn, men erkjente at han hadde drukket mye hele livet, også i periodene han bodde med Renate og etter hvert Anette.

– Det var mye fyll og fest. Ungene var mest på rommene sine da vi festet.

25 vitner avgir forklaringer i retten. Retten får se video av stefaren som har erkjent overgrep mot Anette, Renate og to andre barn i nabolaget. Han er for svekket av sykdom til å møte.

En kvinne som bodde i nabolaget vitner om at Anette flere ganger gikk rundt i nattkjole seint på kvelden og banket på dører.

– Det var hjerteskjærende å se. Hun lette etter moren sin eller storesøsteren. Jeg fulgte henne hjem noen ganger. Der var det full fest, sier kvinnen.

DET VIKTIGSTE VITNET, Anette, er for syk til å møte i retten. Der spilles det av 17 timer video med avhør av henne. Hun skifter personlighet flere ganger. Faren får anledning til å kommentere forklaringen.

– Det er veldig trist. Jeg vet jo at hun er syk. Men det hun sier om meg er ren løgn.

På slutten av rettssaken legger aktor ned påstand om at faren skal dømmes til tolv års fengsel. Forsvarer Egil Jordan ber om at klienten frifinnes.

– Er det sannsynlig at Anettes mor etablerer fire samboerskap på 16 år, og at alle samboerne er overgripere? spør Jordan, og konkluderer med nei.

29. MAI FALLER dommen. Bergen tingrett finner faren skyldig på alle punkter. Retten slår fast at faren har begått minst 100 overgrep mot Anette fra hun var 3 til 14 år, og at han har lånt henne ut til andre menn.

Dommeren skriver at Anette har forklart seg konsistent og nyansert gjennom alle avhør, og at vitnene i saken gjennomgående beskriver henne som person som aldri lyver.

Retten legger vekt på at selv om Anette skiftet personlighet en rekke ganger gjennom avhørene, fortsatte forklaringen hennes om selve hendelsen å være sammenhengende.

Bergen tingrett er heller ikke i tvil om at Renate forklarer seg sant om overgrepene hun ble utsatt for.

FAREN DØMMES TIL tolv års fengsel. To år gjøres betinget. Han dømmes også til å betale nesten 6,8 millioner kroner i erstatning til datteren.

Anette sier hun er glad for å bli trodd, og at det er en lettelse å bli ferdig med rettssaken.

– Jeg håper denne saken vil hjelpe andre ofre til å se at det nytter å anmelde, selv om det er mange år siden overgrepene, sier hun.

Faren har anket dommen, og saken skal opp for lagmannsretten i august.

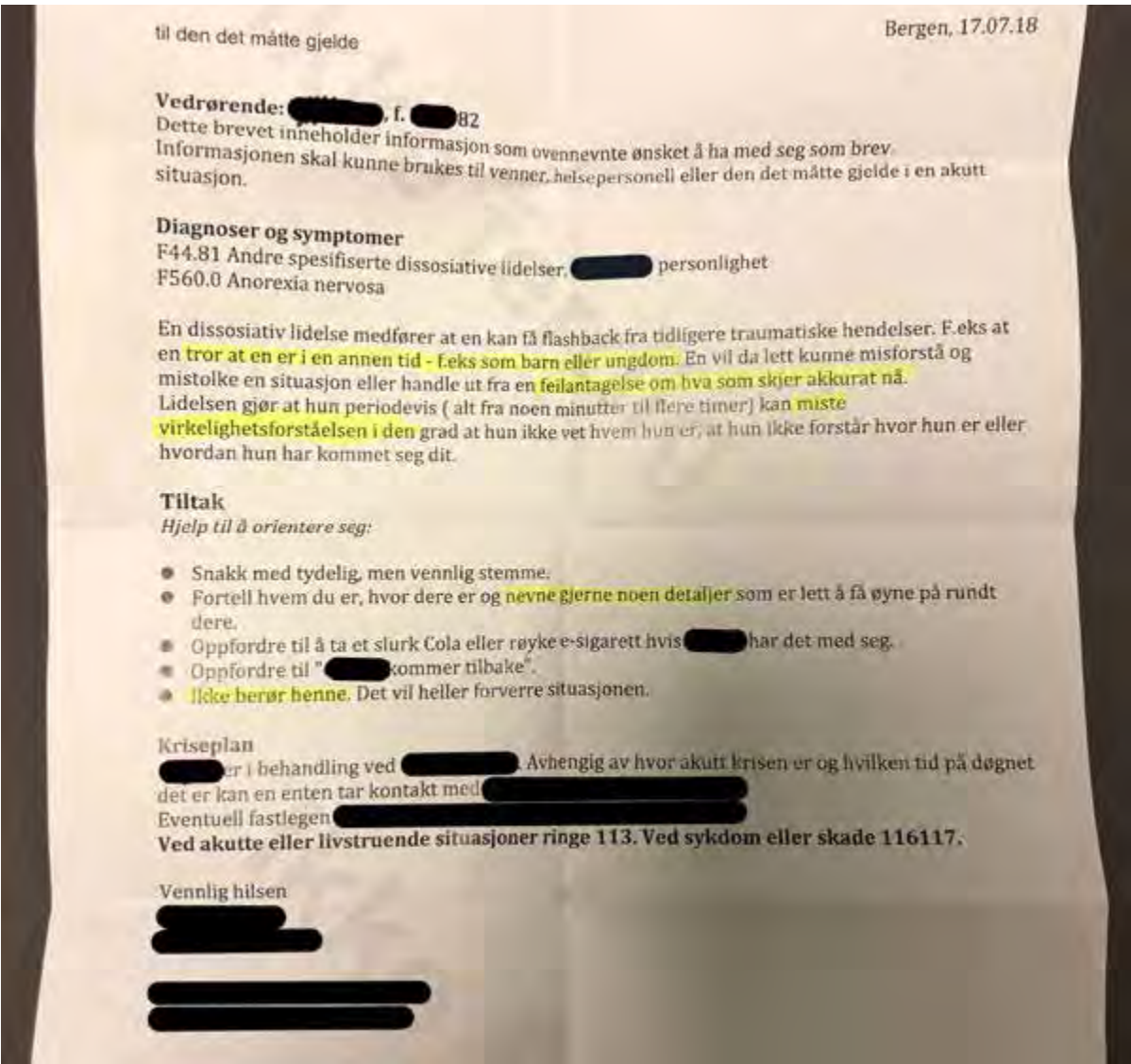
– Jeg har grublet mye, og forstår ikke hvordan jeg kunne bli dømt. Jeg regner med å bli frikjent under ankesaken. Påstandene om meg er ren fantasi. Jeg vet jeg er uskyldig, sier faren.

ANETTE GÅR ALDRI noe sted uten å ha med seg et brev i lommen. Brevet forklarer at hun kan miste virkelighetsoppfatningen, slik at hun ikke vet hvem hun er, hvor hun er eller hvordan hun har kommet seg dit. På arket står det hva folk må gjøre hvis hun begynner å dissosiere.

En av advarslene er: «Ikke berør henne, det vil forverre tilstanden».

Behandlingen av Anette handler ikke om å bli frisk. Det vil hun trolig aldri bli.

– Hun har vært syk veldig lenge. Fortsatt er det deler av henne som lever i en verden der hun er barn, lever i frykt og er ekstremt redd. Vi jobber med å få de yngste delene til å forstå at de ikke

ALLTID MED: Anette kan plutselig miste virkelighetsoppfatningen. Derfor har hun alltid med seg dette brevet som forklarer hvordan folk skal håndtere situasjonen når det oppstår.

lenger er truet, sier Anettes primærbehandler, psykologspesialist Maria Hauser.

Målet for behandlingen er at hun i større grad skal klare seg hjemme, se barna mer og ha sosial kontakt.

DE SAKKYNDIGE SKRIVER at Anette har vært tilnærmet fullstendig invalidisert siden den første innleggelsen i 2011. For Anette er det verste den psykiske smerten hun må leve med.

– Det er som å ha kraftig migrene, og samtidig vite at du skal ha like vondt i morgen, og dagen etter, og alle år etter det, sier Anette.

Hos Renate har barndommen også satt tydelige spor, ifølge de sakkyndige. Hun har fått diagnosen kompleks PTSD og tilbakevendende depresjon med panikkanfall og angst. To ganger er hun blitt lagt inn på Haukeland sykehus etter selvmordsforsøk. Nå er hun ufør.

– Jeg er skadet. Jeg har ikke klart å ha omsorg for barnet mitt, og klarer ikke å være i jobb. Jeg drikker. For mye. Når de verste minnene dukker opp, drikker jeg for å glemme, sier Renate.

BARNA TIL ANETTE bor hos eksmannen. Hun treffer dem flere ganger i uken, så ofte hun klarer. De snakkes på telefon flere ganger hver dag. Hun beskriver barna som sin største glede, men også som sin største sorg.

– Glede fordi de er fantastisk flotte unger, som klarer seg bra. Sorg fordi jeg er for syk til å være den tilstedeværende mammaen jeg ønsker å være. Det er den verste seinskaden etter overgrepene.

Eksmannen sier Anette er en god mor når hun ikke er for syk.

– Barna er kjempeglade i henne. De vil være med henne så ofte som mulig, og er lei seg for at hun ikke kan være med på alt i hverdagen deres. Men begge barna klarer seg heldigvis veldig fint, sier eksmannen.

I VÅR KLARTE Anette for første gang, med tett

bistand fra helsepersonell, å gjennomføre en helgetur til utlandet med datteren.

– Det føltes så godt å kunne få gjøre noe fint med henne, nesten som en vanlig mor. Jeg håper jeg kan få til mer av det. Da er ikke alt ødelagt.

Saken er basert på intervjuer med Anette, søsteren Renate, deres bror, flere personer som kjenner til familien, politiet, forsvarere, tidligere naboer, dommen mot Anettes far, fengslingskjennelser, Anettes journal hos barnevernet, rapporter fra Barnevernvakten, leger og helsepersonell, sakkyndigvurderingene av søstrene og vitneutsagn fra rettssaken mot Anettes far. Samtlige fagpersoner er fritatt for taushetsplikten.

Navnene som er brukt på kvinnene er deres reelle mellomnavn. Der deres fornavn er nevnt i rapportene er det endret til mellomnavnet som brukes i artikkelen. Anette har lest gjennom intervjuet sammen med sin bistandsadvokat, og har godkjent det.

DE ØDELAGTE
Blir du utsatt for overgrep?
● Ring alarmtelefonen for barn og unge på 116 111. ● Du kan også ringe telefon for seksuelt misbrukte på 800 57 000. ● Du kan møte opp på Barnevernvakten. I Bergen ligger den på politihuset. ● Snakk med noen du stoler på: En lærer, helsesøster, foreldre til en venn, eller en lege.
<i>Har du tips om dette temaet? Kontakt journalistene Ingunn Røren på ingunn.roren@bt.no eller Per Lindberg på per.lindberg@bt.no.</i>